Projekt

STRATEGIA ROZWOJU GMINY OPATÓWEK NA LATA 2014-2025

OPATÓWEK

Listopad 2013

Wykonanie zlecił:

Wójt Gminy Opatówek – Sebastian Wardęcki

Pl. Wolności 14

62-860 Opatówek

Koordynator zlecenia:

Anna Słomian - Główny Specjalista
ds. obsługi administracyjnej
organów gminy

Wykonawca

MM Marketing i Innowacje Sp. z o.o.
ul. Ciołka 12/428
01-402 Warszawa

Główni autorzy opracowania:

Monika Kępka
Magdalena Kępka
Bogdan Kępka

Autorzy opracowania pragną podziękować wszystkim pracownikom Urzędu Gminy w Opatówku oraz wszystkim uczestnikom konsultacji społecznych za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w proces opracowywania niniejszej Strategii.

Spis treści

1. Wprowadzenie 6
1.1. Metodologia i etapy prac 8
1.2. Konsultacje społeczne 9
2. Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne 10
2.1. Krajowe dokumenty strategiczne 10
2.2. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku 12
3. Diagnoza społeczno - gospodarcza Gminy Opatówek 16
3.1. Ogólna charakterystyka gminy 16
3.1. Położenie i podział administracyjny gminy 16
3.2. Walory przyrodniczo - krajobrazowe 17
3.3. Dziedzictwo historyczne i kulturowe 27
3.2. Obszar społeczny 27
3.2.1. Demografia 27
3.2.2. Bezrobocie 30
3.2.3. Bezpieczeństwo publiczne 32
3.2.4. Pomoc społeczna i ochrona zdrowia 33
3.2.5. Kultura, oświata i edukacja 36
3.2.6. Sport i rekreacja 39
3.3. Obszar gospodarczy 40
3.3.1. Działalność gospodarcza i rynek pracy 40
3.3.2. Rolnictwo i turystyka 42
3.4. Obszar środowiska naturalnego oraz infrastruktury technicznej 48
3.4.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego 48
3.4.2. Infrastruktura techniczna 51
3.5. Finanse samorządu terytorialnego 56
4. Analiza SWOT 61
5. Wizja i misja Gminy Opatówek 64
6. Plan operacyjny Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014 – 2025 66

Cel strategiczny 1 - Aktywizacja społeczna gminy i wysoka jakość życia mieszkańców oraz profesjonalizm usług publicznych oparty na wiedzy i innowacjach społecznych 70

Cel operacyjny 1.1 - Wzrost aktywizacji oraz wyrównanie potencjałów społecznych gminy 70

Cel operacyjny 1.2 – Zwiększenie edukacyjnych i zawodowych kompetencji mieszkańców 72

Cel operacyjny 1.3 – Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego i kulturalnego gminy oraz poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego 74

Cel operacyjny 1.4 – Rozwój usług zdrowotnych w tym opieki nad ludźmi starszymi i promocja zdrowego stylu życia oraz wzrost bezpieczeństwa na terenie gminy 75

Cel operacyjny 1.5 – Rozwój innowacji i profesjonalnych usług publicznych oraz rozwój partnerstwa międzysektorowego 77

Cel strategiczny 2 - Zwiększenie konkurencyjności gospodarki opartej na rolnictwie i przetwórstwie spożywczym oraz wzrost przedsiębiorczości gminy poprzez rozwój i promocję produktów regionalnych i lokalnych 80

Cel operacyjny 2.1 - Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy 80

Cel operacyjny 2.2 – Wzrost potencjału gospodarczego poprzez rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacyjności 81

Cel operacyjny 2.3 - Rozwój i promocja produktów regionalnych i lokalnych 83

Cel operacyjny 2.4 - Nawiązanie i rozwój współpracy z gminami partnerskimi kraju(ów) Unii Europejskiej o podobnym profilu funkcjonowania 85

Cel strategiczny 3 – Rozwinięta infrastruktura zapewniająca wysoki komfort życia oraz czyste i zadbane środowisko naturalne w Gminie 87

Cel operacyjny 3.1 – Pełne zagospodarowanie gminy w infrastrukturę techniczną 87

Cel operacyjny 3.2 – Restaurowanie, partycypacja i ochrona środowiska naturalnego 87

Cel operacyjny 3.3 - Rewitalizacja zabytków i obiektów kulturowych na terenie gminy 88

Cel operacyjny 3.4 – Ład i spójność przestrzenna 89

Cel operacyjny 3.5 – Efektywność energetyczna i jej racjonalne wykorzystanie 90

7. Potencjalne źródła finansowania – nowa perspektywa 91

8. System monitoringu i ewaluacji Strategii 103

9. Spis ilustracji 111

1. Wprowadzenie

Według teorii J. Hausner strategia rozwoju określana jest jako „koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju, przedstawiona w formie zwartego dokumentu zawierającego procedury osiągania zamierzonych celów. Dokument taki powinien składać się z następujących elementów: diagnozy stanu istniejącego, analizy słabych i mocnych stron, celu strategicznego i celów pośrednich, części dotyczącej sposobu realizacji złożonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej strategii”[1].

Strategię Rozwoju Gminy można również określić jako długofalowy proces wytyczania i osiągania celów wspólnoty samorządowej. Określa ona generalny kierunek, aspiracje i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki oraz przedstawia metody i narzędzia wdrożeniowe. Zapisy Strategii stanowią zatem determinantę decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez władze samorządowe. Dokument jest także odpowiedzią na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o Strategię, jak również skuteczną próbą dostosowania się do standardów europejskich.

Samo tworzenie strategii rozwoju, a następnie jej wdrożenie jest procesem bardzo złożonym, obejmującym kilka etapów. Dodatkowo, proces ten jest procesem iteracyjnym (powtarzalnym), pozwalającym na ciągłe aktualizowanie założeń strategii, dopasowywanie jej zapisów do zmieniających się warunków zewnętrznych i potrzeb mieszkańców. Etapy budowy strategii przedstawiają się następująco:

1. Analizy strategiczne - obejmują otoczenie gminy oraz jej terenu i mają za zadanie zdiagnozować potencjały rozwojowe w odniesieniu do szans i zagrożeń, jakie niesie ze sobą otoczenie zewnętrzne.

2. Wyniki przeprowadzonych analiz umożliwiają dokonanie wyboru i opracowanie optymalnej strategii, czyli szczegółowej mapy wskazującej precyzyjnie drogi i środki pozwalające gminie podążać we właściwym kierunku, urzeczywistnić wizję i osiągnąć założone cele.

3. Wdrożenie strategii wiąże się również z realizacją wielu projektów strategicznych.

Dobrze zorganizowany proces opracowania strategii umożliwia zaangażowanie władz lokalnych oraz mieszkańców w planowanie swojej przyszłości. Uwzględnienie zgłaszanych opinii i pomysłów pozwala na wypracowanie strategii, z którą będzie się identyfikowała w dużym stopniu społeczność lokalna. Utożsamianie się władz i mieszkańców gminy z opracowaną strategią stanowi niezbędny warunek jej skutecznej realizacji.

[1] Hausner J. (red), Programowanie rozwoju regionalnego. Poradnik dla samorządów województwa, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1999, s. 16.

W procesie budowy Strategii bardzo ważną rolę odgrywają również przeobrażenia, jakie zaszły w sferze realnej, tj. rzeczywiste procesy i zjawiska (natury gospodarczej, społecznej, zarządczej, itp.), wpływające na rozwój gminy oraz aktualizacje dokumentów europejskich (Europa 2020), krajowych (Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r., Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r., Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.) i regionalnych (m.in. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku). Stąd istotne jest by powstała Strategia została opracowana w kontekście dostosowania jej założeń do wytycznych i rekomendacji, które płyną z dokumentów o charakterze nadrzędnym.

„Strategia Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014-2025” jest podstawowym narzędziem prowadzonej przez samorząd gminny polityki rozwoju lokalnego. Jest dokumentem strategicznym o charakterze długofalowym, wyznaczającym cele i kierunki rozwoju gminy do roku 2025. Celem niniejszej Strategii jest możliwie najpełniejsze rozpoznanie uwarunkowań rozwojowych gminy oraz skorelowanie ich z oczekiwaniami mieszkańców gminy i na podstawie tego określenie akceptowalnych kierunków rozwoju.

Przyjęty horyzont czasowy Strategii oraz jej główne założenia nawiązują bezpośrednio do zasad polityki regionalnej państwa i polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Zakłada się, że Strategia będzie bazowym dokumentem do opracowania i wdrożenia na terenie gminy programów i projektów, współfinansowanych ze środków krajowych i funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w okresie programowania 2014 – 2020.

Planowanie strategiczne w formie niniejszego dokumentu spełniać będzie trzy zasadnicze funkcje:

- Decyzyjną – tworzącą merytoryczne podstawy podejmowania decyzji przez podmioty planowania i zarządzania strategicznego, które wspomagają rozwój społeczny i gospodarczy na terenie gminy;
- Koordynacyjną – zapewniającą wielostronną spójność strategii rozwoju gminy, w tym spójność wewnętrzną celów i działań operacyjnych, spójność ze strategią województwa i kraju oraz strategiami sektorowymi Rządu RP, a także spójność z planem przestrzennego zagospodarowania gminy i województwa;
- Informacyjną – mającą szeroki wachlarz odbiorców informacji, w tym wszelkich adresatów polityki rozwoju gminy, określonej w dokumencie strategii. W ramach funkcji informacyjnej dokument strategii pełni także szeroko rozumianą rolę edukacyjną. Informuje o ideach rozwoju gminy oraz o sposobach wdrażania tych idei.

Poszczególne funkcje planowania strategicznego będą podejmowane w pełnym zakresie w procesie zarządzania wspomaganiem rozwoju gminy, czyli w procesie wdrażania strategii w życie, poprzez realizację poszczególnych przedsięwzięć gospodarczych, społecznych i organizacyjnych.

1.1. Metodologia i etapy prac

Strategia została przygotowana według uzgodnionej na szczeblu krajowym struktury dokumentu, zapewniającej odpowiedni poziom standaryzacji i porównywalności treści strategii dla samorządów wojewódzkich Polski[2]. Dokument Strategii składa się z pięciu podstawowych części:

I. Podstaw prawnych i założeń metodologicznych;
II. Diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju gminy (w tym uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych) wraz z poprzedzającym rozdziałem opisującym krajowe i regionalne dokumenty strategiczne;
III. Analizy strategicznej – analizy problemów oraz trendów wraz z analizą SWOT;
IV. Celów i priorytetów rozwoju gminy do roku 2025;
V. Opisu systemu wdrażania i monitorowania Strategii oraz źródeł finansowania.

Prace prowadzone nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014 – 2025 oparte zostały o model ekspercko – partycypacyjny, który pozwalał uspołecznić proces tworzenia niniejszego dokumentu strategicznego.

Pierwszym etapem prac była inwentaryzacja zrealizowana metodą desk research dokumentów planistycznych oraz strategicznych, mających wpływ na kierunki rozwoju Gminy Opatówek. Przy opracowaniu Strategii Rozwoju, szczególnie istotne były założenia i wytyczne zawarte w dokumentach wyższego rzędu, tj.: w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020, Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020. W ramach drugiego etapu prac zorganizowano konsultacje społeczne w formie ankiety oceniającej potencjał rozwojowy Gminy Opatówek, która zamieszczona została na oficjalnej stronie gminy, ponad to prowadzona była ankieta on-line. Uzupełniającą formą konsultacji były warsztaty szkoleniowe, podczas których opracowano wspólnie z uczestnikami koncepcje strategiczną obejmującą analizę SWOT oraz kierunki działań rozwoju Gminy Opatówek, jak również założenia do Wieloletniego Planu Inwestycyjnego. Kolejny etap obejmował opracowanie projektu Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014-2025 z uwzględnieniem wniosków z przeprowadzonych konsultacji społecznych. Pod koniec listopada projekt dokumentu został przekazany do Urzędu Gminy w Opatówku oraz poddany ocenie przez kierownictwo i pracowników Urzędu, odpowiedzialnych za realizację niniejszego projektu. Ponad to zaplanowane zostały otwarte sesje poświęcone prezentacji i konsultacji opracowanego projektu Strategii. Na podstawie zgłoszonych uwag do projektu Strategii nastąpi ich weryfikacja oraz modyfikacja treści dokumentu których będą dotyczyć, efektem czego powstanie finalna wersja Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014 – 2025.

[2] Zarys metodyki opracowania programów strategicznych, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa, październik 2004

1.2. Konsultacje społeczne

„Strategia Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014 – 2025” zaprojektowana została w partnerstwie z różnymi przedstawicielami życia gospodarczego i społecznego gminy. Taka polityka miała na celu:

- Wypracowanie kierunków działań odpowiadających oczekiwaniom lokalnej społeczności,
- Zapobieżenie sytuacji, w której strategia działa jako „dokument władzy lokalnej”,
- Uświadomienie uczestników, iż strategia jest podstawą koordynacji działań różnych podmiotów tak, aby nawzajem sie uzupełniały i zapewniały efekt synergii.

Prace nad dokumentem prowadzone były z przekonaniem, aby mieszkańcy mogli identyfikować się ze strategią, musi ona obejmować wspólną wizję dotyczącą kierunków i form rozwoju społeczności lokalnej. W związku z tym proces tworzenia strategii skupiony był na opracowaniu systemu, w którym mieszkańcy, instytucje i podmioty władzy podejmują wspólne działania na rzecz rozwoju gminy w układzie władza – społeczność lokalna. Jest to o tyle ważne, że zakres strategii nie powinien skupiać się jedynie na tych obszarach, które ustawowo leżą w kompetencjach gminy, ale winien obejmować również zagadnienia rozwoju w ujęciu całościowym (obszar i zamieszkująca go ludność).

W procesie budowania strategii dla Gminy Opatówek uczestniczyli przedstawiciele różnych podmiotów, w tym:

- Przedstawiciele władz gminy;
- Pracownicy Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych gminy;
- Przedstawiciele organizacji pozarządowych;
- Przedstawiciele przedsiębiorców;
- Lokalni liderzy;
- Przedstawiciele innych grup występujący z pozycji interesariuszy.

Tabela 1 Harmonogram konsultacji społecznych

Termin i miejsce spotkania konsultacyjnego	Rodzaj i opis konsultacji społecznych
Od 4 do 22 listopada 2013r.	I Konsultacje społeczne w formie ankiety oceniającej potencjał rozwojowy gminy, aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń związanych z jej rozwojem. Ankieta dostępna była na oficjalnej stronie internetowej gminy oraz w formie udostępnionej ankiety on-line
20 listopada 2013r.	II Konsultacje społeczne w formie warsztatów szkoleniowych zorganizowanych w celu poznania potencjału gminy w układzie analizy SWOT (silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia) oraz zadań oczekiwanych do realizacji w latach 2014-2025
27 listopada 2013r.	III Konsultacje społeczne formie warsztatowego spotkania z przedstawicielami władz i pracownikami urzędu zorganizowane w celu wspólnego opracowania Wieloletniego Planu Inwestycyjnego dla Gminy Opatówek
Od 12 do 18 grudnia 2013r.	III Konsultacje społeczne w formie formularza, w którym można będzie wyrazić swoje opinie i postulaty do treści tworzonego projektu strategii. Uwagi przyjmowane będą na udostępnionym przez Urząd Gminy formularzu.

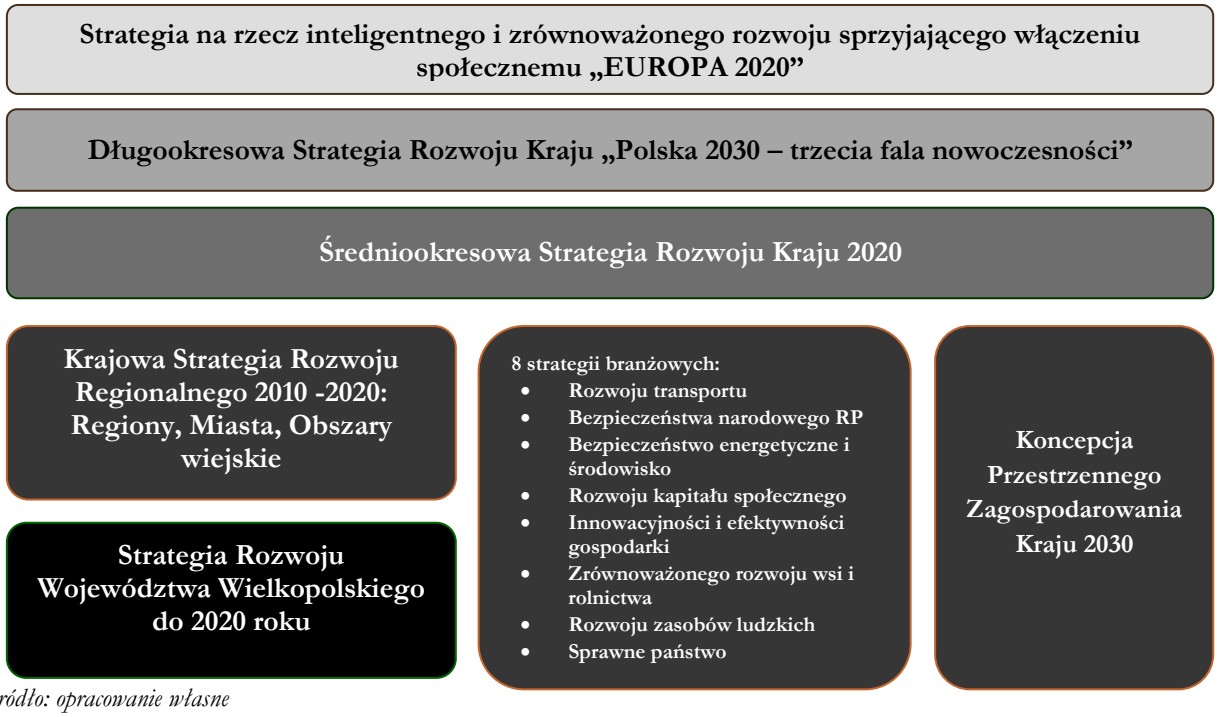
Źródło: opracowanie własne na podstawie harmonogramu spotkań konsultacyjnych

2. Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne

2.1. Krajowe dokumenty strategiczne

Proces tworzenia lokalnych dokumentów planistycznych, w szczególności Strategii Rozwoju powinien brać pod uwagę zmiany w aktach prawnych regulujących wytyczne prowadzenia polityki rozwoju na wyższych szczeblach, począwszy od dokumentów na szczeblu Unii Europejskiej, aż do wojewódzkiej bądź subregionalnej strategii rozwoju. Tak ujęta spójność w wymiarze wertykalnym umożliwia wzmocnienie efektów rozwojowych poprzez jednoznaczne zdefiniowanie kluczowych kierunków interwencji. Jednocześnie powoduje koncentracje środków publicznych na jasno określonych celach rozwojowych.

Schemat 1 Układ zależności oraz hierarchia europejskich, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych.

Źródło: opracowanie własne

Powyższy schemat prezentuje aktualny system prowadzenia polityki rozwoju, opierający się na hierarchicznym układzie dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą zharmonizowanych i powiązanych. Zawiera on wytyczne płynące ze strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz 9 strategii zintegrowanych, obejmujących 8 strategii branżowych i Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). W tak pojmowany system wpisuje się Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020, stanowiąca z kolei podstawę dla projektowania lokalnych dokumentów strategicznych. W procesie lokalnego planowania strategicznego należy jednak pamiętać, aby zachować spójność i relacyjne powiązanie z systemem nadrzędnych dokumentów strategicznych.

Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju priorytetowe miejsce zajmuje dokument Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie. Zgodnie z ujętym w nim, nowym paradygmatem rozwoju regionalnego, do procesu planowania strategicznego powinno włączyć się następujące wytyczne:

- wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych),
- tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe,
- finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję),

- wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne,
- zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe.

Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w powyższych uwagach może stanowić ważną wskazówkę podczas programowania polityki rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwa obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

2.2. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku

Najważniejszym dokumentem określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu regionalnym jest Zaktualizowania Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku (SRWW). Zapisy dokumentu postulują by rozwój był zrównoważony a jego filarami winny być następujące zasady:

- Efektywność ekonomiczna – zysk dla zbiorowości uwzględniający koszty społeczne i środowiskowe.
- Troska o środowisko - ochrona naturalnych zasobów, racjonalna gospodarka oraz zminimalizowanie negatywnego oddziaływania jego otoczenia.
- Równowaga społeczna - tworzenie warunków do rozwoju demograficznego, prowadzącego przynajmniej do zastępowalności pokoleń, oraz tworzenie miejsc pracy i aktywne działania w celu podnoszenia jakości życia.
- Równowaga funkcjonalna – polegająca na wzajemnie korzystnych relacjach biegunów wzrostu i obszarów ich otaczających.

Wizja województwa wielkopolskiego w ramach powstałego dokumentu strategicznego do roku 202 brzmi:

Wielkopolska 2020 roku – w wyniku stopniowego osiągania celów strategii ma być regionem inteligentnym[3] , innowacyjnym i spójnym, gdzie:

- efektywnie wykorzystywany jest potencjał wewnętrzny,
- podmioty rozwoju ściśle współpracują, co skutkować powinno wartością dodaną,
- istnieje klimat dla innowacji we wszystkich sferach funkcjonowania regionu,

[3] Inteligentny, czyli oparty na edukacji, wiedzy, badaniach, technologiach informacyjnych i komunikacyjnych.

- konkurencyjność budowana jest na wzajemnie korzystnych powiązaniach funkcjonalnych między ośrodkami wzrostu a ich otoczeniem, co generuje korzystne procesy dyfuzyjne i absorpcyjne,
- priorytetem i fundamentem rozwoju jest edukacja oraz budowa na jej podstawie kreatywnych kapitałów, intelektualnego i innowacyjnego,
- jednym z głównych priorytetów jest zielony aspekt rozwoju,
- mieszkańcy wykazują wysoką aktywność zawodową, gospodarczą i społeczną,
- gospodarka i życie społeczne są otwarte na świat, co wzmacnia ich konkurencyjność,
- wszystkie aspekty rozwoju uwzględniają zasadę włączenia społecznego,
- każdy mieszkaniec ma dostęp do podstawowych standardów usług społecznych,
- przestrzeń województwa pozbawiona jest barier dla mobilności mieszkańców,
- sytuacja demograficzna sprzyja zastępowalności pokoleniowej,
- polityka kieruje się większą otwartością na nowe i nowych,
- istotny wpływ na rozwój regionu wywiera sprawowane w stylu koncyliacyjnym zdecydowane przywództwo regionalne.

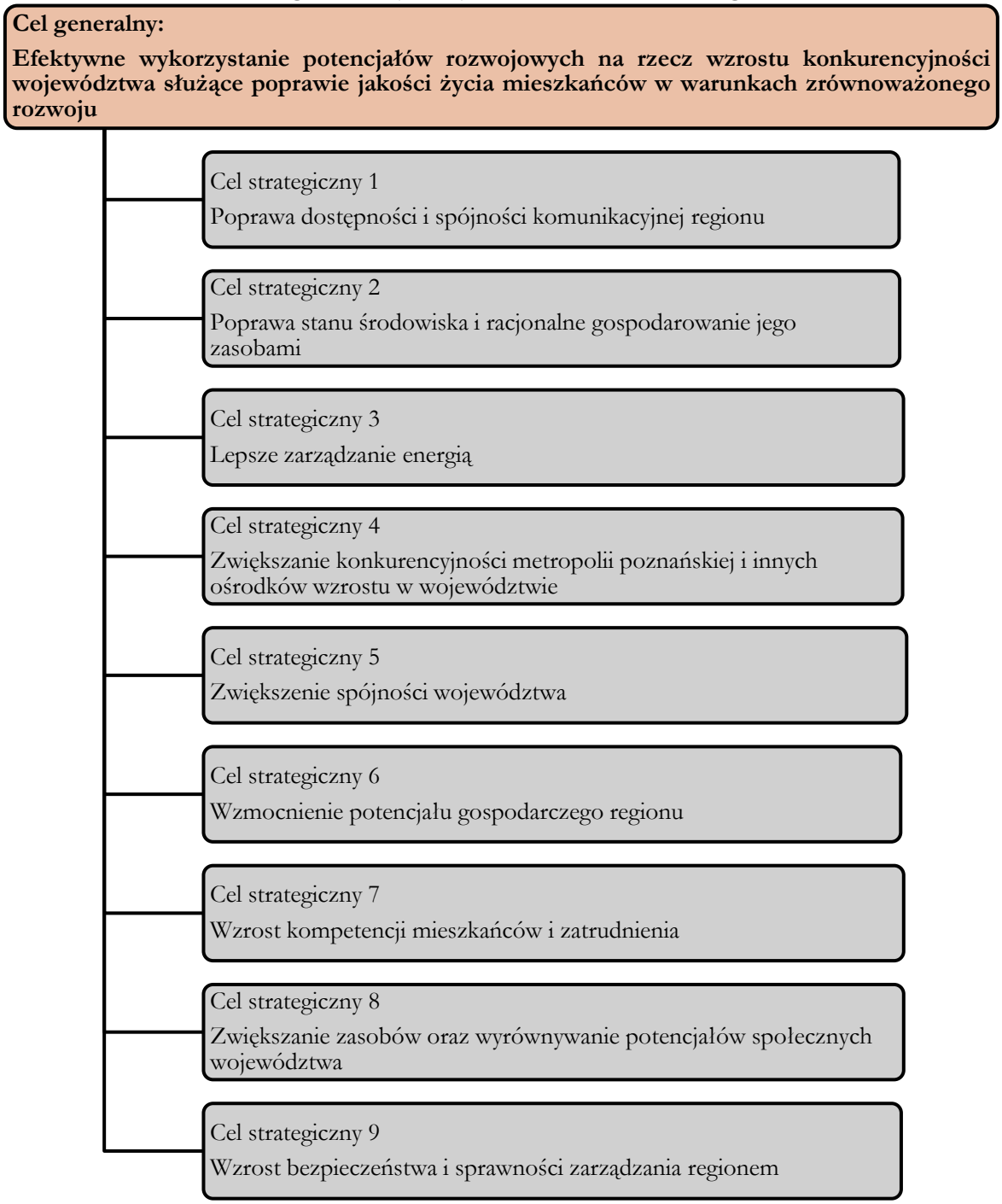
Opierając się na założeniach Zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego 2020 roku Samorząd województwa, będąc podmiotem misji, przez własną interwencję powinien generować odpowiednie, zgodne ze strategią, zachowania innych podmiotów publicznych. Do dyspozycji są zarówno środki twarde – inwestycyjne, jak i miękkie - oddziaływanie na partnerów rozwoju.

Wobec powyższego misją Samorządu Województwa jest:

- Skupienie wszystkich podmiotów działających na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu, poprawy warunków życia mieszkańców oraz odsunięcia perspektywy zapaści demograficznej.
- Uzyskanie efektu synergii przez stworzenie spójnej koncepcji wykorzystania środków publicznych.
- Wykorzystanie własnych instrumentów dla uzyskania efektu dźwigni.

Struktura SRWW obejmuje jeden cel generalny polityki rozwoju województwa i dostosowanych do niego 9 celów strategicznych. Dla każdego z celów strategicznych sformułowano cele operacyjne, stanowiące opis pożądanego kierunku zmian i działań w perspektywie do 2020 roku. Na poniższym schemacie zobrazowano strukturę planu operacyjnego województwa wielkopolskiego obejmujący cel generalny i przypisane do niego cele operacyjne.

Schemat 2 Struktura Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne

Rekomendacje dotyczące programowania lokalnej polityki rozwoju dla Gminy Opatówek można odnaleźć w SRWW niemalże w ramach każdego postawionego celu strategicznego, które obejmują obszar rozwoju miast i terenów wiejskich. Wśród kierunków polityki rozwoju w tym obszarze zwrócono uwagę na potrzebę poprawy dostępności i spójności komunikacyjnej regionu. W ramach niniejszego celu przewidziano m.in. takie cele operacyjne jak: zwiększenie spójności sieci drogowej, rozbudowa infrastruktury na rzecz społeczeństwa informacyjnego, rozwój transportu zbiorowego.

Wśród kluczowych działań w ramach wyznaczonych celów strategicznych przewidziano również poprawę stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami, a w szczególności: wsparcie ochrony przyrody, ochrona krajobrazu, ochrona zasobów leśnych i ich racjonalne wykorzystanie, ograniczenie emisji substancji do atmosfery, uporządkowanie gospodarki odpadami, poprawa gospodarki wodno-ściekowej, ochrona zasobów wodnych i wzrost bezpieczeństwa powodziowego, poprawa przyrodniczych warunków dla rolnictwa oraz zintegrowany system zarządzania środowiskiem przyrodniczym.

Kolejnym kierunkiem polityki jest lepsze zarządzanie energią. W ramach kluczowych działań odnoszących się realizacji tego celu główny nacisk położony został na: optymalizację gospodarowania energią, rozwój produkcji i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii oraz poprawę bezpieczeństwa energetycznego.

W ramach wyznaczonych celów dla realizacji Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku przewidziano zwiększenie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie, a w tym wzmocnienie biegunów wzrostu w subregionach. Do ośrodków subregionalnych należy aglomeracja kalisko-ostrowska, która swoim zasięgiem obejmuje również gminę Opatówek, co pozytywnie wpływa na możliwości rozwoju badanego regionu.

Następnym priorytetem, mającym wpływ na kierunki rozwoju gminy Opatówek, dotyczący aktywizacji obszarów wiejskich jest zwiększenie spójności województwa. Zwraca się tutaj w głównej mierze uwagę na: wsparcie ośrodków lokalnych, rozwój obszarów wiejskich, aktywizacja obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwoju, wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji, zwiększenie dostępności do podstawowych usług publicznych oraz wsparcie terenów o wyjątkowych walorach krajobrazowych.

Innymi celami istotnymi dla ukierunkowania priorytetów rozwoju gminy Opatówek są:

- wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu w tym w szczególności: zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw, rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu, poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego, rozwój gospodarki społecznej oraz biznesu i usług zdrowotnych;
- wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia obejmujący takie cele operacyjne jak: poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji, promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności, rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych, wzmocnienie szkolnictwa zawodowego i technicznego oraz poprawa organizacji rynku pracy;
- zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa, w tym: wzmacnianie aktywności zawodowej, poprawa sytuacji i przeciwdziałanie zagrożeniom demograficznym, poprawa stanu zdrowia mieszkańców i opieki zdrowotnej, promocja zdrowego stylu życia, wzmocnienie włączenia społecznego, wzmocnienie systemu usług i pomocy

społecznej, kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu, budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny, ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego oraz poprawa warunków mieszkaniowych;

- wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem, w tym w szczególności: tworzenie warunków dla zarządzania rozwojem regionu, sprawna i innowacyjna administracja samorządowa, budowa partnerstwa dla innowacji, budowa regionalnych systemów zabezpieczania i reagowania na zagrożenia oraz rozwój współpracy terytorialnej.

3. Diagnoza społeczno - gospodarcza Gminy Opatówek

3.1. Ogólna charakterystyka gminy

3.1. Położenie i podział administracyjny gminy

Gmina Opatówek jest gminą wiejską położoną w południowo-wschodniej części województwa wielkopolskiego, w powiecie kaliskim. Poniższy rysunek prezentuje położenie gminy na tle województwa i powiatu.

Rysunek 1 Położenie Gminy Opatówek na tle województwa i powiatu

Źródło: www.opatowek.pl

Powierzchnia gminy Opatówek zajmuje 104 km2. Gmina liczy 10 769 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2012r.). Gmina położona jest 9 km od Kalisza, siedziby powiatu, posiada dogodne połączenie drogowe i kolejowe. Gmina Opatówek obejmuje 35 jednostek strukturalnych, w skład których wchodzi 28 solectw: Borów, Chełmce, Cienia Druga, Cienia Pierwsza, Cienia Trzecia, Cienia-Folwark, Dębe-Kolonia, Janików, Józefów, Kobierno, Michałów Drugi, Michałów Trzeci, Nędzerzew, Opatówek, Porwity, Rajsko, Rożdżały, Sierzchów, Szałe, Szulec, Tłokinia Kościelna, Tłokinia Mała, Tłokinia Nowa, Tłokinia Wielka, Trojanów, Warszew, Zawady, Zduny.

Gminy sąsiednie:

- miasto Kalisz (miasto na prawach powiatu, obszar 64 km2, ludność 105 122)
- gmina Ceków-Kolonia (gmina wiejska, obszar 88 km2, ludność 4 781)
- gmina Koźminek (gmina wiejska, obszar 89 km2, ludność 7 531)
- gmina Szczytniki (gmina wiejska, obszar 110 km2, ludność 7 949)
- gmina Godziesze Wielkie (gmina wiejska, obszar 105 km2, ludność 8 967)

3.2. Walory przyrodniczo - krajobrazowe

Rzeźba i zagospodarowanie terenu

Rzeźba terenu jest jednym z ważniejszych elementów krajobrazu naturalnego . Gmina Opatówek leży w tej części regionu , w której rzeźba terenu jest dość wysoko zróżnicowana , co ma nie mały wpływ na rozwój turystyki , rekreacji i wypoczynku. Gmina Opatówek znajduje się we wschodniej części Wielkopolski wśród malowniczych wzgórz Wysoczyzny Kaliskiej. Jej tereny obejmują częściowo obszary krajobrazu chronionego tj. „Dolinę rzeki Prosny „ i „Dolinę rzeki Swędrni”.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dokonano podziału terenu gminy na **strefy funkcjonalno - przestrzenne** wynikające z uwarunkowań geograficzno przyrodniczych oraz ze stanu zainwestowania i wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną.

STREFA A - aktywizacji gospodarczej - obejmuje teren wsi Opatówek i tereny okoliczne położone przy trasie krajowej DK 12 . Są to tereny przeznaczone pod rozwój sieci usługowej, wytwórczej ,przemysłowej , składów i magazynów.

STREFA B – zabudowy mieszkaniowej (os. Zduny) - obejmuje tereny wsi Zduny przeznaczone w całości pod rozwój funkcji mieszkaniowej -jednorodzinnej głownie dla aglomeracji Kalisza.

STREFA C – zabudowy mieszkaniowej (os. Szałe) - tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną.

STREFA D - sportu, turystyki , wypoczynku i rekreacji - „Pokrzywnica” - urocze położenie zbiornika retencyjnego „Szałe” o pow. 154 ha na rzece Pokrzywnicy sprzyja rozwojowi funkcji turystycznej. Wsie Zduny, Trojanów i Szałe położone w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika wodnego i w obszarze chronionego krajobrazu przewidziane są pod rozwój turystyki, wypoczynku sportu i rekreacji.

STREFA E - sportu , turystyki, wypoczynku i rekreacji - „Swędrnia” - na terenach wsi Nędzerzew, Tłokinia Kościelna, Rozdżały , Kolonia Dębe , Kobierno położonych w dolinie rzeki Swędrni przeznaczone zostały pod rozwój funkcji turystyki, wypoczynku , sportu i rekreacji .

STREFA F - południowa rolnicza przestrzeń produkcyjna - Obejmuje tereny wsi położonych w południowej części gminy tj. Chełmce, Porwity, Trojanów , Cienia I, Cienia II, Cienia III , Cienia Folwark, Michałów II i III przeznaczone pod rozwój przetwórstwa rolno- spożywczego i zabudowy rolniczej.

STREFA G- północna przestrzeń rolniczo- produkcyjna - obejmuje wsie: Nędzerzew, Rozdżały, Kobierno, Kolonia Dębe, Tłokinia Kościelna, Tłokinia Wielka, Tłokinia Mała, Tłokinia Nowa, Szulec, Sierzchów, Borów ,Rajsko, Janików, Józefów i Warszew . Z uwagi na wysokie klasy bonitacji gleb tereny te zostały przeznaczone na funkcje rozwoju produkcji ogrodniczo-warzywniczej.

Wody powierzchniowe

Przez teren gminy Opatówek przepływają następujące rzeki:

- rzeka Pokrzywnica,
- rzeka Trojanówka,
- rzeka Swędrnia.

Rzeka Pokrzywnica, to największa rzeka przepływająca przez teren gminy Opatówek. Jest to prawy dopływ rzeki Prosny. Prawy dopływ rzeki Pokrzywnicy to rzeka Trojanówka spod Gruszczyc, która łączy się z ciekiem podstawowym – rzeką Pokrzywnicą pod Trojanowem, tj. tuż przed zbiornikiem zaporowym Pokrzywnica (zwanym zwyczajowo Szałe – nazwa pochodzi od wsi, w której zbiornik ten został zlokalizowany).

Wody podziemne

Na terenie gminy Opatówek występują trzy główne poziomy wodonośne:

- - czwartorzędowy,
- - trzeciorzędowy;
- - jurajski.

Poziom wód czwartorzędowych występuje w środkowej części gminy Opatówek.

Poziom wód trzeciorzędowych zalega pod środkową i południowo – zachodnią częścią gminy.

Poziom wód jurajsko – kredowych obejmuje teren całej gminy Opatówek.

Na terenie Gminy Opatówek znajdują się punkty monitoringu jakości wód podziemnych, który aktualnie prowadzony jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu w ramach dwóch sieci: krajowej i regionalnej.

Do sieci krajowej należą punkty:

- **Szulec 2** – ujecie czwartorzędowe wód głębnych. Głębokość stropu warstwy wodonośnej 34,0 m. Klasa Ib – wody wysokiej jakości. Normy dla wód do picia i na potrzeby gospodarcze były przekroczone przez żelazo i mangan.
- **Szulec 3** – jurajskie wody głębne. Klasa Ib – wody wysokiej jakości. W III klasie występowały stężenia strontu. Normy dla wód do picia i na potrzeby gospodarcze były przekraczane przez mangan.
- **Szulec 4** – czwartorzędowe wody gruntowe. Klasa Ib – wody wysokiej jakości. W III klasie stwierdzono występowanie stężeń żelaza i manganu. Normy dla wód do picia i na potrzeby gospodarcze były przekroczone przez żelazo i mangan.

Do sieci regionalnej należy punkt:

- **Trojanów** - studnia S-4 o głębokości 80,0 m, poziom jury, klasa czystości wody w roku 2001 – II, w roku 2002 – Ib.

Gleby

W gminie Opatówek występuje duża różnorodność gleb ze względu na ich wartość użytkową i budowę. Udział powierzchni gleb w poszczególnych klasach bonitacyjnych przedstawia poniższa tabela.

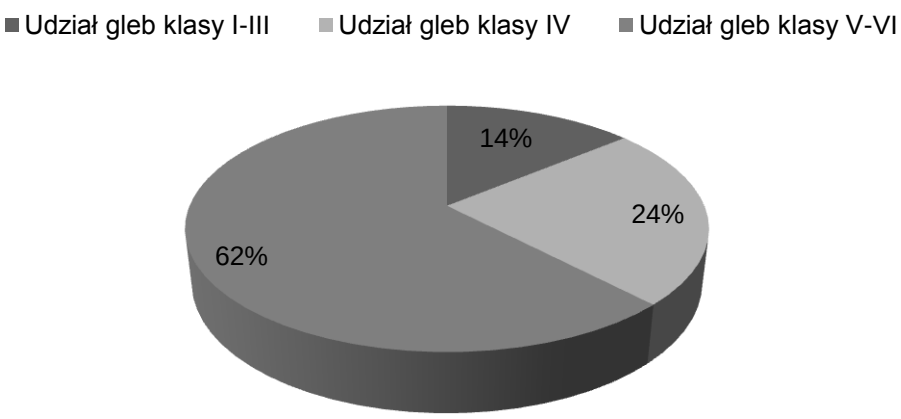
Tabela 2 Udział powierzchni gleb w poszczególnych klasach bonitacyjnych

Lp.	Gmina	Klasa I-II	Klasa IV	Klasa V-VI
1	Blizanów	49,7	19,9	30,4
2	Brzeziny	0,1	16,8	83,1
3	Ceków Kolonia	19,7	19,6	60,7
4	Godziesze Wielkie	1,3	20,9	77,8
5	Koźminek	16,6	16,4	67
6	Lisków	11,2	16,8	72
7	Mycielin	16	21,7	62,3
8	Opatówek	14	23,8	62,2
9	Stawiszyn	50,6	14,4	35
10	Szczytnik	25,9	34,4	39,7
11	Żelazków	50,5	25,1	34,4
	Powiat	**24,6**	**20,9**	**54,5**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z http://www.powiat.kalisz.pl

Najbardziej wartościowe grunty występują w środkowej i środkowo-zachodniej części gminy tj. w Tłokini Kościelnej , Tłokini Wielkiej, Tłokini Nowej, Tłokini Małej , Nędzerzewie, Szulcu i Opatówku .

Wykres 1 Procentowy udział klas gleb bonitacyjnych na terenie Gminy Opatówek

Źródło: Opracowanie własne

Powietrze i klimat

Gmina Opatówek należy do południowo-wielkopolskiego regionu klimatycznego. Na terenach tych występuje dość duża ilość dni słonecznych lub z małym zachmurzeniem (41, 8 dni w roku) oraz dni z pogodą przymrozkową (78 razy w roku). Rzadziej występują dni z dużym zachmurzeniem. Występuje względnie duża liczba dni bez opadu (209,4) oraz bardzo mała z opadem (115,3). W regionie tym występuje najwięcej dni bardzo ciepłych (średnia temperatura dobowa 15,1-25° C), przeciętnie 88. Średnia roczna temperatura wynosi 8,1° C. Okres wegetacyjny trwa 210-220 dni. Suma opadów jest niska rzędu 550-600 mm/rok. Klimat lokalny jest zróżnicowany. Najkorzystniejsze warunki posiadają tereny pozadolinne, zwłaszcza stoki pagórków morenowych o ekspozycji południowej. W dolinach cieków zwłaszcza Swędrni występują niekorzystne warunki klimatyczne z uwagi na podwyższoną wilgotność powietrza oraz warunki do tworzenia się mgieł i zastoisk chłodnego powietrza.

Ze względu na rolniczy charakter gminy, pyły i gazy wprowadzane do powietrza pochodzą głównie z kotłowni ogrodniczych. Na terenie gminy Opatówek nie występują źródła emisji (zakłady) spośród grupy najbardziej uciążliwych emitujących gazy i pyły do powietrza. Ponadto, znaczącym źródłem emisji pyłów i gazów do powietrza są paleniska domowe i komunikacja. Poprawa stanu czystości powietrza może zatem nastąpić pod warunkiem ograniczenia niskiej emisji poprzez zmianę tradycyjnych, węglowych instalacji grzewczych na bardziej przyjazne środowisku (w tym gazowe i olejowe) oraz poprzez udrożnienie systemu komunikacyjnego.

Surowce mineralne

Udokumentowane złoża iłów występują w m. Cienia Pierwsza i Druga oraz kruszywa naturalnego w m. Zduny. Prowadzący ich eksploatację posiadają koncesje na ich wydobywanie.

Zasoby ochrony przyrody i obszary Natura 2000

Na terenie gminy Opatówek położone są dwa obszary krajobrazu chronionego oraz obszar "Natura 2000"

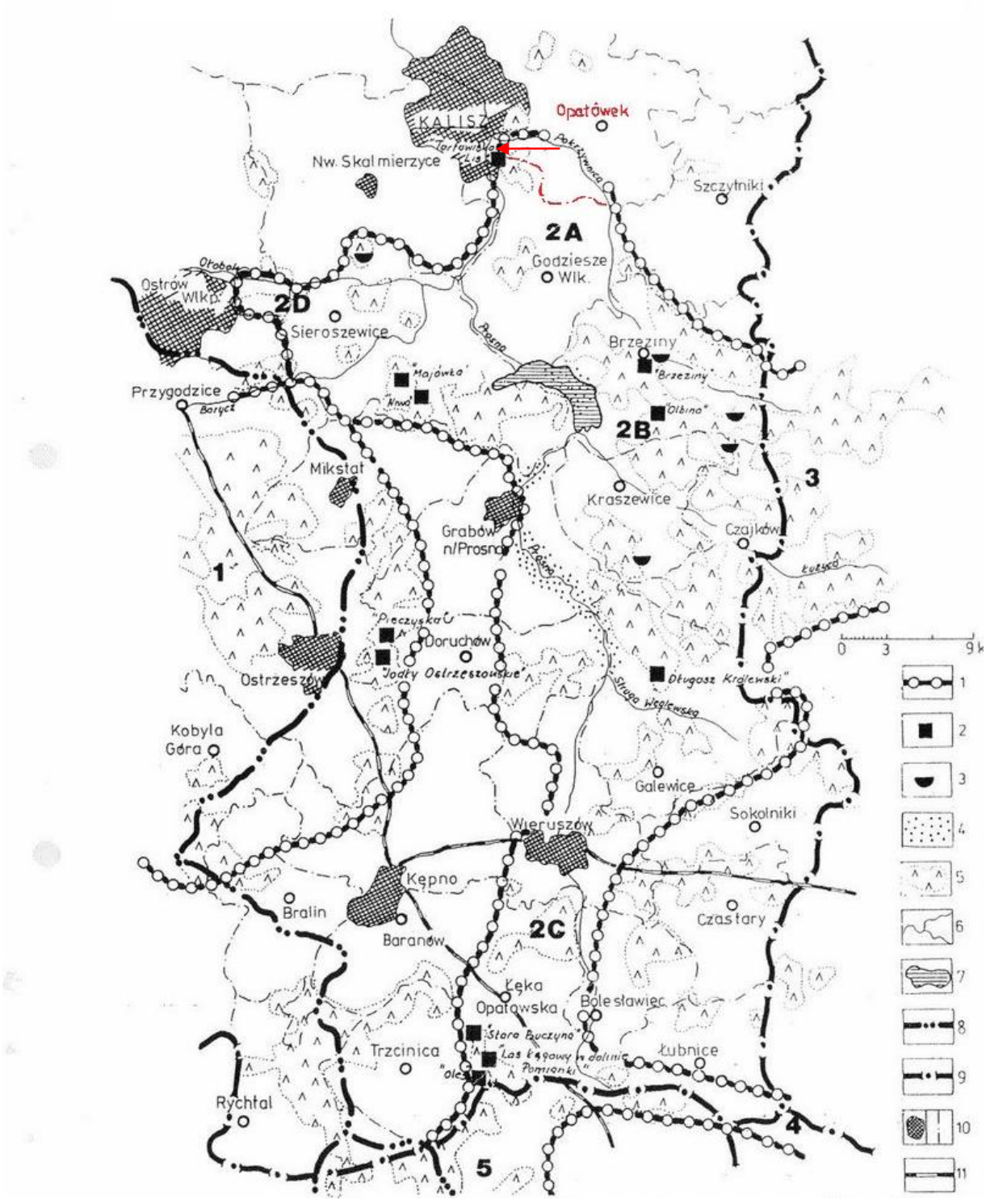
„Dolina rzeki Prosny” z dużą różnorodnością zbiorowisk roślinnych i ilością ptaków chronionych. Obszar obejmuje południową stronę linii kolejowej relacji Kalisz – Łódź, następnie północno – wschodnią krawędź zbocza doliny zbiornika „Szałe” i Pokrzywnicy wzdłuż drogi Zawady – Trojanów, drogę Trojanów – Bogumiłów – Porwity aż do drogi na Tokomyśle – do granicy gminy (obszar 1600 ha ok. 15,3% powierzchni gminy). Użytkowanie gruntów na obszarach chronionego krajobrazy Dolina rzeki Prosny w gminie Opatówek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3 Użytkowanie gruntów na obszarach chronionego krajobrazu w gminie Opatówek

Rodzaj gruntu	Obszar w ha	Obszar w %
Lasy	140	8,7
Łąki i pastwiska	70	4,4
Grunty orne	1 155	72,2
Wody	165	10,3
Pozostałe tereny	70	4,4
RAZEM	*1 600*	*100*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

Rysunek 2 Obszary chronionego krajobrazu w Dolinie rzeki Prosny i Kotlinie Grabowskiej

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

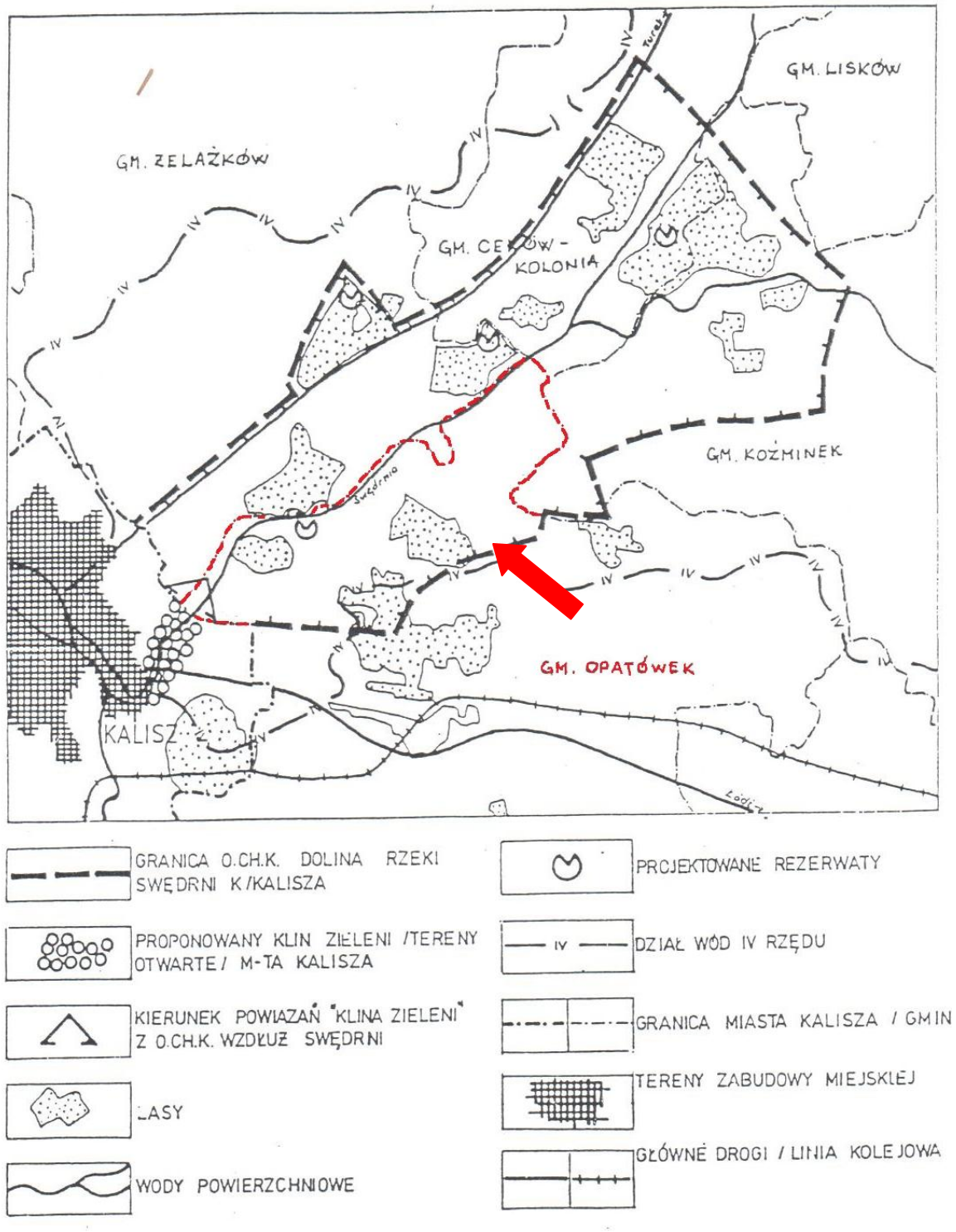
Rysunek 3 Zasięg obszaru chronionego krajobrazu Doliny rzeki Prosny na terenie gminy Opatówek.

Źródło: Urząd Gminy Opatówek

„Dolina rzeki Swędrni” z dużą ilością drzew pomnikowych , ostoja ptaków wodno- błotnych i okazami florystycznymi. Obszar chronionego krajobrazu Dolina rzeki Swędrni k/Kalisza na terenie gminy Opatówek obrazuje poniższa mapa.

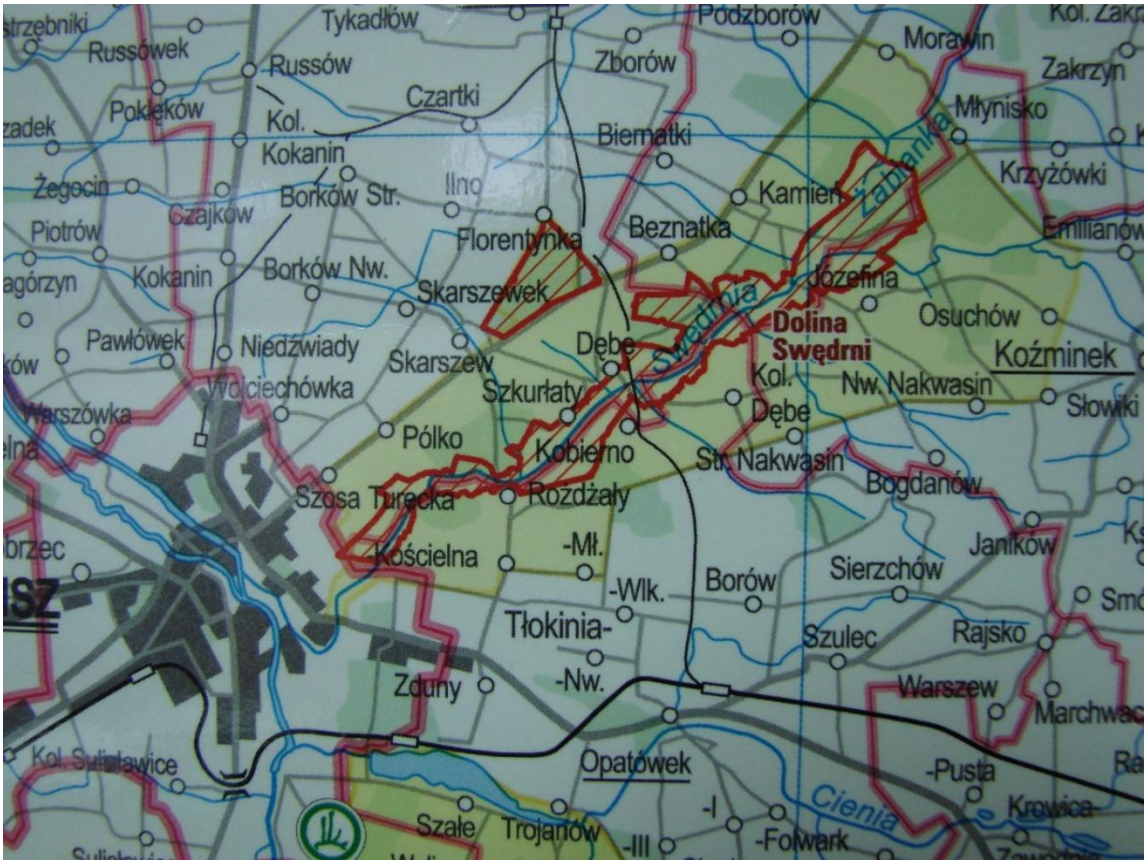
Rysunek 4 Obszar chronionego krajobrazu Dolina rzeki Swędrni k/Kalisza

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

W granicach obszaru chronionego Doliny rzeki Swędrni został wyznaczony obszar Natura 2000 o nazwie Dolina Swędrni oznaczony kodem PLH30_06, który w części leży na terenie gminy Opatówek i gminy Żelazków.

Rysunek 5 Obszar krajobrazu chronionego Doliny rzeki Swędrni oraz obszar Natura 2000 (granice obszaru Natura 2000 oznaczone czerwoną linią)

Źródło: Urząd Gminy Opatówek

Ponad to na terenach gminy Opatówek znajduje się 13 drzew uznanych za pomniki przyrody. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Opatówek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4 Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Opatówek

Pozycja w rej.	Przedmiot ochrony	Cechy charakterystyczne	Lokalizacja
352	3 lipy drobnolistne	obwód pnia na wysokości pierśnicy 280, 230 i 300 cm, wysokość całkowita 25m	Tłokinia Kościelna, park podworski
354	4 dęby szypułkowe	obwód pierśnicy 430, 400, 435 i 460 cm, wysokość całkowita 25m	Tłokinia Kościelna, park podworski
355	1 wierzba krucha	obwód pnia na wysokości pierśnicy 360m	Tłoknia Kościelna, park podworski
356	1 wierzba biała	obwód pnia na wysokości pierśnicy 340 cm, wysokość całkowita 20m	Tłokinia Kościelna, park podworski
523	1 dąb szypułkowy	obwód pierśnicy 462 cm, wysokość całkowita 18-19m	Opatówek, park
524	1 buk zwyczajny	obwód pierśnicy 226 cm, wysokość całkowita 19-20	Opatówek, park
573	1 lipa drobnolistna	obwód 270 cm, wysokość całkowita 30m	m. Tłokinia
611	1 lipa drobnolistna	obwód 363 cm, wiek około 200 lat	m. Porwity

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

W Opatówku na terenie zabytkowego parku o powierzchni 19 ha zaewidencjonowano 39 gatunków i odmian drzew (łącznie 3143 drzew), wśród których wiele można zaliczyć do bardzo rzadkich i cennych przyrodniczo. Wśród zinwentaryzowanej flory znalazły się drzewa okazowe i szczególnie wartościowe.

Tabela 5 Zestawienie gatunków drzew i krzewów parku

L.p.	Nazwa gatunkowa	Liczba
1	Buk pospolity	8
2	Buk pospolity odm. Purpurowa	19
3	Brzoza brodawkowata	95
4	Czeremcha pospolita	32
5	Daglezja	6
6	Dąb błotny	4
7	Dąb czerwony	25
8	Dąb szypułkowy	60
9	Forsycja pośrednia	3
10	Grab pospolity	136
11	Jabłoń	1
12	Jesion wyniosły	131
13	Kasztanowiec biały	77
14	Klon jawor	74
15	Klon pospolity	107
16	Klon srebrny	1
17	Leszczyna pospolita odm. Purpurowa	7
18	Lilak pospolity	2
19	Lipna drobnolistna	161
20	Lipa szerokolistna	15
21	Modrzew europejski	87
22	Olsza czarna	1845
23	Platan akacjowy	1
24	Robina akacjowa	76
25	Sosna czarna	7
26	Sosna wejmutka	8
27	Świerk pospolity	20
28	Suchodrzew tatarski	1
29	Topola białą	6
30	Topola późna	21
31	Wiąz polny	1
32	Wiąz szypułkowy	33
33	Wierzba biała	6
34	Wierzba krucha	3
35	Żywotnik zachodni	2
36	Jarząb pospolity	2
37	Jodła kalifornijska	1
38	Jodła pospolita	3
39	Skrzydłorzech Kaukaski	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

Korytarze ekologiczne

Doliny rzek Swędrni oraz Prosny z bogactwem roślinności, ptaków i nadzwyczaj urozmaiconym krajobrazem tworzą naturalne korytarze ekologiczne.

Użytki ekologiczne

Na mocy uchwały nr 79/95 z dnia 5 grudnia 1995r. uznano za użytek ekologiczny bagno śródleśne „Tłokinia” o powierzchni 1,42 ha.

3.3. Dziedzictwo historyczne i kulturowe

Historia

Od XIII w. Opatówek należał do arcybiskupów gnieźnieńskich, którzy wystawili tu drewniany dwór i kościół. W XIV w. Opatówek uzyskał prawa miejskie, a arcybiskup Bogoria Skotnicki wybudował tu murowany kościół i zamek. Od 1807 roku Opatówek i klucz dóbr opatóweckich stał się, z woli Napoleona I, własnością gen. Józefa Zajączka, późniejszego namiestnika Królestwa Polskiego. W latach 1824-1826, sprowadzony do Opatówka saksoński przemysłowiec Adolf Gottlieb Fiedler, wybudował tu jedną z największych w Królestwie Polskim fabryk produkującą sukno, zatrudniająca do 600 robotników.

W Opatówku przyszli na świat w latach trzydziestych XIX w. dwaj wybitni Polacy - bracia Agaton i Stefan Gillerowie. Agaton był historykiem, publicystą, aktywnym działaczem emigracyjnym. Zesłany na Syberię stał się pierwszym historykiem Syberii, kronikarzem i biografem zesłanych tam Polaków, jednym z przywódców powstania styczniowego. Młodszy brat - Stefan był poetą, nauczycielem historii i języka polskiego. W 1870 roku Opatówek utracił prawa miejskie. Nadal działała jednak fabryka sukna, a pod koniec XIX w. powstała tutaj Fabryka Lalek i Zabawek Drewnianych, której wyroby zdobywały nagrody na wystawach europejskich.

3.2. Obszar społeczny

3.2.1. Demografia

Mieszkańcy Gminy Opatówek stanowią liczącą 10685 osób społeczność. Średnia gęstość zaludnienia w Gminie wynosi 103 osoby/km2 (dane z ewidencji ludności na rok 2013). Jest to pod względem liczby ludności największa gmina w powiecie kaliskim i stanowi 13 % ludności powiatu. Dane dotyczące liczby ludności w Gminie Opatówek prezentują poniższe tabele i wykresy.

Tabela 6 Liczba ludności gminy Opatówek (stan na 26.11.2013r.)

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	Bogumiłów	21
2.	Borów	347
3.	Chełmce	721
4.	Cienia Druga	230
5.	Cienia Pierwsza	159
6.	Cienia Trzecia	98
7.	Cienia-Folwark	68
8.	Dębe-Kolonia	161
9.	Frankowizna	31
10.	Janików	76

11.	Józefów	240
12.	Kobierno	160
13.	Michałów Czwarty	40
14.	Michałów Drugi	183
15.	Michałów Pierwszy	40
16.	Michałów Trzeci	82
17.	Modła	44
18.	Nędzerzew	52
19.	Opatówek	3760
20.	Porwity	151
21.	Rajsko	292
22.	Rożdżały	141
23.	Sierzchów	459
24.	Słoneczna	52
25.	Szałe	814
26.	Szulec	168
27.	Tłokinia Kościelna	631
28.	Tłokinia Mała	146
29.	Tłokinia Nowa	79
30.	Tłokinia Wielka	425
31.	Trojanów	132
32.	Warszew	114
33.	Zawady	36
34.	Zduny	470
35.	Zmyślanka	62
Ogółem:		**10685**

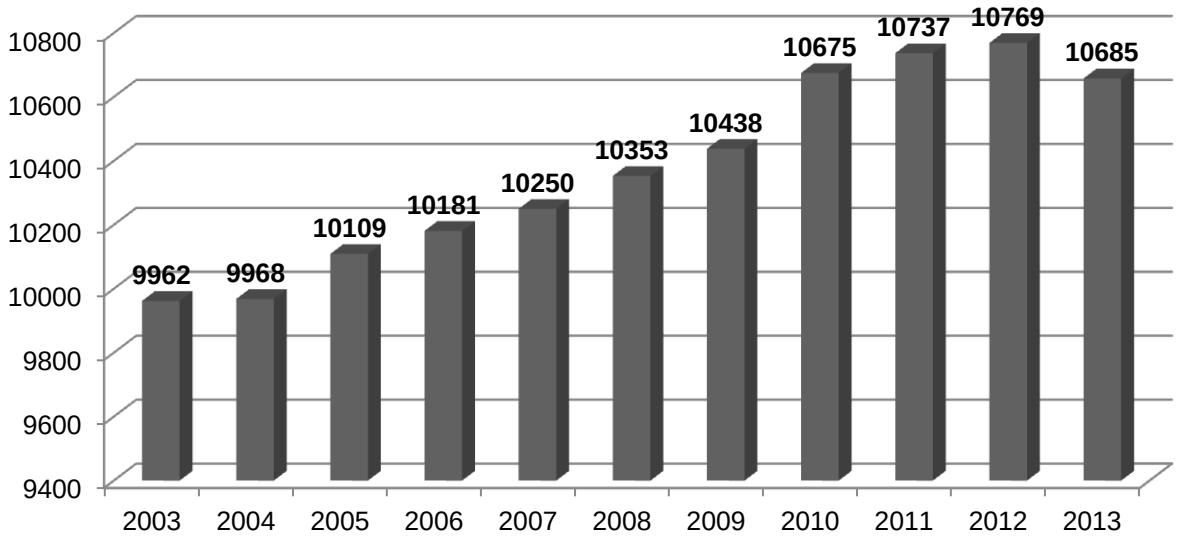
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

Tabela 7 Liczba ludności w Gminie Opatówek w latach 2003 - 2013

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ludność	9962	9968	10109	10181	10250	10353	10438	10675	10737	10769	10685

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Wykres 2 Liczba ludności gminy Opatówek w latach 2003 - 2013

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z danych w powyższej tabeli liczba ludności aż do roku 2012 uległa wzrostowi, co w kontekście rozwoju społeczno- gospodarczego jest pozytywnym zjawiskiem. W roku 2013 liczba ludności zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim.

Współczynnik feminizacji w gminie Opatówek mierzony liczbą kobiet przypadającą na 100 mężczyzn wynosił 104 (w powiecie 103), natomiast gęstość zaludnienia na 1 km² kształtowała się na poziomie 103 (w powiecie 71). Przyrost naturalny liczony na 1000 ludności był dodatni dla powiatu zaś ujemny dla gminy i wyniósł odpowiednio: 0,68 oraz -0,65. Współczynniki demograficzne charakteryzujące dane zjawisko na 1000 ludności prezentuje poniższa tabela.

Tabela 8 Współczynniki demograficzne dla Gminy Opatówek na tle powiatu

Jednostka terytorialna	ludność na 1 km2 (gęstość zaludnienia)	kobiety na 100 mężczyzn	małżeństwa na 1000 ludności	urodzenia żywe na 1000 ludności	zgony na 1000 ludności	przyrost naturalny na 1000 ludności
	2012	2012	2012	2012	2012	2012
	osoba	osoba	-	-	-	-
Powiat kaliski	71	103	5.97	10.26	9.58	0.68
Opatówek	**103**	**104**	**5.39**	**9.57**	**10.22**	**-0.65**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

Zestawienie danych demograficznych w roku 2012 przedstawia tabela oraz rysunki i wykresy przedstawione poniżej.

Tabela 9 Dane demograficzne w roku 2012

Dane	Powiat Kaliski	Gmina Opatówek
Ludność	82440	10769
w tym kobiety	41904	5482
w tym mężczyźni	40536	5287
Urodzenia żywe	846	103
Zgodny	790	110
Przyrost naturalny	56	-7
Saldo migracji ogółem	57	30
Ludność w wieku:		
przedprodukcyjnym	16566	2103
produkcyjnym	52175	6772
poprodukcyjnym	13699	1894

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

W gminie Opatówek 6758 osób to ludność w wieku produkcyjnym (18-64 lat mężczyźni; 18-60 lat kobiety) co stanowi 63% ogółu ludności. W ogólnej liczbie ludności gminy Opatówek stosunkowo duży procent stanowią osoby w wieku 25-54 lat - 44%. Dzieci i młodzieży w wieku 13-24 lat jest około 15%, dzieci w wieku 0-12 lat - 13%, natomiast ludzie starsi w wieku powyżej 54 lat stanowią 28% ogółu ludności. Liczbę ludności w podziale na wiek przedstawia poniższa tabela i wykres.

Tabela 10 Ludność Gminy Opatówek w podziale na wiek

Wiek	Powiat Kaliski	Gmina Opatówek
0-2	2613	316
3-6	3607	462
7-12	5272	674
13-15	2930	372
16-18	3272	421
19-24	7421	864
25-34	12897	1665
35-44	11950	1611
45-54	11068	1453
55-64	10229	1409
65 lat i więcej	5805	1522

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

3.2.2. Bezrobocie

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu i Urzędu Statystycznego w Poznaniu w końcu października 2013 roku w województwie wielkopolskim było zarejestrowanych 140 700 bezrobotnych, w powiecie kaliskim (bez miasta Kalisza) 2504, natomiast w gminie Opatówek było 291 bezrobotnych.

W okresie 2009 – 2013 obserwuje się ciągły wzrost bezrobocia, z małym wahaniem w roku 2012 gdzie nastąpił mały spadek bezrobocia w porównaniu do roku poprzedniego. Pozytywnym aspektem jest spadek ilości bezrobotnych kobiet w porównaniu do roku 2011.

Rozpatrując strukturę bezrobotnych w gminie Opatówek według wykształcenia należy zauważyć, że najczęściej bezrobotni zarejestrowani w gminie Opatówek legitymują się wykształceniem średnim zawodowym – 27,8%, zasadniczym zawodowym – 22,7% oraz gimnazjalnym i później - 21,9%. Szczegółowe dane dotyczące skali bezrobocia w latach 2008 – 2013 na terenie Gminy Opatówek przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 11 Liczba bezrobotnych z podziałem na wiek

Stan na	Liczba bezrobotnych		Z liczby ogółem					
	Ogółem	W tym kobiety	Wiek					
			18-24	25-34	35-44	45-54	55-59	60 i więcej
30.09.2008	167	118	45	60	28	42	9	3
30.09.2009	214	134	73	82	43	42	14	3
30.09.2010	256	141	76	84	54	33	7	2
30.09.2011	291	160	63	93	57	55	15	8
30.09.2012	278	147	65	87	53	45	21	7
30.09.2013	291	149	62	102	58	36	23	10

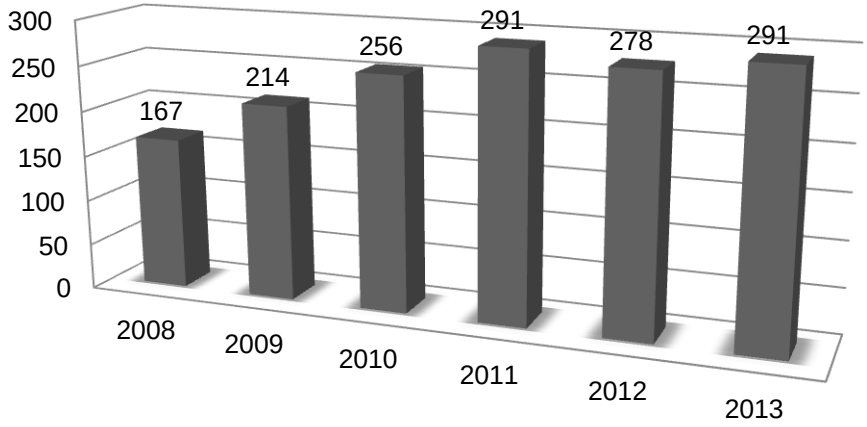
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu

Tabela 12 Liczba bezrobotnych z podziałem na rodzaj wykształcenia

Stan na	Liczba bezrobotnych		Z liczby ogółem					
			Wykształcenie					
	Ogółem	W tym kobiety	Wyższe	Średnie zawodowe	Średnie ogólne	Zasadnicze zawodowe	Gimnazjalne i później	Z liczby ogółem pozostający bez pracy powyżej 24 miesięcy
30.09.2008	167	118	34	42	24	51	36	47
30.09.2009	214	134	57	61	22	59	58	27
30.09.2010	256	141	49	63	25	69	50	12
30.09.2011	291	160	52	73	30	65	71	21
30.09.2012	278	147	52	78	23	56	69	27
30.09.2013	291	149	55	81	25	66	64	33

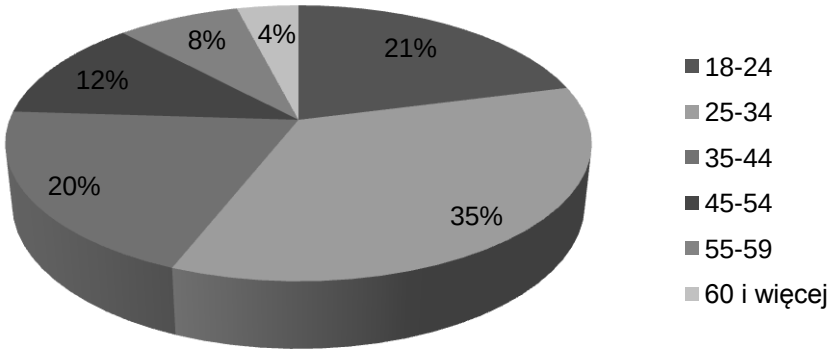
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu

Wykres 3 Liczba bezrobotnych w latach 2008-2013

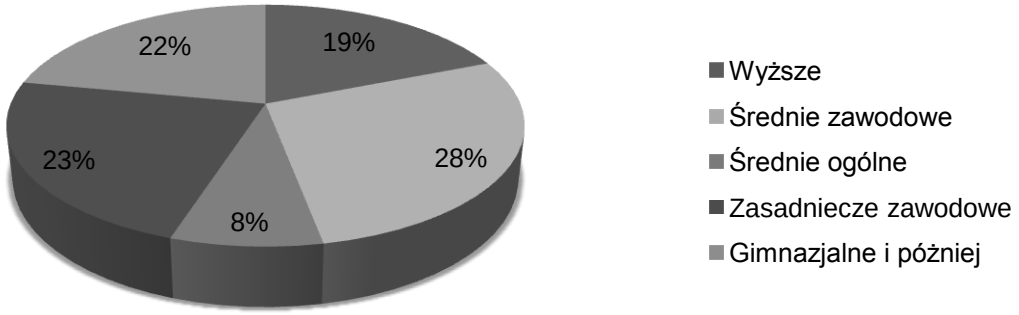
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 4 Liczba bezrobotnych wg wieku na stan 30.09.2013

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 5 Liczba bezrobotnych wg posiadanego wykształcenia na stan 30.09.2013

Źródło: Opracowanie własne

3.2.3. *Bezpieczeństwo publiczne*

Stan bezpieczeństwa publicznego jest jednym z najistotniejszych czynników wpływających na poziom życia mieszkańców Gminy Opatówek. Instytucje zapewniające mieszkańcom bezpieczeństwo to Policja - Komisariat Policji w Opatówku, obsługujący teren gmin: Opatówek, Godziesze Wielkie i Brzeziny oraz Ochotnicze Straże Pożarne. Instytucje te ściśle współpracują ze sobą mając za zadanie zapewnienie bezpieczeństwa publicznego społeczeństwu. Na terenie gminy działają następujące jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej:

- OSP Borów,
- OSP Chełmce,
- OSP Cienia Pierwsza,
- OSP Cienia Druga,
- OSP Dębe Kolonia,
- OSP Kobierno,
- OSP Michałów Drugi,
- OSP Opatówek,
- OSP Porwity,
- OSP Rajsko,
- OSP Sierzchów,
- OSP Szałe,
- OSP Tłokinia Wielka,
- OSP Trojanów,
- OSP Zduny.

Jednostki Opatówek i Tłokinia Wielka działają w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

W roku 2012 i pierwszej połowie 2013 nie odnotowano najcięższych przestępstw. Na terenie gminy wystąpiło od kilku do kilkunastu kradzieży, włamań, przestępstw przeciwko rodzinie, wypadków drogowych, pobić, uszkodzeń mienia i fałszerstw. Najbardziej zagrożone miejscowości to Opatówek i Szale (głównie latem i w dni wolne od pracy).

Komisariat Policji w Opatówku osiągnął następujące wskaźniki wykrywalności:

- wykrywalność w 2011 r.: ogólna- 94,2%, kryminalna- 79,5%, w 7 kategoriach- 72,1%, w 5 kategoriach - 69%, przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu - 100%.

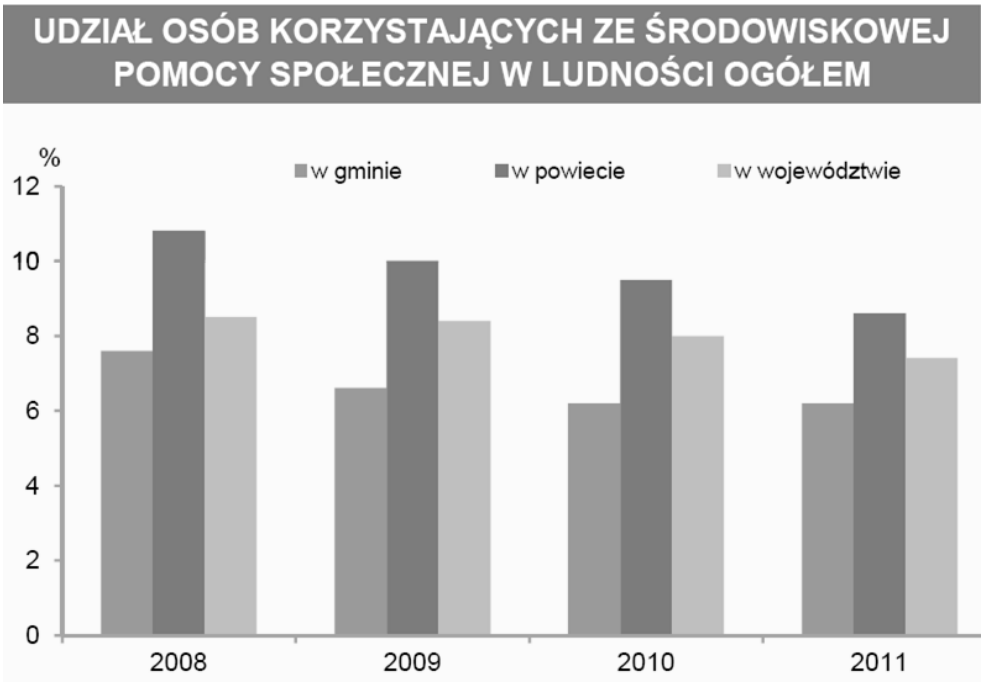
- wykrywalność w 2012 r.: ogólna- 93,8%, kryminalna- 85,2%, w 7 kategoriach- 64,1%, w 5 kategoriach - 58,9%, przeciwko życiu i zdrowiu = 100%

3.2.4. Pomoc społeczna i ochrona zdrowia

Pomoc społeczna

W gminie Opatówek zadania pomocy społecznej realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku. Celem działalności jest umożliwienie bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Jednocześnie w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia. Lokalnymi politykami społecznymi są pracownicy socjalni zatrudnieni w ośrodku. W roku 1999 wprowadzone zostały do zadań pomocy społecznej składki na ubezpieczenia zdrowotne i społeczne umożliwiające opłacanie ich osobom uprawnionym do zasiłku stałego, zasiłku stałego wyrównawczego, gwarantowanego zasiłku okresowego oraz renty socjalnej. Powodem udzielania świadczeń oprócz uwzględnionego dochodu kwalifikującego rodzinę do konkretnego świadczenia było ubóstwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, alkoholizm, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Wykres 6 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca, Urząd Statystyczny w Poznaniu

Jak można zaobserwować z danych na powyższym wykresie w ramach województwa i powiatu liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z roku na rok nieznacznie maleje. W obrębie gminy utrzymuje się odpowiednio w okolicach 8 i 7 %.

Zestawienie wybranych danych dotyczącej pomocy społecznej udzielonej w roku 2012 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13 Wybrane dane dotyczące udzielonej pomocy społecznej w Gminie Opatówek w roku 2012

Rodzaj pomocy	wartość
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	220 gospodarstw
Osoby z gospodarstw domowych korzystając ze środowiskowej pomocy społecznej	639 osób
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	505 rodzin
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	997 osób
Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	865 osób
Kwota świadczeń rodzinnych	2540 tys. zł
Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	1703 tys. zł
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych	341 tys. zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

W 2011 r. wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły **4142,5 tys. zł, w 2012 r. - 4.543,8 tys. zł.**

Tabela 14 Środki wydatkowane na pomoc społeczną w roku 2012 w ramach budżetu gminy

Rodzaj pomocy	Wartość w zł
Pomoc społeczna	**4 407 688,73**
Dom pomocy społecznej	204 389,11
Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	18 492,40
Wspieranie rodziny	31 319,60
Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	3 030 008,92
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej.	12 284,88
Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	185 558,12
Dodatki mieszkaniowe	58 270,47
Zasiłki stałe	88 682,25
Ośrodki pomocy społecznej	534 818,78
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	42 471,96
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	2 500,00
Pozostała działalność	198 892,24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

W roku 2012 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku realizował następujące projekty unijne:

- **"NIE!!! PRZEMOCY W RODZINIE"** to nazwa projektu, który Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku realizował w okresie od 1 września do 15 grudnia 2012 r. Projekt był współfinansowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, w ramach Programu Osłonowego wspierającego jednostki samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Priorytetem Projektu było podejmowanie działań, mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie.
- **Program "Dobry Przyjaciel"** - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku w 2012 r. pozyskał środki budżetowe w kwocie 12 500,00 z, w ramach konkursu ogłoszonego przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej tj. Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na rok 2012 "Asystent rodziny". Pozyskane środki finansowe przeznaczone zostały na zatrudnienie w GOPS Asystenta rodziny od sierpnia 2012 roku.
- **Projekt pn. "Dać Szansę Młodym"** - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opatówku realizuje projekt systemowy "Dać Szansę Młodym", na który pozyskał z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki środki finansowe w kwocie 139.920,59 zł, w tym na zatrudnienie nowego etatowego pracownika socjalnego. Projekt ma na celu rozwój osobowy i edukacyjny młodzieży uczącej się w wieku 15 - 25 lat, tj. 5 kobiet i 7 mężczyzn (w tym dwie osoby niepełnosprawne) zagrożonych wykluczeniem społecznym z Gminy Opatówek.

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Opatówek na stan 2011 roku działają 2 zakłady opieki zdrowotnej, zaś liczba osób przypadająca na 1 zakład wyniosła 5369. W gminie Opatówek działa jedna przychodnia**,** gdzie w roku 2012 liczba porad lekarskich ogółem wyniosła 35224.

Opiekę nad mieszkańcami Gminy Opatówek sprawuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gminny Ośrodek Zdrowia w Opatówku. Ponadto na terenie Gminy Opatówek działa NZOZ Specjalistyczne Centrum Rehabilitacji w Opatówku oraz inne zakłady niepubliczne, prywatne gabinety lekarskie oraz 3 apteki i 2 punkty apteczne, w których pracują odpowiednio 4 i 2 mgr farmacji. Ludność na aptekę ogólnodostępną wynosi 3590 osób.

Celem nadrzędnym Zakładu Opieki Zdrowotnej jest promocja zdrowia w społeczności lokalnej poprzez coraz szerszy zakres wysokiej jakości świadczeń leczniczych i prewencyjnych. Cel ten realizowany będzie poprzez:

- zapewnienie mieszkańcom Gminy Opatówek opieki specjalistów medycyny rodzinnej,
- reagowanie w miarę możliwości finansowych oraz lokalowych na potrzeby opieki specjalistycznej poprzez kontraktowanie konsultacji specjalistycznych na terenie Ośrodka
- dążenie do zapewnienia samowystarczalności finansowej Zakładu w oparciu o kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia (w finansowaniu usług zdrowotnych),
- ciągłe szkolenie kadry medycznej i personelu,
- współpraca z Kolegium Medycyny Rodzinnej (Ośrodek ma akredytację na szkolenia rezydentów w zakresie medycyny rodzinnej),
- organizowanie dla potrzeb lokalnych form opieki w zakresie Medycyny Pracy,
- organizowanie akcji w zakresie promocji zdrowia.

3.2.5. *Kultura, oświata i edukacja*

Kultura

W gminie Opatówek funkcjonują instytucje kultury, które swoją działalnością wykraczają poza granice gminy. Wśród nich wyróżnić należy, jedyne tego typu muzeum w Polsce, Muzeum Historii Przemysłu posiadające jedną z największych w Polsce kolekcję fortepianów i pianin produkowanych przez polskie firmy. W roku 2012 muzeum odwiedziło 8371 zwiedzających. Najstarszą działającą na terenie gminy placówką jest Gminna Biblioteka Publiczna im. Braci Gillerów w Opatówku. W roku 1999 powierzono bibliotece prowadzenie zadań biblioteki powiatowej. Na terenie gminy działa również Gminny Ośrodek kultury w Opatówku. Dodatkowo funkcjonują 9 zespołów artystycznych w tym 2 zespoły folklorystyczne i 7 tanecznych.

Oświata i edukacja

W roku szkolnym 2012/2013 Gmina Opatówek była organem prowadzącym dla 1 publicznego przedszkola, 6 szkół podstawowych w tym 2 filialne i 4 gimnazjów. Bardzo ważną rolę w edukacji na poziomie średnim pełni Zespół Szkół, który kształci w zakresie rolnictwa i ogrodnictwa. Ponadto przy Zespole funkcjonuje liceum ogólnokształcące. Działa także filia Wyższej Szkoły Informatycznej z Łodzi, która kształci studentów w systemie zaocznym na kierunkach informatycznym i pedagogicznym. Obsługę administracyjną szkół i przedszkola, dla których organem prowadzącym jest Gmina Opatówek pełni Zespół Ekonomiczno - Administracyjny Szkół Gminy Opatówek..Stan organizacji szkół podstawowych i gimnazjów w roku szkolnym 2012/2013 obrazuje tabela

Tabela 15 Stan organizacji Publicznego Przedszkola w Opatówku oraz oddziałów przedszkolnych dla dzieci 3, 4 i 5 letnich w zespołach szkół w roku szkolnym 2012/2013

L.p.	Wyszczególnienie	Liczba oddziałów	Liczba wychowanków
1	Publiczne Przedszkole w Opatówku	5	117
2	Oddział Przedszkolny przy ZS w Rajsku	1	25
3	Oddział Przedszkolny przy ZS w Chełmcach	1	25
4	Oddział Przedszkolny przy ZS w Tłokni Wielkiej	1	17
	RAZEM	8	184

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

Tabela 16 Stan organizacji szkół podstawowych i gimnazjów w roku szkolnym 2012/2013

L.p.	Wyszczególnienie	Liczba oddziałów	Liczba uczniów i dzieci
1	Szkoła podstawowa w Opatówku	22	468
2	Filia w Cini Drugiej	0	0
3	Filia w Sierzchowie	2	27
4	Zespół Szkół w Rajsku - Szkoła Podstawowa	7	138
5	Zespół Szkół w Rajsku - Gimnazjum	3	66
6	Zespół Szkół w Chełmcach – Szkoła Podstawowa	7	155
7	Zespół Szkół w Chełmcach – Gimnazjum	3	66
8	Zespół Szkół w Tłokni Wielkiej – Szkoła Podstawowa	7	104
9	Zespół Szkół w Tłokni Wielkiej – Gimnazjum	3	95
10	Gimnazjum w Opatówku	14	267
	RAZEM	68	1386

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

W roku szkolnym 2012/2013 r. w stosunku do roku szkolnego 2011/2012 sieć przedszkola, szkół podstawowych i gimnazjów nie zmieniła się chociaż, jak wynika z powyższej tabeli, ani jeden uczeń nie uczęszczał do Filii w Cieni Drugiej. Ta sama sytuacja miała miejsce w roku szkolnym 2012/2013. Wobec powyższego, ze względu na wolę rodziców i ogólnie ujmując niekorzystną demografię (spadek liczby potencjalnych uczniów), dalsze utrzymywanie tej placówki było ekonomicznie nieuzasadnione. Dlatego też we wrześniu tego roku Rada Gminy podjęła uchwałę o zamiarze likwidacji tej szkoły. Po pozytywnym przeprowadzeniu całej procedury likwidacyjnej Filia w Cieni Drugiej zostanie zlikwidowana z dniem 31 sierpnia 2014 r. Publiczne Przedszkole w Opatówku oferuje w sumie, na 5 oddziałów, 125 miejsc dla

dzieci w wieku od 3 do 5 lat. Jak widać z tabeli miejscowe przedszkole oferowało jeszcze 8 miejsc wolnych z czego wynika, że mniej więcej popyt równoważy się z podażą. Podobnie jak w poprzednim roku sytuację poprawiło utworzenie w 2010 r., w ramach projektu unijnego, 3 oddziałów przedszkolnych dla 67 dzieci przy zespołach szkół w Rajsku, Chełmcach i Tłokini Wielkiej. Niewątpliwym wpływem na ogólną sytuację przedszkolną w gminie jest możliwość posyłania dzieci do przedszkoli niesamorządowych w Kaliszu. W stosunku do ubiegłego roku szkolnego powiększyła się, do59, grupa dzieci uczęszczająca do tych przedszkoli. Powyższa sytuacja wynika przede wszystkim z uwarunkowań terytorialnych i rodzinnych związanych miedzy innymi, z pracą rodziców. Koszty związane z tym zadaniem to 305 803,22 zł.. Generalnie, w porównaniu z ubiegłymi latami, zauważa się coraz większe zapotrzebowanie na tego rodzaju usługi.

W szkołach prowadzonych przez gminę naukę pobierało 32 uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, co powodowało dodatkowe obowiązki nauczycieli wobec tych uczniów. Ponadto, na wniosek rodziców i zgodnie z orzeczeniami Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Kaliszu, realizowano indywidualne nauczanie w ilości godzin, która wynika z odpowiednich przepisów prawa oświatowego. Nauczanie takie zorganizowano, w porozumieniu z organem prowadzącym, dla 18 uczniów.

Stan techniczny i funkcjonalność budynków oświatowych uznać można za dobry co jest rezultatem stałych, znacznych nakładów finansowych czynionych od kilku lat na poprawę substancji budowlanej w celu zachowania sprawności technicznej i dla optymalizacji kosztów eksploatacji. W okresie 2011/12 czyniono stałe działania dla poprawy bazy lokalowej gminnej oświaty, w tym wyposażenia w sprzęt szkolny i pomoce dydaktyczne.

Wydatki na oświatę stanowią ok. 40 % w ogólnych wydatkach budżetu Gminy. W latach 2012-2013 budżet związany z finansowaniem zadań oświatowych przedstawia się następująco:

- w roku 2012 wydatki wyniosły 14 827 379,08 zł w tym wielkość subwencji oświatowej 10 211 949,00 zł, natomiast dochody wyniosły 1 642 538,36 zł;
- w roku 2013 plan wydatków wynosi 14 976 401,00 zł w tym wielkość subwencji oświatowej 10 691 337,00 zł z czego do końca września wydatkowano 10 106 639,52 zł natomiast dochody

Jak wcześniej wspomniano w Opatówku działa Gminna Biblioteka Publiczna. Zestawienie dany dotyczących biblioteki i czytelnictwa prezentuje poniższa tabela.

Tabela 17 Biblioteki i czytelnictwo na terenie Gminy Opatówek w roku 2012

	2012
Biblioteki i filie	3
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	3590
Pracownicy bibliotek	8
Księgozbiór	50179
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	4659,6
Czytelnicy w ciągu roku	2143

Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	199
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	56071
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	26,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urząd Statystycznego w Poznaniu

3.2.6. Sport i rekreacja

Na terenie Gminy Opatówek w obszarze sportów i rekreacji działają następujące obiekty :

- Hala Sportowa w Opatówku,
- Kompleks boisk „Orlik 2012” na którego składają się:
  - boisko do piłki nożnej o wym. 30m x 62m o powierzchni całkowitej 1860m² z nawierzchnią z trawy syntetycznej wypełnionej warstwą z piasku kwarcowego i granulatu gumowego wyposażone w dwie bramki,
  - boisko wielofunkcyjne o wym. 19,10m x 32,10m z nawierzchni syntetycznej wyposażone w stojaki oraz tablice z obręczami do piłki koszykowej, a także słupki z naciągami do siatkówki i tenisa ziemnego,
  - budynki zaplecza sanitarno-szatniowego wraz z pomieszczeniami magazynowymi, pomieszczeniem gospodarczym oraz pomieszczeniem dla trenera.,
- Sala Sportowa w Chełmcach - sala posiada wymiary 22,55 x 14,32m, w części zaplecza znajdują się 2 sale do zajęć specjalistycznych, 3 szatnie wraz z zespołem sanitariatów, magazyn sprzętu, pomieszczenie dla nauczycieli w-f, pomieszczenie gospodarcze, na I piętrze w korytarzu jest galeria dla widowni, nowa sala posiada wyposażenie w sprzęt sportowy.,
- Sala Sportowa w Tłokini Wielkiej - budynek sali sportowej połączony jest z budynkiem szkoły łącznikiem integrującym oba obiekty, w sali sportowej znajduje się boisko do koszykówki, siatkówki i piłki ręcznej, w części zaplecza znajdują się 2 pomieszczenia przeznaczone na siłownię i salę ćwiczeń korekcyjnych oraz dwie szatnie sportowe wraz z sanitariatami, na zapleczu znajduje się także magazyn sprzętu sportowego, pomieszczenie dla nauczycieli WF i pomieszczenie gospodarcze, w łączniku sali sportowej znajduje się pracownia komputerowa, obiekt jest dostępny dla osób niepełnosprawnych na poziomie parteru.,
- Boisko wielofunkcyjne w Rajsku - boisko z nawierzchnią syntetyczną o wymiarach 22 x 44m do gry w piłkę ręczną, tenisa ziemnego, siatkówkę oraz koszykówkę.

Zestawienie urządzeń rekreacyjno sportowych dostępnych na terenie ośrodków oświaty przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18 Urządzenia rekreacyjno-sportowe

Wyszczególnienie	Rodzaj urządzenia	Liczba urządzeń
Przedszkole w Opatówku	Plac zabaw	1
Szkoła podstawowa w Opatówku	Boisko pokryte sztuczną trawą (p. nożna, p. ręczna, p. siatkowa, tenis) Plac zabaw	4 1
Filia w Cieni Drugiej	Boisko do gry w p. nożną (trawiaste)	1
Zespół Szkół w Chełmcach	Boisko do gry w p. nożną (trawiaste) Plac zabaw	1 1
Filia w Sierzchowie	Boisko do gry w p. nożną (trawiaste)	1
Zespół Szkół w Tłokini Wielkiej	Boisko do gry w p. nożną (żwirowe), siatkową i koszykową (asfaltowe) Plac zabaw	3
Zespół Szkół w Rajsku	Boisko do gry w p. nożną (żwirowe), siatkową i koszykową (asfaltowe) Plac zabaw	3 1
Gimnazjum w Opatówku	Boisko przykryte sztuczną trawą (p. nożna, p. ręczna, p. siatkowa, tenis) Boisko to jest wspólnie użytkowane ze Szkołą Podstawową w Opatówku	Patrz : Szkoła Podstawowa w Opatówku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urząd Gminy w Opatówku

Na terenie gminy funkcjonuje także Kluby Sportowy Opatówek, który prowadzi sekcje piłki nożnej w grupach junior i senior. Jest to jeden z najaktywniejszych klubów piłkarskich okręgu kaliskiego.

Do dyspozycji mieszkańców gminy Opatówek są również 2 dodatkowe place zabaw dla dzieci i młodzieży:

- Plac zabaw "KRAINA MARZEŃ" w Opatówku,
- Plac zabaw "SMYK" w Opatówku,
- Plac zabaw w miejscowości Szałe

3.3. Obszar gospodarczy

3.3.1. Działalność gospodarcza i rynek pracy

Według stanu w dniu 30.IX.2011 r. w gminie Opatówek w gospodarce narodowej pracowało 1067 mieszkańców co stanowiło 18,9% ogółu pracujących w powiecie kaliskim. W ogólnej liczbie pracujących najwięcej osób pracowało w transporcie i gospodarce magazynowej - 34,5%, rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie - 11,9% oraz przemyśle - 9,3%. Spośród 1067 gospodarstw podmioty pracujące w sektorze publicznym to 31 gospodarstw i 1036 w sektorze prywatnym. Z powyższego podziału wynika, iż na terenie Gminy Opatówek zdecydowanie dominuje działalność prywatna (MSP). Zestawienie podmiotów gospodarki REGON w określonych podziałach prezentują poniższe tabele.

Tabela 19 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według wybranych sekcji w 2011r.

Wyszczególnienie	Powiat kaliski	Gmina Opatówek
OGÓŁEM Sektor publiczny: Sektor prywatny	**5641** **221** **5420**	**1067** **31** **1036**
Z ogółem		
Spółki handlowe	278	68
Spółki cywilne	218	55
Spółdzielnie	39	3
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	241	32
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	4475	857

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urząd Statystycznego w Poznaniu

Tabela 20 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2011r.

Wyszczególnienie	Powiat kaliski	Gmina Opatówek
OGÓŁEM	**5641**	**1067**
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	700	128
Przemysł	645	99
Budownictwo	610	95
Handel i naprawa pojazdów samochodowych	628	87
Transport i gospodarka magazynowa	1615	368
Pośrednictwo finansowe	327	57
Obsługa rynku nieruchomości	122	25
Działalność profesjonalna, nauka i techniczna	280	71
Pozostała działalność usługowa	297	48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urząd Statystycznego w Poznaniu

Dane dotyczące rynku pracy zestawiono poniżej.

Tabela 21 Pracujący w 2011r.

Wyszczególnienie	Powiat kaliski	Gmina Opatówek
OGÓŁEM **W tym kobiety**	**7858** **3774**	**1454** **605**
Sektor		
Publiczny	2696	386
Prywatny	5162	1068

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urząd Statystycznego w Poznaniu

Tabela 22 Pracujący według wybranych sekcji w 2011r.

Wyszczególnienie	Powiat kaliski	Gmina Opatówek
OGÓŁEM	**7858**	**1454**
Przemysł i budownictwo	3690	717
Handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	1244	281
Pozostałe usługi	2519	383

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urząd Statystycznego w Poznaniu

Tabela 23 Osoby fizyczne (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie) prowadzące działalność gospodarczą według wybranych sekcji w 2011r.

Wyszczególnienie	Powiat kaliski	Gmina Opatówek
OGÓŁEM	**4475**	**857**
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	634	118
Przetwórstwo przemysłowe	471	66
Budownictwo	595	82
Handel i naprawa pojazdów samochodowych	1428	314
Transport i gospodarka magazynowa	299	49
Działalność profesjonalna, nauka i techniczna	251	64
Pozostała działalność usługowa	163	30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urząd Statystycznego w Poznaniu

Do największych zakładów funkcjonujących na terenie gminy należą między innymi:

- -JUTRZENKA COLIAN Sp. z o.o. Opatówek
- - Firma ALCES - Tłokinia Kościelna
- - Firma "DAJANO" -Opatówek
- - Firma VEGEX (Grupa Producentów) - Szulec
- - Firma "RECO", "REMICO" - Opatówek
- - Firma ASO- Tłokinia Kościelna
- - Firma ELEKTROPLAST - Opatówek
- - Gminna Spółdzielnia "SCh" - Opatówek
- - Firma "AGRO-SMAK" Dębe - Kolonia
- - Cegielnia CIENIA - Cienia Pierwsza
- - Firma "FARMER"- Opatówek
- - Przedsiębiorstwo Ulic i Mostów - Borów

3.3.2. *Rolnictwo i turystyka*

Rolnictwo

W roku 2011 w gminie Opatówek funkcjonuje 857 indywidualnych podmiotów gospodarczych, w tym 118 to gospodarstwa w sektorze rolniczym. W roku 2011 na terenie Gminy Opatówek udział powierzchni gospodarstw rolnych w powierzchni gminy ogółem wynosi 83%, zaś przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych liczy 5,56 ha. Analiza porównawcza wyników powszechnego spisu rolnego z 2002 r. i 2010 r. pozwala określić następujące tendencje w rolnictwie w Gminie Opatówek :

Tabela 24 Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych

Grupy obszarowe użytków rolnych	Liczba gospodarstw w 2002 r.	Liczba gospodarstw w 2010 r.
1 -5 ha	506	501
5 -10 ha	339	306
10 – 15 ha	144	127
> 15 ha	113	107
RAZEM	**1102**	**1041**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2002 i 2010

Zmniejszyła się zarówno ilość gospodarstw rolnych ogółem o 61j. Zarysowała się również tendencja zmniejszania się liczby gospodarstw małych z przedziału obszarowego (1–5 ha zmniejszenie o 5j.) oraz zmniejszyła się ilości gospodarstw dużych o areale > 15 ha (spadek o 6j.).

W produkcji roślinnej również nastąpiły zmiany powierzchni uprawianych ziemiopłodów.

Tabela 25 Powierzchnia uprawianych ziemiopłodów

Wyszczególnienie	Rok 2002	Rok 2010
Zboża ogółem	5113	5140
Strączkowe na ziarno	3	6
Ziemniaki	563	322
Przemysłowe	3	22
Pozostałe	517	684
w tym warzywa	367	328

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2002 i 2010

W analizowanym okresie nastąpił nieznaczny wzrost areału zbóż (o 0,5%), ale diametralne zmiany zaszły w uprawie ziemniaków i upraw przemysłowych. I tak utrzymuje się dalszy spadek uprawy ziemniaków, bo aż o 43% a nastąpił istotny wzrost upraw przemysłowych bo aż o 93%. W produkcji zwierzęcej zestawienie ilości hodowlanych zwierząt w 2002 i 2010r. przedstawia poniższa tabela

Tabela 26 Pogłowie zwierząt gospodarskich

Wyszczególnienie	Rok 2002 szt.	Rok 2010 szt.
Bydło	2199	1804
w tym krowy	942	523
Trzoda	21747	15843
w tym lochy	1986	1657
Konie	53	66
Drób ogółem	1276169	495998

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2002 i 2010

Produkcja zwierzęca w Gminie Opatówek w latach 2002 – 2010 zmienia w kierunku zmniejszenia istotnego chowu bydła (spadek o 18% pogłowia bydła ogółem i o 44% stada krów), nastąpił również pogłowia trzody chlewnej (spadek o 28% ilości trzody chlewnej ogółem i spadek stada loch o 17%). Przy czym w 2002 r. trzodę chlewną utrzymywały 552 gospodarstwa, a w 2010 r. już tylko 334.

Turystyka

Turystyka w gminie Opatówek rozwija się nad 154-ro hektarowym zalewem zaporowym w miejscowości Szałe. Władze gminy w ostatnich latach podejmują intensywne działania na rzecz podniesienia atrakcyjności oferty turystycznej gminy oraz zagospodarowania terenu wokół zalewu. Bliskość Kalisza powoduje, że miejsce nad zalewem staje się atrakcyjne nie tylko w dni wolne od pracy, ale również jako miejsce stałego zamieszkania. Fakt ten może stać się szansą intensywnego rozwoju miejscowości Szałe i całej gminy pod warunkiem doprowadzenia do końca kanalizacji gminy, a szczególnie terenów położonych w pobliżu zalewu. Dodatkowo przez gminę Opatówek przebiega szlak edukacyjno-rowerowy Natura 2000 oraz czerwony szlak turystyczny Opatówek – Trojanów, co również przyczynić się może do rozwoju turystyki w badanym regionie, chociażby poprzez rozwój turystki edukacyjnej bądź turystyki aktywnej.

Rysunek 6 Przebieg szlaku edukacyjno rowerowego Natura 2000

Źródło: Urząd Gminy Opatówek

Poniżej zamieszczono rysunek przedstawiający przebieg czerwonego szlaku turystycznego Opatówek – Trojanów (długość szlaku – 6 km).

Objaśnienia do szlaku:

1 – Przystanek PKS/KLA

2 – Dom Gillerów

3 – Biblioteka

4 – Muzeum Historii Przemysłu

5 – Kościół

6 – Ośrodek Zdrowia

7 – Zabytkowy Mostek Żeliwny

8 – Cudowny Punkt Widokowy

9 – Tu Trojanówka wpada do Pokrzywnicy

10 – Pozostałości po młynie wodnym w Trojanowie

11 – Aleja grabowa

12 – Zespół Szkół im. Stanisława Mikołajczyka

13 – Dawne dworskie zabudowania gospodarcze

14 – Dawne „czworaki" tj. domy mieszkalne dla pracowników

15 – Zabytkowa oficyna

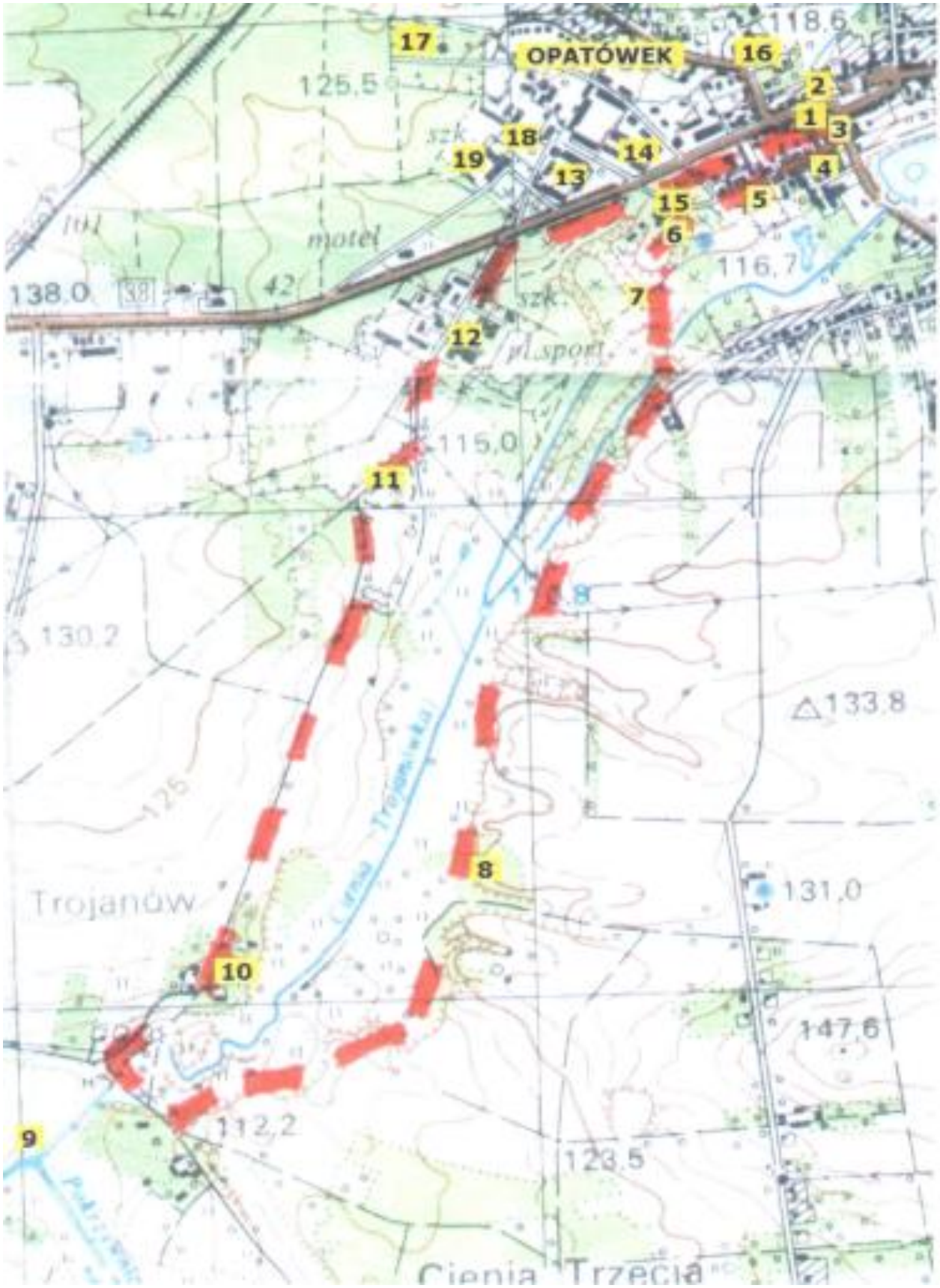
16 – Rzeźba Jana Nepomucena (oryginał w miejscowym kościele),

17 – Cmentarz

18 – Gimnazjum

19 – Szkoła Podstawowa

Rysunek 7 Przebieg czerwonego szlaku turystycznego Opatówek - Trojanów

Źródło: Urząd Gminy Opatówek

Do turystycznych obiektów noclegowych działających terenie gminy Opatówek należy: **Motel Czarnuszka -** Opatówek ul. Helleny oraz **Motel Maria -** Szałe, ul. Kaliska. Informacje na temat turystycznych obiektów noclegowych oraz jego wykorzystania w roku 2012 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 27 Turystyczne obiekty noclegowe i ich wykorzystanie na terenie gminy Opatówek w2012r.

Wyszczególnienie	Ilość
Obiekty hotelowe	2
Pokoje w obiektach hotelowych	38
Miejsca noclegowe w obiektach hotelowych	82
Korzystający rezydenci (Polacy)	1527
Udzielone noclegi rezydentom (Polakom)	2758
Turyści zagraniczni korzystający z noclegów	13
Udzielone noclegi turystom zagranicznym	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urząd Statystycznego w Poznaniu

Omawiając zagadnienia gospodarki turystycznej regionu warto wspomnieć o dostępnej bazie gastronomicznej gminy Opatówek, w skład w której wchodzi m.in. **Restauracja "ZDROJOWA" –** Opatówek ul. Zdrojowa, Restauracja "ZACISZE" Opatówek, Plac Wolności, Restauracja "KTW" Szałe, ul. Kaliska.

3.4. Obszar środowiska naturalnego oraz infrastruktury technicznej

3.4.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Elementami tworzącymi i wpływającymi na stan środowiska, oddziałując na wody powierzchniowe i gruntowe, powietrze atmosferyczne, gleby oraz otoczenie przyrodnicze, są sieci wodociągowe i kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalniami ścieków . Składowymi są także gospodarka odpadami stałymi oraz wykorzystywane źródła energii, szczególnie w zakresie ogrzewnictwa. Gmina Opatówek w zakresie ochrony środowiska posiada już istotne osiągnięcia, chociaż wiele zadań pozostaje w sferze programowania i niezbędnej realizacji.

Oczyszczalnia ścieków

Oczyszczalnia ścieków w Opatówku wybudowana została w roku 1999 wspólnie z ówczesnym Regionalnym Przedsiębiorstwem Produkcyjnym "HELLENA". Jest to typowa mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków oparta o technologię osadu czynnego. W skład oczyszczalni wchodzą:

- punkt zlewny ścieków dowożonych;
- przepompownia ścieków ze zbiornikiem ścieków dowożonych;
- piaskownik okrężny;
- komora denitryfikacji;

- reaktory biologiczne typu „ELA-7” szt. 2, pracujące równolegle. Każdy reaktor posiada komorę napowietrzania z rusztem napowietrzającym typu
- FLYGT i 2 osadniki wtórne;
- komora pomiaru ilości ścieków oczyszczonych, odprowadzanych z oczyszczalni;
- staw doczyszczający;
- zbiornik nadmiernego osadu;
- pomieszczenie z instalacja do odwadniania osadu typu Draimad i stanowisko dozowania PIX;
- zadaszone składowisko worków z osadami.

Przepustowość oczyszczalni wynosi Qśr.d. = 500,0 m^3/dobę (planowana do rozbudowy do przepustowości 1220 m3 /dobę). Średniodobowa ilość ścieków doprowadzanych do oczyszczalni, łącznie z terenu Opatówka oraz Regionalnego Przedsiębiorstwa Produkcyjnego wynosi – ok.480,0 m^3/dobę, co stanowi pełne wykorzystanie jej możliwości.

Stan formalnoprawny eksploatowanej oczyszczalni ścieków jest uregulowany. Gmina Opatówek posiada pozwolenie wodnoprawne na odprowadzanie z oczyszczalni oczyszczonych ścieków bytowo – gospodarczych i przemysłowych pochodzących z miejscowości Opatówek jednym wylotem do rzeki Trojanówki, wydane decyzją Starosty Kaliskie z dnia 21 kwietnia 2000 roku – nr OŚ-6223/16/2000/gw.

Na terenie gminy Opatówek funkcjonują również pojedyncze, przydomowe oczyszczalnie ścieków, których ilość w ostatnich latach zauważalnie rośnie. Wg stanu na dzień 30.11.2013 r. łączna ilość tego typu oczyszczalni to 112 sztuk.

Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Opatówek, we wsi Cienia Pierwsza, na działce będącej własnością Gminy Opatówek zlokalizowane jest, nieczynne od 2003 r., gminne składowisko odpadów stałych. Wg obowiązującej w kraju nomenklatury typów składowisk, składowisko w Cieni Pierwszej było obiektem przeznaczonym do składowania jedynie odpadów stałych, nie zaliczanych zgodnie z aktualnie obowiązującym katalogiem odpadów do opadów niebezpiecznych, a także odpadów obojętnych

Gminne składowisko odpadów w miejscowości Cienia Pierwsza powstało w latach 1989 – 1990 w dawnych, wyeksploatowanych już wyrobiskach piasku (tzw. doły pożwirowe) i składało się z jednej kwatery przeznaczonej do deponowania odpadów.

Obecnie trwają prace rekultywacyjne ww. składowiska i są prowadzone w 2 etapach: rekultywacja techniczna i rekultywacja biologiczna. Zakończony jest etap związany z rekultywacją techniczną, a kontynuowany etap rekultywacji biologicznej.

W 1999 r. Gmina Opatówek przystąpiła do Związku Komunalnego Gmin "Czyste Miasto, Czysta Gmina", którego członkiem jest do chwili obecnej. Związek ze składek członkowskich i dofinansowania zewnętrznego wybudował Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych "ORLI STAW", do którego trafiają zmieszane odpady komunalne z terenu gminy Opatówek.

Dnia 1 lipca 2013 Gmina Opatówek przejęła wszelkie obowiązki związane z odbiorem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych czyli odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Na stronie internetowej gminy przedstawione zostały szczegółowe zmiany jakie Gmina ustanowiła w ramach opłat i sposobie obioru odpadów komunalnych.

Zgodnie z ww. zmianami wywóz odpadów został powierzony firmie: Przedsiębiorstwo Oczyszczania Miasta EKO Spółka z o.o., która została wybrana w drodze przetargu. Bilans dostawy odpadów w Mg prezentuje tabela poniżej.

Tabela 28 Dostawy odpadów do ZUOK "Orli Staw" – I kwartał 2013 rok

ZKG	Styczeń	Luty	Marzec	2013 Suma
	[Mg]	[Mg]	[Mg]	[Mg]
Blizanów	102,33742	75,111192	78,75634	256,204952
Brzeziny	42,22716	43,858712	36,9486	123,034472
Ceków Kolonia	36,63726	28,66678	38,66188	103,96592
Dobra	14,36	12,96	12,3	39,62
Gmina Sieradz		41,97	53,98	95,95
Godziesze	77,1919	67,985672	57,85912	203,036692
Gołuchów	106,80518	134,349922	118,320572	359,475674
Goszczanów	34,042	30,81	29,194	94,046
Kalisz	2652,04064	2368,103592	2434,03354	7454,177772
Kawęczyn	16,42	10,58	10,84	37,84
Koźminek	64,74926	52,1939	55,13546	172,07862
Lisków	66,68076	32,1706	38,62574	137,4771
Malanów	33,238	27,023	28,752	89,013
Mycielin	47,68706	45,863292	54,98076	148,531112
Opatówek	**131,58082**	**125,012058**	**126,37518**	**382,968058**
Sieradz	1160,9	1078,079	1064,237	3303,216
Stawiszyn	100,89224	99,50328	90,96438	291,3599
Szczytniki		52,080044	53,36074	105,440784
Tuliszków	4,74	4,7	8,296	17,736
Turek	533,082	461,308	520,148	1514,538
Warta	158,488	127,57	133,776	419,834
Wróblew	69	34,52	54,56	158,08
Suma końcowa	**5584,545**	**5018,696**	**5243,95**	**15847,191**

Źródło: http://www.orlistaw.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=37&Itemid=59

3.4.2. *Infrastruktura techniczna*

Infrastruktura techniczna jest tym elementem w układzie urbanistycznym regionu, który spaja wszystkie inne jego składniki w całość. W jej skład wchodzą zarówno wszelkiego rodzaju sieci uzbrojenia terenu, jak również stan układu komunikacyjnego.

Gmina Opatówek posiada dogodne połączenie komunikacyjne drogowe i kolejowe. Ze wschodu na zachód biegnie droga krajowa DK 12, działa również trakcja elektryczna PKP relacji Łódź -Wrocław.

Drogi

1) drogi wojewódzkie – stanowią one połączenia z innymi miastami w regionie, a więc kształtują tym samym rozwój lokalnej przestrzeni gospodarczej. Przez gminę Opatówek przebiega 1 droga wojewódzka, jest nią DW 471 Opatówek –Turek.
2) drogi gminne (miejscowość Opatówek)

Tabela 29 Wykaz dróg gminnych (miejscowość Opatówek)

Lp.	Numer ulicy	Nazwa ulicy	Długość (km)	Uwagi
1.	675560 P	Ludowa II	0+599	
2.	675561 P	3-go Maja	0+492	
3.	675562 P	Feliksa Dziubińskiego	0+473	
4.	675563 P	Jana Kilińskiego	0+342	
5.	675564 P	Mariana Buczka	0+577	
6.	675565 P	Ludowa I	1+096	od drogi 471
7.	675566 P	Dworcowa	0+492	
8.	675567 P	Marcina Kasprzaka	0+587	
9.	675568 P	Pl. Wolności	0+129	
10.	675569 P	Piaskowa	0+517	
11.	675570 P	Szkolna	0+377	
12.	675571 P	Kościelna	0+442	
13.	675572 P	Parkowa	0+328	
14.	675573 P	Poprzeczna	0+075	
15.	675574 P	Działkowa	0+301	
16.	675575 P	Krótka	0+085	
17.	675576 P	Tadeusza Kościuszki	0+605	
18.	675577 P	Piotra Szadkowskiego	0+175	
19.	675578 P	Gen. Józefa Zajączka	0+676	
20.	675579 P	Ks. Adama Marczewskiego	0+072	
21.	675580 P	Braci Gillerów	0+127	od drogi 5527
		RAZEM:	**8+567**	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Opatówku

3) drogi gminne:

Tabela 30 Wykaz dróg gminnych

Lp.	Nowy nr drogi	Nazwa drogi	Nr poprzedni drogi	Długość drogi w km	Uwagi
1.	675329 P	Smółki - Rajsko		0+455	Nr z UG Koźminek
2.	675500 P	Nędzerzew - Rożdżały - Stary Nakwasin		6+697	
3.	675501 P	Kobierno - Frankowizna		0+969	
4.	675502 P	Dębe - Kobierno		1+809	
5.	675503 P	Nędzerzew - Tłokinia Mała - Tłokinia Wielka		3+605	
6.	675504 P	Nędzerzew - Tłokinia Kościelna		1+031	
7.	675505 P	Rożdżały - Tłokinia Mała		1+552	
8.	675506 P	Rożdżały - Leśnictwo		0+821	
9.	675507 P	Opatówek - Borów - gr. gm.		3+439	
10.	675508 P	Tłokinia Wielka (do torów kolejowych)		0+457	
11.	675509 P	Borów - (poligon) - Sierzchów		4+072	
12.	675510 P	Borów - Sierzchów - Rajsko		5+062	
13.	675511 P	Sierzchów (przez wieś)		0+342	
14.	675512 P	Janików do drogi 471		0+507	
15.	675513 P	Janików (od drogi 471 przez wieś)		1+076	
16.	675514 P	Szulec - Józefów		2+293	
17.	675515 P	Borów - Szulec		0+607	
18.	675516 P	Tłokinia Kościelna - Tłokinia Nowa		2+875	
19.	675517 P	Zduny (Poduchowna) - Opatówek - do torów		2+490	
20.	675518 P	Sierzchów (na Niwie) do drogi 675510 P		0+779	
21.	675519 P	Opatówek - Cienia Pierwsza		1+684	
22.	675520 P	Zduny (od drogi 12 do torów kolejowych)		1+814	
23.	675521 P	Trojanów - Porwity		3+906	
24.	675522 P	Szałe - Trojanów		1+804	
25.	675523 P	Chełmce - Stobno		1+120	
26.	675524 P	Chełmce (od drogi 262 P do drogi 675523 P)		0+326	
27.	675525 P	Chełmce - Saczyn		0+862	
28.	675526 P	Porwity do drogi 208 P		0+454	
29.	675527 P	Opatówek - Cienia Druga		3+302	
30.	675528 P	Cienia Folwark - Cienia Trzecia		2+192	
31.	675529 P	Michałów Trzeci - Cienia Druga		1+354	
32.	675530 P	Pustkowie (od drogi 208 P) Michałów (Majdan)		1+466	
33.	675531 P	Cienia Folwark - Michałów Trzeci		3+249	
34.	675532 P	Michałów Trzeci - Marcjanów (gr. gmin)		1+852	
35.	675533 P	Józefów (od drogi 12) - sp. prod.		0+858	
36.	675534 P	Józefów (od drogi 12) Michałów Drugi		1+968	
37.	675535 P	Rajsko - Krowica Zawodnia		0+521	
38.	675536 P	Zduny - Zawady - Trojanów		2+997	
			RAZEM:	**72+667**	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Opatówku

W 2012 roku nakłady na bieżące utrzymanie dróg, ich budowę i modernizację oraz budowę chodników i zatok autobusowych wyniosły ok. 1 mln 500 tys. złotych. Są to środki własne gminy, a także fundusze pozyskane z budżetu powiatu i województwa. Gmina partycypowała także w przebudowie dróg

powiatowych. Łącznie w 2012 roku przebudowanych i wyremontowanych zostało ok. 8 km bieżących dróg. Najważniejsze inwestycje drogowe w roku 2012 to:

- budowa bezpiecznej zatoki autobusowej, wraz z dojściem dla pieszych, przy drodze powiatowej w miejscowości Borów;
- przebudowa drogi w Sierzchowie;
- przebudowa drogi w Rożdżałach;
- budowa drogi we wsi Modła;
- budowa ul. Św. Jana w Opatówku;
- przebudowa drogi Cienia Druga - Cienia Trzecia;
- budowa ul. Poduchownej w Tłokini Kościelnej;
- przebudowa ul. Podgórnej w Tłokini Kościelnej;
- przebudowa drogi w m. Zawady;
- budowa ul. Jana Pawła II w Zdunach;
- budowa drogi powiatowej Opatówek - Godziesze – Brzeziny.

Zaopatrzenie w energię elektryczną i gaz

Znaczna część terenów gminy posiada gazociąg średniego ciśnienia . Na koniec 2012r długość gazociągu wynosiła 148.370 km, przyłącza gazowe czynne - 661 szt, a długość przyłączy do odbiorców 8.635 km.

Wszyscy mieszkańcy gminy korzystają z energii elektrycznej. Teren gminy uznaje się za zelektryfikowany w 100 %. Przez południową część gminy przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV Kalisz -Sieradz a przez północno- zachodnią część terenu linia 110 kV Konin - Stawiszyn –Kalisz. We wszystkich wsiach gminy znajdują się stacje transformatorowe 15/04 kV (średniego/niskiego napięcia). Sukcesywnie modernizowane jest oświetlenie uliczne w Opatówku i pozostałych miejscowościach.

Ciepłownictwo

Aktualnie w gminie nie ma systemu zbiorowego zaopatrzenia w ciepło. Budynki użyteczności publicznej, budynki mieszkalne wielorodzinne, tzw. bloki zasilane są w ciepło z lokalnych kotłowni gazowych. W budynkach mieszkalnych jednorodzinnych wykorzystuje się gaz ziemny (gmina jest zgazyfikowana), węgiel kamienny, drewno, biomasę, jako źródło ciepła. Jednakże wiele gospodarstw domowych posiada indywidualne kotłownie, w których spalane są paliwa o nienajlepszych parametrach opałowych, niejednokrotnie odpady komunalne (w tym tworzywa sztuczne). Stan taki przyczynia się do pogorszenia jakości powietrza. Dlatego w najbliższych latach należy rozważyć wymianę źródeł ciepła na bardziej efektywne, przyjmując zadanie, jako cel strategiczny.

Wodociągi

Teren gminy Opatówek jest niemalże w pełni zwodociągowany (ok. 167,71 km długości sieci wodociągowej). Taka Sytuacja z jednej strony sprzyja rozwojowi gospodarki i zwiększonej przedsiębiorczości społeczeństwa gminy a także przyspiesza jego osadnictwo, z drugiej zaś strony pogłębia rosnący wciąż deficyt wody pitnej. Już w obecnej chwili istniejące i eksploatowane przez gminę studnie głębinowe nie w pełni zaspakajają pełne zapotrzebowanie na wodę konsumpcyjną przez jej mieszkańców.

Zapotrzebowanie na wodę przez gminę Opatówek zaspakajane jest obecnie przez komunalne ujęcia wód podziemnych, które stanowi 5 studni komunalnych, tj.

- Opatówek (2 odwierty);
- Cienia Druga (2 odwierty);
- Michałów Drugi (1 odwiert)
- Rajsko (1 odwiert wybudowany w 2012 r. nieeksploatowany)
- Tłokinia Wielka (2 odwierty)

Strona formalnoprawna poboru wody z tych ujęć jest uregulowana, dla każdej studni gmina posiada wymagane pozwolenie wodnoprawne. Na terenie gminy działają 4 stacje uzdatniania wody (SUW): Cienia Druga, Michałów Drugi, Tłokinia Wielka, Opatówek, pracującą głównie w zakresie odżelazienia oraz odmanganiania wody.

Z pokładów czwartorzędowych czerpana jest woda przez odwierty studni głębinowych zlokalizowane we wsi Michałów Drugi, Dębe-Kolonia i Tłokinia Wielka. Z pokładów trzeciorzędowych czerpie wodę odwiert studni we wsi Cienia Druga. Z pokładów jurajsko – kredowych woda czerpana jest przez odwiert ujęcia głębinowego zlokalizowane w Opatówku.

Ponadto, gmina Opatówek korzysta dodatkowo z innych ujęć wody potrzebnej dla zaspokojenia jej przez mieszkańców gminy:

- wieś Szałe zaopatrywana jest w wodę z ujęcia „LIS” (zlokalizowanego w dolinie Prosny) w Kaliszu.
- wieś Rajsko zaopatrywana jest obecnie w wodę ze studni zlokalizowanej w byłej Spółdzielni Kółek Rolniczych w Rajsku, która wykorzystywana jest przez Wspólnotę Wsi jako ujęcie wody, zasilające wodociąg wiejski, dla zaspokojenia potrzeb socjalno – bytowych mieszkańców tej wsi.

Na koniec roku 2012 ogólna długość sieci wodociągowej na terenie gminy Opatówek wynosiła 167,71 km i korzystają z nich 164 przedsiębiorstwa. Liczba przyłączy wynosi 2.783 szt.

Na terenie Gminy Opatówek, eksploatowane są także studnie głębinowe czerpiące wodę na potrzeby największego na terenie gminy zakładu produkcyjnego. Zakład ten aktualnie czerpie wodę z ujęć podziemnych, z utworów czwartorzędowych i jurajsko - kredowych znajdujących się w miejscowości Szałe – Trojanów. W skład ujęcia zakładowego wchodzą:

- 2 studnie S-1 i S-2 (czwartorzędowe) o głębokości 26,6 – 29,0 m o określonej maksymalnej wydajności Q_{max} = 90,0 m³/godz.
- 4 studnie S-3, S-4, S-5, S-6 (jurajskie) o głębokości 80,0 – 120,0 m o określonej max. wydajności Q_{max} = 300 m³/godz.

Pobór wody głębinowej ze studni znajdujących się na terenie zakładu produkcyjnego odbywa się na podstawie posiadanego przez zakład i obowiązującego pozwolenia wodnoprawnego.

Kanalizacja

Gmina Opatówek na koniec roku 2012 posiadała ogółem 32,12 km sieci kanalizacji sanitarnej i 1014 przyłączy. Jest to zdecydowanie za mało i tylko w niewielkim stopniu zaspakaja potrzeby gminy.

Istniejąca na terenie Opatówka sieć kanalizacji sanitarnej podłączona jest do gminnej oczyszczalni ścieków w Opatówku.

W grudniu 2012 roku zakończona została budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zduny. Długość sieci kanalizacyjnej, to 8 km. Sukcesywnie mieszkańcy miejscowości włączają swoje nieruchomości do sieci, z której ścieki odprowadzane są do kolektora Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Kaliszu.

Poza miejscowością Opatówek i Zduny, na terenie gminy istnieją fragmentaryczne odcinki kanalizacji sanitarnej. Większość gospodarstw indywidualnych oraz zakładów pracy zlokalizowanych na terenie gminy, poza miejscowością Opatówek i Zduny, z powodu braku kanalizacji sanitarnej posiada bezodpływowe zbiorniki (tzw. szamba) do gromadzenia w nich wytwarzanych ścieków, skąd okresowo wywożone są do oczyszczalni ścieków.

Budownictwo mieszkaniowe

W roku 2011 na terenie gminy znajdowało się 2933 mieszkań, w porównaniu z rokiem 2009 (2916) liczba mieszkań wzrosła o 17. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m2 wynosi 99,2. Na terenie gminy przeważają głównie budynki jednorodzinne - indywidualne gospodarstwa- w ilości 2397. Ilość budynków mieszkalnych komunalnych (gminnych) wynosi 17 budynków o pow. 4.646,75 m2 W gminie jest ponad 20 budynków wielorodzinnych, administrowanych przez wspólnoty mieszkaniowe lub spółdzielnie mieszkaniowe. Powierzchnia mieszkalna(prywatne, wspólnot mieszkaniowych i spółdzielni) wg deklaracji podatkowych to ok. 340.000 m²

Tabela 31 Zasoby mieszkaniowe Gminy Opatówek w roku 2009 i 2011

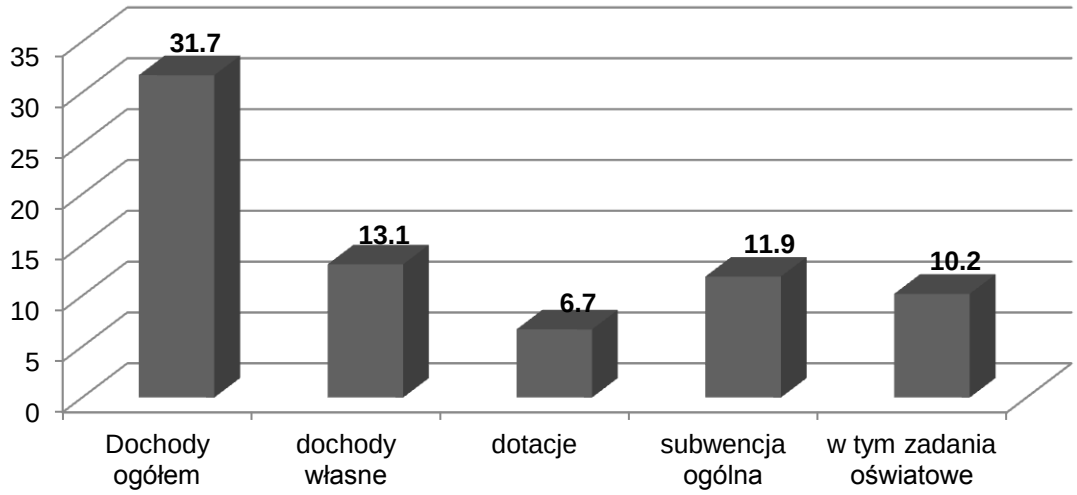
	2009	2011
Mieszkania	2916	2933
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²	99,0	99,2
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	423	363
Zaległości w opłatach za mieszkanie w zasobach gminnych w tys. zł	30,7	42,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Statystycznego Vademecum Samorządowca, Urząd Statystyczny w Poznaniu

3.5. Finanse samorządu terytorialnego

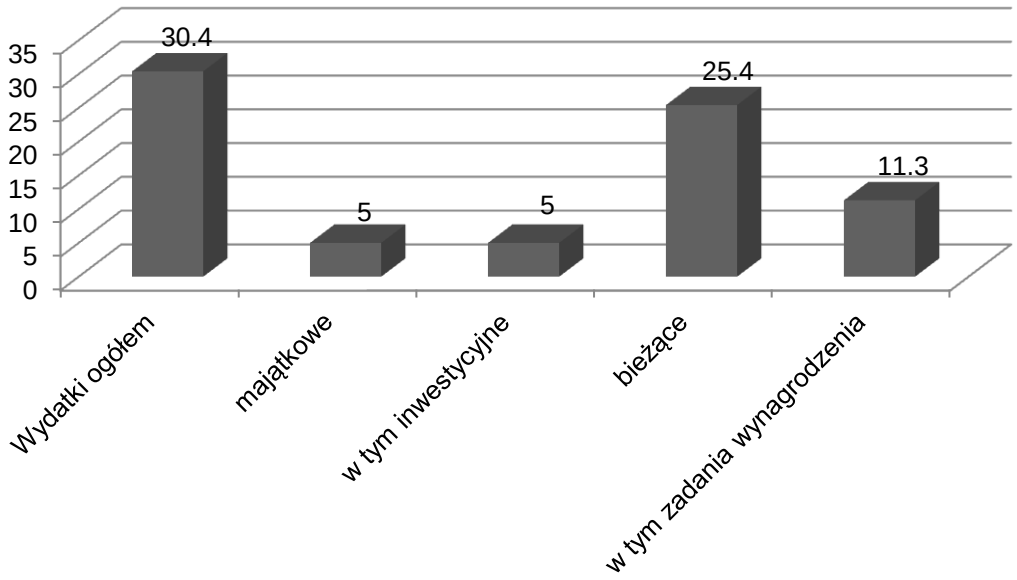
W 2012 roku wydatki budżetu Gminy Opatówek wynosiły 30,4 mln zł, zaś dochody 31,7 ml zł, co daje dodatnie roczne saldo budżetu. Zestawienie wydatków i dochodów z roku 2012 w Gminie Opatówek obrazują wykresy poniżej.

Wykres 7 Dochody budżetu gminy w 2012 r. w mln zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

Wykres 8 Wydatki budżetu gminy w 2012 r. w mln zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

W 2012 r. dochody gminy na 1 mieszkańca wyniosły **2948 zł**.

W latach 2008 - 2012 udział dochodów z poszczególnych działów względem dochodu ogółem ulegał zmianom. Największy wzrost dochodów nastąpił w dziale rolnictwo i łowiectwo, który wyniósł 3,24% w porównaniu z rokiem 2011. Największy spadek dochodu miał miejsce w dziale transport i łączność, gdzie w roku 2011 stanowił on ponad 5% dochodów, zaś w roku 2012 już jedynie 1,38%. Zestawienie dochodu budżetu gminy według działów prezentuje tabela poniżej.

Tabela 32 Dochody budżetowe Gminy Opatówek w latach 2008 – 2012 wg działów Klasyfikacji Budżetowej

Dział	Dochody budżetowe według działów w %				
	2008	2009	2010	2011	2012
Rolnictwo i łowiectwo	1.08	1.38	1.27	1.19	4.43
Leśnictwo	0.01	0.01	0.00	0.00	0.01
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4.98	4.74	4.48	4.05	4.47
Transport i łączność	1.57	0.94	0.47	5.05	1.38
Gospodarka mieszkaniowa	1.73	2.06	2.09	5.11	1.92
Działalność usługowa	0.05	0.09	0.07	0.00	0.00
Administracja publiczna	0.84	0.64	1.79	0.42	0.62
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0.01	0.06	0.17	0.06	0.01
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0.02	0.02	0.07	0.03	0.03

Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	35.17	33.01	32.84	28.64	29.32
Różne rozliczenia	36.09	41.59	38.64	38.97	38.18
Oświata i wychowanie	0.99	0.99	1.93	2.45	5.18
Ochrona zdrowia	0.00	0.00	0.00	0.00	0.48
Pomoc społeczna	12.38	12.00	12.73	10.48	10.86
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0.14	0.20	0.40	0.18	0.38
Edukacyjna opieka wychowawcza	0.52	0.36	0.30	0.25	0.25
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1.31	1.50	2.18	2.04	2.13
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0.25	0.22	0.25	0.35	0.27
Kultura fizyczna i sport	2.85	0.21	0.33	x	x
Kultura fizyczna	x	x	x	0.73	0.09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

Tabela 33 Środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych w latach 2010-2012

Jednostka terytorialna	Środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych		
	2010	2011	2012
	zł	zł	zł
Opatówek	**0.00**	**24600.40**	**40830.00**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

W 2012 r. wydatki gminy na 1 mieszkańca wyniosły **2826 zł.** W gminie w 2011 r. 100% wydatków majątkowych przeznaczono na cele inwestycyjne.

W latach 2008 - 2012 udział wydatków z poszczególnych działów względem wydatków ogółem ulegał zmianom. Największy wzrost wydatków nastąpił w dziale bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa, był to wzrost rzędu 1,3 pkt. % w porównaniu z rokiem 2011. Największy spadek wydatków miał miejsce w dziale transport i łączność. Zestawienie dochodu budżetu gminy według działów prezentuje tabela poniżej.

Tabela 34 Wydatki budżetowe Gminy Opatówek w latach 2008 – 2012 wg działów Klasyfikacji Budżetowej

Dział	Wydatki budżetowe według działów				
	w %				
	2008	2009	2010	2011	2012
Rolnictwo i łowiectwo	1.34	1.59	1.60	4.77	6.59
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2.38	2.75	2.41	2.23	2.12
Transport i łączność	5.17	8.82	5.92	10.20	4.41
Gospodarka mieszkaniowa	0.90	1.10	1.00	0.69	0.59
Działalność usługowa	0.24	0.23	0.33	0.18	0.15
Administracja publiczna	13.71	13.55	14.10	10.95	11.08
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0.01	0.06	0.17	0.06	0.01
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0.64	0.61	0.71	0.57	1.77

Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	0.16	0.14	0.12	0.12	0.00
Obsługa długu publicznego	1.94	1.31	1.14	1.26	1.50
Oświata i wychowanie	44.20	45.29	48.50	47.31	48.38
Ochrona zdrowia	0.67	0.53	0.47	0.45	1.58
Pomoc społeczna	16.03	15.31	15.65	13.33	14.49
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0.16	0.23	0.42	0.20	0.45
Edukacyjna opieka wychowawcza	0.73	0.55	0.48	0.44	0.46
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3.86	4.58	3.96	4.32	3.56
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2.24	2.50	2.44	2.25	2.18
Kultura fizyczna i sport	5.59	0.84	0.58	x	x
Kultura fizyczna	x	x	x	0.65	0.68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Poznaniu

Informacja z wykonania budżetu gminy Opatówek za 2012 rok (na podstawie art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 ze zmianami)

Tabela 35 Podstawowe dane z wykonania budżetu gminy Opatówek za 2012 rok

Lp	Wyszczególnienie	Plan	Wykonanie	% wykonania do planu
1	2	3	4	5
1	Dochody	31,526,094.00	31,731,453.80	100.65%
2	Wydatki	33,247,528.00	30,417,987.11	91.49%
3	Deficyt / Nadwyżka	-1,721,434.00	1,313,466.69	-------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

Na koniec roku 2012 nie wystąpiły zobowiązania wymagalne. Nie udzielono również gwarancji i poręczeń. Kwota dotacji otrzymana przez Gminę z budżetu jednostek samorządu terytorialnego wyniosła 1 155 341,42 zł. W roku 2012 Gmina udzieliła dotacji (pomoc finansowa) innym jednostkom samorządu terytorialnego na kwotę 50.000 zł. Kwota wykorzystanych środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej oraz nie podlegających zwrotowi środki z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) wyniosła 1 220 079,61 zł.

Tabela 36 Wykonanie dochodów Gminy Opatówek za 2012 rok

Wyszczególnienie	Plan	Wykonanie	% wykonania do planu
	zł	zł	%
OGÓŁEM	31.526.094	31.731.453,80	100,65
Rolnictwo	1.451.374	1.406.167,09	96,88
Leśnictwo	1.200	1.782,10	148,51
Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię	1.408.113	1.418.320,70	100,73
Transport i łączność	403.300	438.423,60	108,71
Gospodarka mieszkaniowa	572.900	608.250,42	106,17
Administracja publiczna	184.341	195.616,13	106,12
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej ,kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1.816	1.816	100,00
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarową	10.000	10.000	100,00

Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	9.239.360	9.304.832,73	100,71
Różne rozliczenia	12.067.612	12.113.737,10	100,38
Oświata i wychowanie	1.767.793,00	1.642.538,36	92,91
Ochrona zdrowia	180.340	151.124,26	83,80
Pomoc społeczna	3.480.906	3.447.478,90	99,04
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	125.229	121.820,22	97,28
Edukacyjna opieka wychowawcza	80.454	80.308,90	99,82
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	435.310	675.618,43	155,20
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	84.046	84.645,86	100,71
Kultura fizyczna i sport	32.000	28.973	90,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

Tabela 37 Wykonanie dochodów Gminy Opatówek za 2012 rok

Wyszczególnienie	Plan	Wykonanie	% wykonania do planu
	zł	zł	%
OGÓŁEM	33.247.528	30.417.987,11	91,49
Rolnictwo i łowiectwo	2.383.567,36	2.003.567,36	84,07
Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię	740.750	643.585,89	86,88
Transport i łączność	1.546.054	1.341.530,15	86,77
Gospodarka mieszkaniowa	282.000	180.553,99	64,03
Działalność usługowa	100.000	46.574	46,57
Administracja publiczna	3.881.464	3.371.427,94	86,86
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej ,kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1.816	1.816	100,00
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarową	598.940	538.530,70	89,91
Obsługa długu publicznego	487.000	456.113,82	93,66
Różne rozliczenia	100.000	0	0
Oświata i wychowanie	15.396.657	14.717.457,18	95,59
Ochrona zdrowia	536.140	481.631,34	89,83
Pomoc społeczna	4.653.956	4.407.688,73	94,71
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	139.921	136.109,53	97,28
Edukacyjna opieka wychowawcza	144.306	140.007,90	97,02
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1.304.611	1.081.718,74	82,92
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	701.658	662.708,52	94,45
Kultura fizyczna i sport	248.990	206.965,32	83,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

Informacja z wykonania budżetu gminy Opatówek - kwartalna - za I i II kwartał 2013 roku

(Zgodnie z art 37 ust 1 pkt 1 ustawy z 27 sierpnia 2009 o finansach publicznych (Dz. U. Nr. 157 poz. 1240 z późn. zm.))

Tabela 38 Wykonanie budżetu gminy Opatówek za I i II kwartał 2013 roku

Wyszczególnienie	PLAN (po zmianach na 31.12.)	WYKONANIE
1	*2*	*3*
I kwartał		
I. DOCHODY OGÓŁEM	**30,458,289.00**	**8,978,089.61**
w tym:		
dochody bieżące	29,757,039.00	8,836,202.92
dochody majątkowe	701,250.00	141,886.69
II. WYDATKI	**30,918,215.00**	**6,347,933.65**
w tym:		
1. Wydatki bieżące	27,755,655.00	6,342,927.85
2. Wydatki majątkowe	3,162,560.00	5,005.80
III.DEFICYT/NADWYŻKA (I - II)	**-459,926.00**	**2,630,155.96**
IV. FINANSOWANIE (1-2)	**459,926.00**	**1,958,259.27**
1. Przychody - kredyty	1,900,000.00	0.00
2. Przychody - inne źródła	321,292.00	2,227,119.27
3. Rozchody spłaty rat kredytowych	1,761,366.00	268,860.00
I kwartał		
I. DOCHODY OGÓŁEM	**31,410,555.64**	**19,961,959.04**
w tym:		
dochody bieżące	29,981,771.64	18,951,927.12
dochody majatkowe	1,428,784.00	1,010,031.92
II. WYDATKI	**33,310,555.64**	**13,126,884.38**
w tym:		
1. Wydatki bieżące	28,653,597.64	13,045,772.32
2. Wydatki majątkowe	4,656,958.00	81,112.06
III.DEFICYT/NADWYŻKA (I - II)	**-1,900,000.00**	**6,835,074.66**
IV. FINANSOWANIE (1-2)	**1,900,000.00**	**1,366,588.27**
1. Przychody - kredyty	1,900,000.00	0.00
2. Przychody - inne źródła	1,761,366.00	2,227,119.27
3. Rozchody spłaty rat kredytowych	1,761,366.00	860,531.00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Opatówek

4. Analiza SWOT

Przydatnym narzędziem badania ogólnej sytuacji gminy jest analiza SWOT. Jest to jednocześnie kompleksowa metoda planowania strategicznego, pozwalająca odpowiedzieć na pytanie: „gdzie jesteśmy”. Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter słów angielskich: strenghts (mocne strony gminy), weaknesses (słabe strony gminy), opportunities (szanse występujące w otoczeniu), threats (zagrożenia występujące w otoczeniu). Analiza SWOT stała się nieodłącznym elementem procedur zarządzania strategicznego w różnych sferach życia społecznego i gospodarczego oraz w różnych skalach przestrzennych. Najczęściej stosowana jest jako synteza diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania i rozwoju jednostek terytorialnych.

Gmina nie jest samoistnym tworem, lecz funkcjonuje w określonym otoczeniu, które tworzą inne jednostki samorządowe, administracja rządowa i służby administracji specjalnych oraz ich wzajemne powiązania o charakterze organizacyjnym, społecznym, ekonomicznym, czy środowiskowym. Uwarunkowania zewnętrzne, które pozostają niezależne od decyzji władz lokalnych, w istotny sposób determinują rozwój danej społeczności, a wpływ ten może być pozytywny bądź negatywny. Władze gminy mogą jedynie monitorować zmiany, które zachodzą w jej otoczeniu, co pozwala na identyfikację istniejących, a także przyszłych szans i zagrożeń rozwoju i zminimalizuje wpływ ewentualnych, negatywnych skutków. Znajomość uwarunkowań gminy pozwala na podjęcie działań sprzyjających rozwojowi potencjału lokalnego i wykorzystaniu nadarzających się okazji.

Celem analizy SWOT jest określenie i analiza czynników pod kątem pozytywnego i negatywnego wpływu na rozwój Gminy. Pozwala to wyodrębnić następujące grupy czynników, zjawisk i procesów:

- szanse – pozytywne zewnętrzne (zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju),
- zagrożenia – negatywne zewnętrzne (wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery, utrudnienia dla rozwoju),
- mocne strony – pozytywne wewnętrzne (atuty, walory gminy, które w sposób pozytywny wyróżniają ją w otoczeniu; gmina sama wpływa na te zjawiska),
- słabe strony – negatywne wewnętrzne (zjawiska ograniczające możliwości rozwoju gminy, na które ona sama ma wpływ. Są one konsekwencją ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji).

Tabela 39 Analiza SWOT – Gmina Opatówek

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Obszar społeczny	
• rozwój społeczny • sieć szkół, • wyścigi kolarskie, • rozwój oświaty, • dość bogata baza kulturowa i kulturalna (muzeum, DPT, GOK, szkoły, biblioteka), • znajomość przez mieszkańców potrzeb gminy, • obecność organizacji pozarządowych, • bogata baza sportowa.	• słaba promocja zdrowia, • niska ochrona zdrowia i słaby dostęp do rehabilitacji • niskie bezpieczeństwo publiczne, • mała aktywność społeczna, • brak integracji mieszkańców, • niski poziom organizacji spędzania czasu wolnego, • brak miejsc do spotkań młodzieży, • rosnący trend liczby bezrobotnych, • brak ośrodków opieki dla osób starszych.
Obszar środowiska naturalnego oraz infrastruktury technicznej	
• bogactwo ukształtowania i zróżnicowanie terenu, • tereny atrakcyjne przyrodniczo, • zbiornik retencyjny,	• zanieczyszczone wody, lasy, parki, • dzikie wysypiska śmieci, • nadmierne wycinanie lasów, • brak 100% skanalizowania gminy

• brak dużych emiterów zanieczyszczeń środowiska naturalnego • obecność walorów turystycznych • koła ekologiczne, • zasoby przyrodnicze: parki krajobrazowe, parki zabytkowe, pomniki przyrody, • obecność w szkołach Ligi Ochrony Przyrody.	• niska świadomość ekologiczna mieszkańców, • brak terenów inwestycyjnych, • brak planów zagospodarowania przestrzennego, • zła infrastruktura drogowa w mniejszych miejscowościach, • brak dostępu do głównych ciągów komunikacyjnych, • słaba sieć informatyczna, • niskie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, • brak infrastruktury rowerowej, • słabe wykorzystanie terenów czystych ekologicznie – Natura 2000, • mała liczba chodników, • niewystarczające oświetlenie uliczne, • słaby dostęp do miejsc wypoczynku i zabaw na świeżym powietrzu dla dzieci i młodzieży.
Obszar gospodarczy	
• różnorodność istniejących działalności gospodarczych, • dobra lokalizacja gminy, • silne zakłady produkcyjne i przetwórcze, • przedsiębiorczy potencjał ludzki, • rozwój drobnego przemysłu i handlu, • położenie - potencjał turystyczny i gospodarczy, • maksymalne wykorzystywanie gruntów rolnych i kooperacja z dużymi zakładami, • duży udział sektora prywatnego w gospodarce.	• niskie dochody rolników, • mała możliwość dla lokalizacji nowych przedsiębiorstw, • brak zbytu dla produktów rolnych, • rozdrobnienie gospodarstw rolnych, • słabo działający klaster lokalny, • słaby rozwój rolnictwa, zbytu artykułów rolnych oraz słabe przetwórstwo bezpośrednie • brak koncepcji z zagospodarowaniem ośrodka Szałe, • brak innowacji w małych gospodarstwach rolnych, • brak ośrodków szkolno-doradczych w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych • niski poziom wsparcia MSP, • niewystarczająca promocja produktów lokalnych i regionalnych, • niewystarczająca współpraca szkolnictwa z przemysłem, • zła komunikacja oraz nieuczciwa konkurencja pomiędzy grupami producenckimi.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
Obszar społeczny	
• napływ ludności spoza Gminy wynikający z większego, zainteresowania mieszkańców dużych aglomeracji miejskich osiedlaniem się poza miastem, • możliwości podnoszenia poziomu wykształcenia, • zainteresowanie społeczeństwa zrównoważonym rozwojem,	• starzenie się społeczeństwa Gminy, • niska aktywność kulturalna mieszkańców, • ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast i za granicę, • brak inicjatyw społecznych, • wzrost zapotrzebowania na usługi opieki społecznej, • brak środków na inwestycje kulturalne.

• pobudzenie aktywności społecznej (organizacje pozarządowe, liderzy), • kreowanie mody na aktywne spędzanie wolnego czasu (agroturystyka, czynny wypoczynek), • rozwój sportu międzyszkolnego, • wzrost motywacji do działań na rzecz gminy, • możliwości kształcenia aktywnego poprzez różnorodność projektów.	
Obszar środowiska naturalnego oraz infrastruktury technicznej	
• oczyszczalnia ścieków w całej gminie, • gazyfikacja w całej gminie, • skanalizowanie gminy w 100%, • racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi, • tworzenie obszarów chronionych, • poprawa jakości dróg lokalnych • bogate walory środowiska naturalnego • podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.	• bariery w tworzeniu obszarów chronionych, • wzrost zanieczyszczeń, • polityka państwa, • katastrofa ekologiczna, • brak obwodnicy, • wibracje komunikacyjne (duże natężenie ruchu DK 12).
Obszar gospodarczy	
• strategiczna polityka państwa w obszarze rolnictwa i przedsiębiorczości • inwestorzy z zewnątrz, • napływ środków zewnętrznych (pomocowe, kapitałowe), • Instrumenty rozwoju drobnej przedsiębiorczości, • możliwości rozwoju turystyki, • współpraca gminy z partnerami zagranicznymi, • dobrze funkcjonujące firmy różnych branż, • wzrost aktywność mieszkańców, • wzrost rozwoju przetwórstwa, • umiejętność promowania produktów i usług gminy, • środki strukturalne Unii Europejskiej, • instrumenty rozwoju tzw. czystego przemysłu, • agroturystyka i ekoturystyka, • organizacja imprez i targów branżowych.	• niski poziom przetwórstwa, • wzrost poziomu cen zwłaszcza w artykułów do produkcji rolnej, • bezrobocie, • słaby poziom działań państwa w zakresie wdrożeń strategicznych, • mała opłacalność produkcji, • niewłaściwa polityka gminy w zakresie gospodarczym, • klęski żywiołowe, • brak konstruktywnych działań ze strony rządu dotyczących sektora rolniczego • nieadekwatny podział środków finansowych w stosunku do ilości zadań przekazanych gminom • brak obszarów przeznaczonych bezpośrednio pod działalność inwestycyjną.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz wyników konsultacji społecznych w Gminie Opatówek

5. Wizja i misja Gminy Opatówek

Wizja rozwoju gminy to pożądany obraz przyszłości jednostki, jej sytuacji gospodarczej i społecznej za kilka lat. Stanowi pewien stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, tj. władze lokalne oraz ich partnerzy, wykorzystując przy tym możliwości płynące

z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie; określa cel, do jakiego zmierza gmina. Obraz określony zapisami wizji, przewiduje stworzenie warunków do trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego Gminy Opatówek:

WIZJA

Opatówek 2020 – Gmina przyjazna mieszkańcom i przedsiębiorcom, bogata w infrastrukturę, aktywnie rozwijająca się zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju i lider o znaczącej pozycji w regionie

Wizja gminy sformułowana w ten sposób, skorelowana jest z zaproponowaną ścieżką rozwoju gminy Opatówek, opartą o wariant rozwoju gospodarki lokalnej z wykorzystaniem terenów strefy aktywności gospodarczej, która daje szanse na zachęcenie inwestorów do otwierania działalności gospodarczej w gminie, co wpłynie na wzrost jej dochodów i poprawę komfortu życia mieszkańców, których część nie będzie musiała szukać pracy poza granicami gminy. Wizja zwraca uwagę na potrzebę rozwoju specjalistycznej przedsiębiorczości, systemowe gospodarowanie oraz dbałości o środowisko, czyli realizację takich działań, które zapewnią szeroko rozumiany rozwój gospodarczy, który oparty na systemowym myśleniu oraz ochronie oraz nienaruszalności środowiska naturalnego.

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej wizji jest misja. Stanowi ona nadrzędny cel funkcjonowania wspólnoty samorządowej. Określa przede wszystkim rolę władz w procesie rozwoju, ale ma równocześnie integrować, motywować i rozbudzać aspiracje całej społeczności lokalnej. Stanowi jasny przekaz dla turystów i gości, odwiedzających gminę. Zawiera w sobie podstawowe wartości, na których zamierzają koncentrować swoje działania decydenci i mieszkańcy Gminy Opatówek.

MISJA

Dbałość o jakość życia mieszkańców, kreowanie przedsiębiorczości poprzez współpracę władz lokalnych ze społecznością oraz spójne i rozsądne inwestowanie z zachowaniem walorów środowiska naturalnego i umiejętne ich wykorzystanie

6. Plan operacyjny Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014 – 2025

Po przeprowadzeniu analizy danych zastanych opisujących gminę Opatówek, przygotowaniu analizy SWOT wytyczone zostały trzy cele strategiczne zaplanowane do realizacji na lata 2014 – 2025.

Cele strategiczne są w niniejszej strategii rozumiane jako cele główne. Określają „pożądany stan” („punkt docelowy”), jaki planowany jest do osiągnięcia dzięki realizacji strategii w danym obszarze w ściśle określonym horyzoncie czasowym. Cele strategiczne realizowane są w wyniku osiągnięcia celów operacyjnych, stanowiących niższy poziom planowania strategicznego. Cele operacyjne obejmują bardziej szczegółowy, węższy obszar interwencji niż cele strategiczne. Kolejnym poziomem planowania strategicznego są zadania, których realizacja przyczynia się do osiągania celów operacyjnych. Zadania wyszczególnione w niniejszym opracowaniu przypisane zostały do instytucji gminnych odpowiedzialnych za ich realizację. Wymienione zadania są określone na dużym poziomie ogólności i wymagają dalszego rozplanowania, w miarę potrzeby, rozpisania na projekty lub działania.

Obszary strategiczne wyszczególnione w ramach strategii, wynikają z przyjętej wizji i misji rozwoju Gminy Opatówek do 2025 roku. Ze względu na stwarzanie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, uznane one zostały za priorytetowe. Wyodrębniono zatem trzy obszary, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

STRATEGICZNE OBSZARY ROZWOJU

SPOŁECZNOŚĆ I USŁUGI PUBLICZNE

GOSPODARKA I ZINTEGROWANY ROZWÓJ

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO NATURALNE

Dla każdego ze strategicznych obszarów rozwoju sformułowany został cel strategiczny (w perspektywie 2025 roku), który obejmuje wyznaczone cele operacyjne. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki interwencji – przykładowe zadania i projekty do realizacji. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty Gminy Opatówek w perspektywie długofalowej. Strategia nie nazywa konkretnych działań realizacyjnych, ponieważ rzeczywistość społeczna jest wysoce dynamiczna. Tym samym, ich definicja w perspektywie 2025 roku jest bezzasadna. Zarządzanie strategiczne to permanentny proces przygotowywania i prowadzenia działań zmierzających do realizacji pożądanego celu – przy uwzględnieniu istniejących warunków, określonego

miejsca i czasu. Dodatkowo jako załącznik do niniejszej strategii opracowano Wieloletni Plan Inwestycyjny uwzględniający wskazane przez Urząd Gmin planowane inwestycje na przyszłe lata.

Ponadto, by zapewnić kontrolę nad stopniem realizacji poszczególnych celów niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014-2025 stworzono listę rekomendowanych mierników – z podaniem źródła ich uzyskania. Mierniki te są użyteczne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu realizacji oraz aktualizacji dokumentu. Lista mierników stanowi jedynie propozycję, która podczas prowadzenia procesów monitorowania i przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana. Na poniższym schemacie zilustrowano Plan strategiczny Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014 – 2025.

Schemat 3 Plan strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014 - 2025

OBSZAR SPOŁECZNOŚCI I USŁUG PUBLICZNYCH

•Cel strategiczny 1: Aktywizacja społeczna gminy i wysoka jakość życia mieszkańców oraz profesjonalizm usług publicznych oparty na wiedzy i innowacjach społecznych

- Cel operacyjny 1.1: Wzrost aktywizacji oraz wyrównanie potencjałów społecznych gminy
- Cel operacyjny 1.2: Zwiększenie edukacyjnych i zawodowych kompetencji mieszkańców
- Cel operacyjny 1.3: Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego i kulturalnego gminy oraz poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego
- Cel operacyjny 1.4: Rozwój usług zdrowotnych, w tym opieki nad ludźmi starszymi i promocja zdrowego stylu życia oraz wzrost bezpieczeństwa na terenie gminy
- Cel Operacyjny 1.5: Rozwój innowacji i profesjonalnych usług publicznych oraz rozwój partnerstwa międzysektorowego

OBSZAR GOSPODARKI I ZINTEGROWANEGO ROZWOJU

•Cel strategiczny 2: Zwiększenie konkurencyjności gospodarki opartej na rolnictwie i przetwórstwie spożywczym oraz wzrost przedsiebiorczości gminy poprzez rozwój i promocję produktów regionalnych i lokalnych

- Cel operacyjny 2.1: Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy
- Cel operacyjny 2.2: Wzrost potencjału gospodarczego poprzez rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacyjności
- Cel operacyjny 2.3: Rozwój i promocja produktów regionalnych i lokalnych
- Cel operacyjny 2.4: Nawiązanie i rozwój współpracy z gminami partnerskimi kraju(ów) Unii Europejskiej o podobnym profilu funkcjonowania

OBSZAR INFRASTRUKTURY I ŚRODOWISKA NATURALNEGO

•Cel strategiczny 3: Planistyczne i systemowe zagospodarowanie regionu w infrasytrukturę techniczną oraz dbałość i poprawa stanu środowiska naturalnego a także racjonalne gospodarowanie jego zasobami

- Cel operacyjny 3.1: Pełne zagospodarowanie gminy w infrastrukturę techniczną

Cel operacyjny 3.2: Restaurowanie, partycypacja i ochrona środowiska naturalnego

Cel operacyjny 3.3: Rewitalizacja zabytków i obiektów kulturalnych na terenie gminy

- Cel operacyjny 3.4: Ład i spójność przestrzenna
- Cel operacyjny 3.5: Efektywność energetyczna i jej racjonalne wykorzystanie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

OBSZAR STRATEGICZNY I - SPOŁECZNOŚĆ I USŁUGI PUBLICZNE

Cel strategiczny 1:

Aktywizacja społeczna gminy i wysoka jakość życia mieszkańców oraz profesjonalizm usług publicznych oparty na wiedzy i innowacjach społecznych

Cel operacyjny 1.1

- Wzrost aktywizacji oraz wyrównanie potencjałów społecznych gminy

Cel operacyjny 1.2

- Zwiększenie edukacyjnych i zawodowych kompetencji mieszkańców

Cel operacyjny 1.3

- Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego i kulturalnego gminy oraz poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego

Cel operayjny 1.4

- Rozwój usług zdrowotnych, wtym opieki nad ludźmi starszymi i promocja zdrowego stylu życia oraz wzrost bezpieczeństwa na terenie gminy

Cel operacyjny 1.5

- Rozwój innowacji i profesjonalnych usług publicznych oraz rozwój partnerstwa międzysektorowego

Cel strategiczny 1 - Aktywizacja społeczna gminy i wysoka jakość życia mieszkańców oraz profesjonalizm usług publicznych oparty na wiedzy i innowacjach społecznych

Wspieranie aktywizacji społecznej mieszkańców gminy jest jednym z najistotniejszych czynników świadczących o sile kapitału ludzkiego danego obszaru, który z kolei jest kluczowy dla rozwoju lokalnego. Zintegrowana społeczność lokalna angażuje się w sprawy gminy, ma poczucie związku z nią jako miejscem życia i zamieszkania. Wspólnota mieszkańców przejawiająca duże zaufanie społeczne stanowi dla siebie wsparcie w sytuacjach trudnych oraz przy podejmowaniu nowych wyzwań rozwojowych.

Aby tworzyć warunki rozwoju aktywności społecznej i wspieraniu spójności społecznej , zadbać należy o dobre podłoże do rozwoju mechanizmów współpracy i poczucia wspólnoty wśród mieszkańców gminy, a także wzmacniać postawy i działania skierowane na rzecz innych. Podstawą spójności społecznej są silne więzi, świadomość wspólnoty interesów, świadomość narodowa i regionalna, tożsamość kulturalna oraz samoorganizacja społeczna. Na tym etapie ważna jest również diagnoza stanu edukacji młodzieży i dorosłych w kontekście ich przygotowania do życia zawodowego w oparciu o zasoby gospodarcze gminy. Diagnoza ta pozwoli na dobór instrumentów dotyczących możliwości wykorzystania potencjału ludzkiego do rozwoju społecznego gminy. Jakość życia mieszkańców w chwili obecnej zależy przede wszystkim od ich samych: ich kreatywności, praktycznej wiedzy i umiejętności jej wykorzystania oraz pomysłowości dotyczących przyszłych projektów związanych z rozwojem osobowości i integracji społecznej. Rolą sektora publicznego jest stwarzanie instrumentów i oferowanie profesjonalnej pomocy w zakresie ich wykorzystania. Stad też istotne jest by w realizacji wyznaczonego celu strategicznego w obszarze społecznym poprzez konkretne projekty i działania wykorzystać współpracę sektora publicznego, organizacji pozarządowych i liderów aktywności społecznej.

Cel operacyjny 1.1 - Wzrost aktywizacji oraz wyrównanie potencjałów społecznych gminy

Aktywizacja i spójność społeczna, obok ekonomicznej i terytorialnej, jest jednym z najważniejszych aspektów rozwoju. Problemy społeczne są czynnikiem ograniczającym tempo rozwoju gospodarczego. Z drugiej jednak strony wzrost gospodarczy przyczynia się do zwiększania różnic społecznych. Obszar działania tego celu jest najbardziej zróżnicowany ze wszystkich celów strategicznych. Obejmuje takie elementy, opieka społeczna, przeciwdziałanie patologiom, przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym oraz wspieranie integracji społecznej. Budowa gospodarki powinna sprzyjać włączeniu społecznemu, bowiem kapitał społeczny jest jednym z najważniejszych czynników rozwoju regionu. Działania w tym obszarze skupiać się będą w szczególności na rozwoju ekonomii społecznej i usług aktywizujących postawy społeczno – gospodarcze. Rozwój ekonomii społecznej opierać się winien na współpracy ośrodka pomocy społecznej z liderami aktywności lokalnych, jak również na sprawdzonych modelach ekonomii społecznej np. działających z sukcesem spółdzielni socjalnych.

Tabela 40 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.1 Wzrost aktywizacji oraz wyrównanie potencjałów społecznych gminy

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Stworzenie i rozwój gminnego zespołu liderów aktywności lokalnej	Gmina Opatówek	Organizacja pozarządowa	Konkursy własne gminy, granty i konkursy dla NGO’s, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, PROW 2014-2020, Konkursy inne
Utworzenie Gminnego Ośrodka Ekonomii Społecznej	Gmina Opatówek	Liderzy aktywności lokalnej	Konkursy własne gminy, granty i konkursy dla NGO’s, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, PROW 2014-2020., ZIT, Konkursy inne
Utworzenie spółdzielni socjalnych na terenie gminy	Organizacja pozarządowa np. utworzony Gminny Ośrodek Ekonomii Społecznej	OPS, mieszkańcy, ROWES (Regionalny Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej)	Konkursy własne gminy, granty i konkursy dla NGO’s, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, PROW 2014-2020, Konkursy inne
Stworzenie kalendarza imprez promujących postawy obywatelskie	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek	Konkursy własne gminy, granty i konkursy dla NGO’s, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, Konkursy inne
Stworzenie budżetu obywatelskiego oraz wytycznych konkursowych do jego rozdysponowania	Gmina Opatówek	-	Budżet własny gminy
Stworzenie Dziennego Domu Seniora	Gminny Ośrodek Kultury	Gmina Opatówek	Konkursy własne gminy, granty i konkursy dla NGO’s, PROW 2014-2020, ZIT, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, Program LEADER, Konkursy inne
Opracowanie i realizacja konkursów „Łączymy pokolenia”	Gminny Ośrodek Kultury	Gmina Opatówek, Organizacja pozarządowe	Konkursy własne gminy, granty i konkursy dla NGO’s, PROW 2014-2020
Opracowanie systemu monitoringu zagrożeń wykluczeniem społecznym	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Opatówek	Konkursy własne gminy, granty i konkursy dla NGO’s
Stworzenie stacjonarnego i niestacjonarnego domu opieki społecznej	Instytucja otoczenia biznesu bądź inwestor prywatny	Gmina Opatówek	Środki prywatne, środki Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, NFZ, RPO

Cel operacyjny 1.2 – Zwiększenie edukacyjnych i zawodowych kompetencji mieszkańców

Realizacja tego celu służyć ma poprawie jakości, zwiększeniu różnorodności i większemu dostosowaniu do potrzeb systemu edukacyjnego. Edukacja, choć zwiększa szanse na rynku pracy, nie daje jednak gwarancji zatrudnienia. Dlatego równolegle, w ramach realizacji tego celu, promowane powinno być zwiększanie możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy (cel operacyjny 2.1) przy wykorzystaniu wszystkich możliwych do zastosowania środków, dostępnych w ramach interwencji publicznej.

Cel ten skupiać się będzie na rozbudowie wyposażenia infrastruktury oświatowej, a także urozmaicać ofertę edukacyjną poprzez organizowanie zajęć dodatkowych w formie kół zainteresowań oraz zajęć wyrównawczych. Swoje działania Gmina Opatówek mogłaby również nakierować na przygotowanie do profilowanego szkolnictwa zawodowego zgodnego z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy. By założenie to mogło być zrealizowane należałoby monitorować zapotrzebowanie na konkretne zawody na terenie gminy.

Upowszechnianiu kształcenia ustawicznego, czyli realizowanego przez całe życie sprzyjać może funkcjonująca w gminie infrastruktura. Szkoły i świetlice wiejskie z powodzeniem mogą stać się miejscem, w którym organizowane mogą być kursy zawodowe, szkolenia, kursy językowe skierowane do młodzieży, dorosłych i seniorów.

Deficyt opieki żłobkowej widoczny na terenach gminy Opatówek, generuje trudności w powrocie na rynek pracy młodych rodziców, zwłaszcza matek, wpływa również na zmniejszanie szans edukacyjnych dzieci nie dając im możliwości rozwoju kompetencji zdobywanych podczas zajęć i poprzez kontakt z rówolatkami. Rozwiązaniem problemu mogą być działania wspierające merytorycznie i informacyjnie mieszkańców gminy lub okolic, którzy chcą zakładać i prowadzić prywatne punkty żłobkowe.

Dodatkowo należałoby monitorować i rozwijać funkcjonowanie społecznych szkół, przedszkoli lub żłobków.

Tabela 41 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.2 Zwiększenie edukacyjnych i zawodowych kompetencji mieszkańców

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Tworzenie i realizacja programów zajęć wyrównawczych i pozalekcyjnych w szkołach	Gmina Opatówek	Szkoły będące jednostkami organizacyjnymi gminy	Środki własne gminy, środki zewnętrzne, RPO, Granty i konkursy MEN, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

Stworzenie i realizacja w ramach zajęć dodatkowych gminnego programu kształcenia umiejętności pracy zespołowej	Gmina Opatówek	Szkoły będące jednostkami organizacyjnymi gminy	Środki własne gminy, środki zewnętrzne, RPO, Granty i konkursy MEN, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
Tworzenie warunków do powstawania lokalnych inicjatyw edukacyjnych podnoszących kwalifikacje lokalnej społeczności	Gmina Opatówek	Szkoły będące jednostkami organizacyjnymi gminy	Środki własne gminy, środki zewnętrzne, RPO, Granty i konkursy MEN, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, PROW 2014-2020, Granty i konkursy MOŚ i NFOŚiGW
Stworzenie gminnego programu edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży – powołanie gminnego ośrodka edukacji ekologicznej	Gmina Opatówek	Szkoły będące jednostkami organizacyjnymi gminy	Konkursy własne gminy, granty i konkursy Ministerstwa Edukacji, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, Granty funduszu norweskiego
Stworzenie gminnego ośrodka doradztwa i kształcenia zawodowego dzieci i młodzieży wraz z procedurami dotyczącymi zasad badania preferencji zawodowych dzieci i młodzieży lub predyspozycji do dalszych kierunków kształcenia głównie w naukach technicznych	Gmina Opatówek	Szkoły będące jednostkami organizacyjnymi gminy	Granty Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Regionalne Programy Operacyjne Województwa Wielkopolskiego, granty i konkursy Ministerstwa Edukacji, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój
Stworzenie programu rozwoju systemu przedszkolnego w gminie	Gmina Opatówek	Organizacje społeczne, Szkoły będące jednostkami organizacyjnymi gminy	Środki własne gminy, granty i konkursy Ministerstwa Edukacji, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, granty i konkursy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej
Wspieranie prywatnych inicjatyw tworzenia punktów żłobkowych	Gmina Opatówek	-	Środki własne gminy
Stworzenie Gminnej Akademii Trzeciego Wieku w ramach stworzonego domu seniora	Gminny Ośrodek Kultury	Gmina Opatówek Gminna Biblioteka Publiczna	Środki własne gminy, granty i konkursy Ministerstwa Edukacji, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, PROW 2014-2020

Powołanie silnego o zasięgu powiatowym ośrodka zajmującego się tworzeniem i realizacją projektów edukacyjnych	Gmina Opatówek ze Starostwem Powiatowym	Szkoły będące jednostkami organizacyjnymi gminy	Fundusze Unii Europejskiej
Stworzenie ośrodka edukacji cyfrowej	Gmina Opatówek	Szkoły będące jednostkami organizacyjnymi gminy	ZIT

Cel operacyjny 1.3 – Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego i kulturalnego gminy oraz poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego

Jednym z fundamentów kapitału społecznego jest tożsamość regionalna, otwartość na inne kultury oraz tolerancja. Bez poczucia tożsamości i znajomości własnej kultury nie można budować więzi społecznych. Rozwój społeczny, w tym tożsamość kulturowa, jest ważnym czynnikiem kształtowania konkurencyjności regionu.

Satysfakcjonująca i rozwinięta oferta kultury czasu wolnego gminy, na którą składa się zarówno bogactwo działań artystycznych oraz sportowych, ma istotny wpływ na życie mieszkańców oraz jego koloryt. Zapewnienie odpowiednio zróżnicowanego dostępu do interesujących imprez kulturalnych, przeznaczonych zarówno dla najmłodszych, dorosłych oraz mieszkańców gminy w wieku senioralnym, sprzyja aktywności społeczności lokalnej i zapobiega wykluczeniu z życia społecznego.

Istotne jest również wspieranie oddolnych działań mieszkańców, którzy chcą realizować swoje pomysły w obszarze kultury czasu wolnego, wychodzące również poza profil oferty kulturalnej i sportowej.

Tabela 42 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.3 Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego i kulturalnego gminy oraz poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kultury	Gmina Opatówek	Gminy Ośrodki Kultury i Gminna Biblioteka	Środki własne gminy, środki zewnętrzne, środki Unii Europejskiej, środki Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Regionalne Programy Operacyjne Województwa Wielkopolskiego, PROW 2014-2020, ZIT

Opracowanie i rozbudowa o nowe propozycje cyklicznych (weekendowych) imprez kulturalnych i sportowych na terenie gminy	Gminny Ośrodek Kultury	Gmina Opatówek, Organizacje pozarządowe Gminna Biblioteka Publiczna	Środki własne gminy, środki zewnętrzne
Organizacja dodatkowych zajęć i kół zainteresowań w dziedzinie kultury	Gminny Ośrodek Kultury	Gmina Opatówek, Organizacje pozarządowe Gminna Biblioteka Publiczna	Środki własne gminy środki zewnętrzne, ZIT
Stworzenie systemu ochrony dziedzictwa kulturowego – rozwój gminnego centrum twórczości lokalnej np. Gminna Izba Produktu lokalnego i tradycyjnego (żywnościowego, nieżywnościowego i turystycznego)	Gminny Ośrodek Kultury	Gmina Opatówek, Organizacje pozarządowe	Konkursy własne gminy, granty i konkursy dla NGO’s, Granty Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, PROW 2014-2020, Program LEADER, Konkursy inne
Utworzenie zintegrowanego systemu elektronicznej informacji kulturalnej, w tym również w oparciu o system SMS i aplikacji do pobrania na telefon	Gmina Opatówek	NGO, przedsiębiorcy, operatorzy telekomunikacyjni	Środki własne gminy, środki zewnętrzne, ZIT

Cel operacyjny 1.4 – Rozwój usług zdrowotnych w tym opieki nad ludźmi starszymi i promocja zdrowego stylu życia oraz wzrost bezpieczeństwa na terenie gminy

Promocja zdrowia oraz związana z nią specjalistyczna opieka lekarska to ważny aspekt życia społecznego. Działania służące podnoszeniu poziomu usług zdrowotnych, zarówno usług podstawowych jak i specjalistycznych to szansa na zmniejszenie problemów zdrowotnych mieszkańców.

Baza instytucjonalna polityki społecznej musi odzwierciedlać obecne problemy społeczne oraz wykorzystywać nowoczesne rozwiązania. Rozwój placówek polityki społecznej (przede wszystkim usług zdrowotnych) musi również uwzględniać zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa kraju) i związane z nimi zmiany zapotrzebowania na określone usługi. Równie istotną kwestią staje się potrzeba ciągłego podnoszenia standardów funkcjonowania gminnego systemu pomocy społecznej.

Podstawę w tym zakresie stanowią działania prozdrowotne i rozwój systemu ochrony zdrowia, mające na celu dążenie do poprawy sytuacji demograficznej, zapewniające mieszkańcom gminy optymalną dostępność usług zdrowotnych, polepszenie ich jakości, racjonalizację zasobów systemu opieki zdrowotnej i doskonalenie systemów ratowniczych.

Zdrowie jest wartością bezpośrednio powiązaną ze wszystkimi rodzajami aktywności człowieka, pozostającą z nimi w ścisłej, wzajemnej relacji. Promocja i kreowanie zdrowego stylu życia, w wymiarach fizycznym, psychicznym i społecznym, jest warunkiem budowy konkurencyjnego, wysokiej jakości regionalnego kapitału ludzkiego, a przez to wzrostu konkurencyjności.

Na jakość życia mieszkańców regionu znaczący wpływ ma poczucie bezpieczeństwa i przeświadczenie o skuteczności funkcjonowania systemu ratowniczego w gminie. Istniejące zagrożenia cywilizacyjne wymagają rozbudowy systemów bezpieczeństwa i zarządzania tymi systemami. W sytuacji zróżnicowanej instytucjonalnie odpowiedzialności za bezpieczeństwo, ogromne znaczenie ma rozwój współpracy między wszystkimi jednostkami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo w regionie.

Tabela 43 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.4 Rozwój usług zdrowotnych i promocja zdrowego stylu życia oraz wzrost bezpieczeństwa na terenie gminy

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej	Gmina Opatówek	Gminne Placówki Ochrony Zdrowia	Środki na profilaktykę Ministerstwa Zdrowia, Granty i konkursy NGO's, Konkursy Ministerstwa Edukacji, Program LEADER, PROW 2014-2020
Organizacja systemu opieki medycznej i specjalistycznej w gminie oraz monitorowanie jakości usług	Gmina Opatówek	Gminne Placówki Ochrony Zdrowia	Środki własne gminy, NFZ
Restrukturyzacja (potencjalna prywatyzacja) gminnego systemu opieki zdrowotnej	Gmina Opatówek	Gminne Placówki Ochrony Zdrowia	Środki własne gminy, NFZ, Inwestor prywatny
Wprowadzenie innowacji w ochronie zdrowia	Gmina Opatówek	Gminne Placówki Ochrony Zdrowia, organizacje pozarządowe, podmioty zewnętrzne – dostawcy innowacji	Budżet gminy, fundusze komercyjne, fundusze Unii Europejskiej, ZIT
Poprawa dostępności do usług medycznych	Gmina Opatówek	Gminne Placówki Ochrony Zdrowia, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, fundusze komercyjne, fundusze Unii Europejskiej, NFZ
Wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy	Gmina Opatówek	Gminne Placówki Ochrony Zdrowia, organizacje pozarządowe, podmioty zewnętrzne	środki własne, ZIT

Wspieranie i promocja badań profilaktycznych	Gmina Opatówek	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Powiat kaliski, Gminne Placówki Ochrony Zdrowia, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, fundusze komercyjne, fundusze Unii Europejskiej, Konkursy Ministerstwa Zdrowia
Rozwój ochrony zdrowia w placówkach edukacyjnych	Gmina Opatówek	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Gminne Placówki Ochrony Zdrowia, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, fundusze komercyjne, fundusze Unii Europejskiej, Konkursy Ministerstwa Edukacji, Konkursy Ministerstwa Zdrowia, Regionalne Programy Operacyjne Województwa Wielkopolskiego
Rozszerzenie usług rehabilitacyjnych o usługi mobilne	NZOZ Specjalistyczne Centrum Rehabilitacji	Gmina Opatówek	NFZ, fundusze Unii Europejskiej
Promocja, kształtowanie i pobudzanie świadomości społecznej w zakresie zdrowego stylu życia i odżywiania	Organizacja pozarządowa	Gminne Placówki Ochrony Zdrowia, szkoły, Gminna Biblioteka Publiczna	Budżet gminy, fundusze Unii Europejskiej, Konkursy Ministerstwa Zdrowia
Opracowanie systemu monitoringu bezpieczeństwa na terenie gminy	Komisariat Policji	Gmina Opatówek	Budżet gminy, fundusze Unii Europejskiej, granty regionalne, fundusze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, fundusze Ministerstwa Cyfryzacji
Stworzenie gminnego systemu zapewnienia bezpieczeństwa przez Ochotnicze Straże Pożarne funkcjonujące na terenie gminy	Gmina Opatówek	OSP działające na terenie gminy	Budżet gminy, fundusze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, fundusze Komendy Głównej Straży Pożarnej, fundusze Ratownictwa

Cel operacyjny 1.5 – Rozwój innowacji i profesjonalnych usług publicznych oraz rozwój partnerstwa międzysektorowego

Zgodnie z założeniami polityki innowacyjnej samorządy mogą pełnić rolę aktywnych liderów zarówno inicjujących nowe rozwiązania proinnowacyjne, jak i wzmacniających kulturę innowacyjności. Dysponują one instrumentami oddziaływania pośredniego na poziom innowacyjności i konkurencyjności regionu. Aby działania samorządów lokalnych w zakresie wspierania innowacyjności miały być skuteczne, potrzebna jest współpracy w tej dziedzinie z innymi podmiotami oraz powinny opierać się na dialogu z przedsiębiorstwami oraz innymi aktorami lokalnego systemu innowacji. Jednocześnie istotne jest

polepszanie sprawności administracyjnej oraz poprawa jakości i efektywności prowadzonych postępowań administracyjnych. Skuteczność wykorzystania środków dla rozwoju regionu zależy w dużej mierze od doświadczenia i wysokiego stopnia profesjonalizmu kadry urzędników samorządowych.

Tabela 44 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.5 Rozwój innowacji i profesjonalnej usług publicznych oraz rozwój partnerstwa międzysektorowego

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Utworzenie w urzędach publicznych okienek seniora	Gmina Opatówek	-	Budżet własny gminy
Rozwój systemu usług adresowanych do niesamodzielnych osób starszych w tym dostosowanie usług publicznych do osób niepełnosprawnych	Gmina Opatówek	-	Budżet własny gminy, Narodowy Fundusz Wspierania Niepełnosprawnych
Opracowanie i wprowadzenie systemu monitoringu jakości pracy urzędników (ankiety zadowolenia mieszkańców, podnoszenie wykształcenia pracowników instytucji poprzez dokształcanie się, system szkoleń itp.)	Gmina Opatówek	Podmiot zewnętrzny zajmujący się systemami jakości usług publicznych	Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, fundusze Unii Europejskiej
Współpraca, wspieranie (instytucjonalne, organizacyjne, merytoryczne, finansowe, itd.) i inicjowanie powstawania nowych organizacji pozarządowych i instytucji obywatelskich oraz wzmacnianie procesów integracji	Gmina Opatówek	Organizacje pozarządowe	Granty konkursowe, RPO, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój
Współpraca międzysektorowa, w tym m.in. zlecanie podmiotom niepublicznym realizacji zadań publicznych	Gmina Opatówek	Organizacje pozarządowe	Granty konkursowe, RPO, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój, PROW 2014-2020

OBSZAR STRATEGICZNY II – GOSPODARKA I ZINTEGROWANY ROZWÓJ

Cel strategiczny 2:

Zwiększenie konkurencyjności gospodarki opartej na rolnictwie i przetwórstwie spożywczym oraz wzrost przedsiębiorczości gminy poprzez rozwój i promocję produktów regionalnych i lokalnych

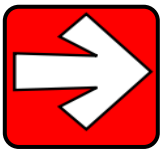
Cel operacyjny 2.1

- Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy

Cel operacyjny 2.2

- Wzrost potencjału gospodarczego poprzez rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacyjności

Cel operacyjny 2.3

- Rozwój i promocja produktów regionalnych i lokalnych

Cel operacyjny 2.4

- Nawiązanie i rozwój współpracy z gminami partnerskimi kraju(ów) Unii Europejskiej o podobnym profilu funkcjonowania

Cel strategiczny 2 - Zwiększenie konkurencyjności gospodarki opartej na rolnictwie i przetwórstwie spożywczym oraz wzrost przedsiębiorczości gminy poprzez rozwój i promocję produktów regionalnych i lokalnych

Współczesny rozwój gospodarki opiera się na trzech głównych filarach, do których należą: marketing produktów i usług, tworzenie i rozwój innowacji oraz realizacja działań opartych na zasadach zrównoważonego rozwoju. Dlatego też gmina Opatówek winna:

- określić swój potencjał w zakresie stworzenia bazy produktów i usług regionalnych związanych z sektorem rolno-spożywczym,
- zdefiniować potencjał i możliwości realizacji działań innowacyjnych w sektorze rolno-spożywczym,
- zdefiniować i zdrożyć system usług dla sektora rolno-spożywczego mających potencjał rozwoju na terenie gminy,
- określić dziedziny systemu wdrożeń zrównoważonego rozwoju na obszarze gminy.

Wszystkie zagadnienia gospodarcze wymienione powyżej powinny współgrać z rozwojem przedsiębiorczości i przyczynić się do zwiększenia możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, w tym w sektorze rolno-spożywczym jako główną specjalizacją regionalną.

Cel operacyjny 2.1 - Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy

Kluczową cechą kształtującą konkurencyjność gospodarczą regionu jest ich zdolność mieszkańców do podejmowania pracy. Zależy to z jednej strony od przedsiębiorczości (zdolności do samo zatrudnienia) oraz zatrudnialności (zdolności do korzystania z ofert, adaptacyjność na rynku pracy). Realizacja tego celu wymaga szeregu działań wzmacniających potencjalnych przedsiębiorców i pracowników oraz tym samym stwarzających możliwości do zwiększenia zatrudnia na lokalnym rynku pracy.

Tabela 45 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 2.1 Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Stworzenie gminnego programu rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców wraz ze wskazaniem dofinansowań projektów oraz inkubatora młodych przedsiębiorców	Gmina Opatówek	Instytucja Otoczenia Biznesu, Szkoły	ZIT, PROW 2014-2020, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój
Uruchomienie gminnego ośrodka doradztwa i inkubacji przedsiębiorczości	Organizacje pozarządowe	Gmina Opatówek	ZIT, PROW 2014-2020, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, inne konkursu Unii Europejskiej
Opracowanie systemu szkoleń rozwijających pozazawodowe umiejętności na rynku pracy i w biznesie oraz łączących umiejętności twarde z miękkimi	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek Gminna Biblioteka Publiczna	ZIT, PROW 2014-2020, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja Rozwój, inne konkursu Unii Europejskiej

Cel operacyjny 2.2 – Wzrost potencjału gospodarczego poprzez rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacyjności

Wzrost innowacyjności i konkurencyjności lokalnej gospodarki w obecnej sytuacji powinien realizować się w takich branżach gospodarczych, jakie obecnie dominują w gminie. W przypadku gminy Opatówek jest to rolnictwo i przetwórstwo spożywcze. Wspieranie wielofunkcyjności i innowacyjności w rolnictwie oraz kreowanie zrównoważonego rozwoju w gminie Opatówek może być szansą na zwiększenie konkurencyjności gospodarczego regionu. Istotnymi kierunkami interwencji powinny być również działania zmierzające do różnicowania działalności gospodarstw w kierunku branży około rolniczych.

Tabela 46 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 2.2 Wzrost potencjału gospodarczego poprzez rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacyjności

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Stworzenie gminnego programu rozwoju zrównoważonego rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego	Organizacja pozarządowa	Producenci rolni z terenu gminy, Powiat kaliski, instytucje otoczenia biznesu z regionu wielkopolskiego, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, ośrodek doradztwa rolniczego, Gmina Opatówek, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego	RPO Województwa Wielkopolskiego, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020
Stworzenie i realizacja programu rozwoju usług około rolniczych oraz powiązań kooperacyjnych z przetwórstwem rolno - żywnościowym	Organizacja pozarządowa	Powiat kaliski, instytucje otoczenia biznesu z regionu wielkopolskiego, organizacje branżowe (rolnicze, ekologiczne) oraz pozarządowe, gospodarstwa rolne, ośrodek doradztwa rolniczego, Gmina Opatówek, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego	RPO Województwa Wielkopolskiego, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020
Stworzenie i wdrożenie gminnego programu poprawy ekonomiki gospodarstw rolnych	Organizacja pozarządowa	Inne organizacje pozarządowe, Producenci rolni z terenu gminy, Lokalni przetwórcy, Gmina Opatówek	RPO Województwa Wielkopolskiego, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020
Organizacja cyklicznego forum gospodarczego branż rolniczych i około rolniczych regionu z udziałem UG, przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek, Producenci rolni z terenu gminy, Lokalni przetwórcy, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego	RPO Województwa Wielkopolskiego, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020
Organizacja i rozwój targów branżowych i spotkań brokerskich z rolnikami i przetwórcami z innych regionów i państw	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek, Inne organizacje pozarządowe, Producenci rolni z terenu gminy, Lokalni przetwórcy, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego	ZIT, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020

Wsparcie rozwijania innowacyjności, wielofunkcyjności i konkurencyjności gospodarstw rolnych	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek, Producenci rolni z terenu gminy, Powiat kaliski, instytucje otoczenia biznesu z regionu wielkopolskiego, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego	ZIT, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020, inne programy Unii Europejskiej
Rozwój, wdrażanie i upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno – spożywczym i przetwórczym	Organizacja pozarządowa	Instytucje otoczenia biznesu z regionu wielkopolskiego, Gmina Opatówek, producenci rolni z terenu gminy, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego	ZIT, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020, inne programy Unii Europejskiej
Opracowanie programu wsparcia dla sektora rolno-spożywczego krótkich łańcuchów dostaw i sprzedaży (eliminacja pośredników)	Organizacja pozarządowa	Inne organizacje pozarządowe, Producenci rolni z terenu gminy, Lokalni przetwórcy, Gmina Opatówek	RPO Województwa Wielkopolskiego, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020, inne programy Unii Europejskiej

Cel operacyjny 2.3 - Rozwój i promocja produktów regionalnych i lokalnych

By móc sprawnie i skutecznie tworzyć i rozwijać markę gminy niezbędnym czynnikiem jest stworzenie silnych, rozpoznawalnych markowych produktów i usług regionalnych i lokalnych. Stworzenie planu marketingowego takich produktów pozwoli na większe zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców w proces rozwoju przedsiębiorczości, zwiększenia wartości dodanej, a co za tym idzie zyskowności gospodarstw rolnych i przetwórstwa. Wymaga to jednak nabycia odpowiedniej wiedzy w zakresie funkcjonowania produktów i usług regionalnych i lokalnych. Program rozwoju pozwoli na usystematyzowanie wiedzy i nabycie nowych umiejętności.

Tabela 47 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 2.3 Rozwój i promocja produktów regionalnych i lokalnych

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Kreowanie i promocja markowych i ekologicznych produktów rolnych, w tym stworzenie planu promocji i wizualizacji	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek, Producenci rolni z terenu gminy, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Powiat kaliski, instytucje otoczenia biznesu z regionu wielkopolskiego, organizacje branżowe (rolnicze, turystyczne) oraz pozarządowe, ośrodek doradztwa rolniczego	PROW 2014-2020, Granty konkursowe
Wsparcie wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych zgodnie z obowiązującymi standardami jakościowymi (np. produktów wytwarzanych metodami ekologicznymi czy tradycyjnymi – z lokalnych surowców i zasobów)	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek, Producenci rolni z terenu gminy, Powiat kaliski, instytucje otoczenia biznesu z regionu wielkopolskiego, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe	PROW 2014-2020, Granty konkursowe
Stworzenie i wsparcie rozwoju sieci sprzedaży produktów tradycyjnych i regionalnych	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek, Producenci rolni z terenu gminy, Powiat kaliski, instytucje otoczenia biznesu z regionu wielkopolskiego, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe	PROW 2014-2020, Granty konkursowe, środki prywatne
Tworzenie oraz rozwój nowoczesnych usług dla sektora rolniczego i przetwórczego oraz mieszkańców	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek, Producenci rolni z terenu gminy, Powiat kaliski, instytucje otoczenia biznesu z regionu wielkopolskiego, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe	PROW 2014-2020, Granty konkursowe, ZIT, Program Inteligentny Rozwój, Program Wiedza, Edukacja, Rozwój

Cel operacyjny 2.4 - Nawiązanie i rozwój współpracy z gminami partnerskimi kraju(ów) Unii Europejskiej o podobnym profilu funkcjonowania

Samorząd, jako podmiot sterujący regionem i jego rozwojem winien aktywizować aktorów uczestniczących w polityce rozwoju regionu, w tym nie tylko społeczność regionalną, ale również próbować włączyć w ten proces samorządy innych regionów w formie partners bądź współpracy w celu podnoszenia efektywności wykonywania zadań publicznych oraz ożywiania rozwoju gospodarczego całego terytorium.

Doświadczenia regionów europejskich wskazują, że obecnie ani samorząd, ani sektor niepubliczny nie są w stanie samodzielnie sprostać problemom rozwoju regionu. Jedyną drogą do powodzenia w rozwiązywaniu złożonych problemów rozwoju są publiczno-prywatne partnerstwa i współpraca, uwzględniające szeroko rolę wspólnot lokalnych.

Tabela 48 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 2.4 Nawiązanie i rozwój współpracy z gminami partnerskimi kraj(ów) Unii Europejskiej o podobnym profilu funkcjonowania

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Przegląd potencjalnych gmin partnerskich i ich profilu funkcjonowania	Gmina Opatówek	-	Środki własne, RPOWW, PROW 2014+, ZIT
Opracowanie celów partnerstwa i obszarów współpracy (obszar gospodarczy, społeczny, obszar funkcjonowania gminy itp.)	Gmina Opatówek	-	Środki własne, RPOWW, PROW 2014+, ZIT
Nawiązanie współpracy w zakresie wymiany doświadczeń i dobrych praktyk z wybranymi gminami spełniającymi wypracowane kryteria (zaproszenie władz gminy do Opatówka, wizyta studyjna w gminie itp.)	Gmina Opatówek	-	Środki własne, RPOWW, PROW 2014+, ZIT
Stworzenie wspólnej listy projektów i ich realizacja	Gmina Opatówek	Gmina współpracująca	Środki własne, RPOWW, PROW 2014+, ZIT

OBSZAR STRATEGICZNY III – INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO NATURALNE

Cel strategiczny 3:

Planistyczne i systemowe zagospodarowanie regionu w infrastrukturę techniczną oraz dbałość i poprawa stanu środowiska naturalnego a także racjonalne gospodarowanie jego zasobami

Cel operacyjny 3.1

- Pełne zagospodarowanie gminy w infrastrukturę techniczną

Cel operacyjny 3.2

- Restaurowanie, partycypacja i ochrona środowiska naturalnego

Cel operacyjny 3.3

- Rewitalizacja zabytków i obiektów kulturowych na terenie gminy

Cel operayjny 3.4

- Ład i spójność przestrzenna

Cel operacyjny 3.5

- Efektywność energetyczna i jej racjonalne wykorzystanie

Cel strategiczny 3 – Rozwinięta infrastruktura zapewniająca wysoki komfort życia oraz czyste i zadbane środowisko naturalne w Gminie

Utrzymanie obecnego stanu środowiska na poziomie gwarantującym następnym pokoleniom korzystanie z niego w stopniu równym, w jakim korzystają obecne pokolenia, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, jest podstawowym warunkiem rozwoju regionu. Szczególnego znaczenia nabiera korzystanie z zasobów w sposób racjonalny, przy minimalizowaniu negatywnego wpływu działalności gospodarczej na środowisko.

Cel operacyjny 3.1 – Pełne zagospodarowanie gminy w infrastrukturę techniczną

Wysoki standard infrastruktury, tak drogowej, komunikacyjnej jak i komunalnej pozwala zapewnić wysoką jakość życia w gminie. Zmodernizowane, bezpieczne drogi, sprawnie działająca komunikacja zbiorowa, chodniki i sprawnie działające oświetlenie w każdej wsi, wpłyną na poczucie zadowolenia mieszkańców z życia w gminie. Racjonalne rozplanowanie przestrzenne inwestycji, zabudowań, szlaków komunikacyjnych, a także podnoszenie estetyki gminy przekłada się na odczuwany przez mieszkańców komfort życia w gminie.

Tabela 49 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.1 Pełne zagospodarowanie gminy w infrastrukturę techniczną

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej na terenie gminy	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych	Budżet gminy, NPPDL, PROW 2014-202, dotacje celowe, ZIT
Uzupełnienie gospodarki wodno-ściekowej i kanalizacyjnej	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych	Budżet gminy, NFOŚiGW, partnerstwo publiczno prywatne i inne
Pełna gazyfikacja terenu gminy	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych, mieszkańcy gminy	Budżet gminy, dotacje celowe, ZIT, NFOŚ i GW

Cel operacyjny 3.2 – Restaurowanie, partycypacja i ochrona środowiska naturalnego

Zapewnienie dobrego stanu środowiska naturalnego jest jednym z istotniejszych obszarów działania jednostki samorządu terytorialnego jaką jest gmina. Mieszkańcy lepiej czują się w gminie o czystym, zadbanym, pozbawionym zanieczyszczeń środowisku. Walory przyrodnicze i środowiskowe mogą być atutem, który zachęci turystów do odwiedzania gminy, a potencjalnych mieszkańców do osiedlania się na jej obszarze.

Wybierając ścieżkę rozwoju opartą na rozwoju gospodarki lokalnej należy pamiętać o zaplanowaniu działań z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, czyli takich które umożliwią zachowanie dobrej jakości środowiska przyrodniczego w gminie Opatówek, przy jednoczesnym rozwoju sfery gospodarczej.

Tabela 50 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.2 Restaurowanie, partycypacja i ochrona środowiska naturalnego i ich partnerzy oraz źródła finansowania

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Stworzenie systemu ochrony powietrza (monitoring)	Gmina Opatówek	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego	Budżet gminy, środki zewnętrzne, NFOŚ, ZIT
Stworzenie systemu ochrony wód	Gmina Opatówek	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Urząd Wojewódzki	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na ochronę środowiska), NFOŚ, ZIT
Stworzenie programu ochrony gleb	Gmina Opatówek	Gminy sąsiednie, Rolnicy, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na ochronę środowiska), PROW 2014-2020
Prowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej oraz tworzenie planów ochrony przyrody	Gmina Opatówek	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Budżet gminy, środki zewnętrzne, NFOŚ, ZIT
Budowa i konserwacja oraz właściwa eksploatacja urządzeń melioracyjnych	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych	PROW 2014-2020, NFOŚ, ZIT
Wspieranie i promocja inicjatyw społecznych w sferze ochrony środowiska przyrodniczego	Organizacja pozarządowa	Gmina Opatówek	Granty konkursowe, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, granty Ministerstwa Edukacji Narodowej, RPO, granty Ministerstwa Środowiska, ZIT

Cel operacyjny 3.3 - Rewitalizacja zabytków i obiektów kulturowych na terenie gminy

Środowisko kulturowe może być dla wybranych obszarów istotnym czynnikiem aktywizacji gospodarczej i budowania lokalnych przewag konkurencyjnych. Konieczne jest w Planie zagospodarowania przestrzennego gminy Opatówek wyznaczenie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego, które należy wesprzeć pakietem pomocy ułatwiającej wykorzystanie tego czynnika. Wsparcie powinno objąć z jednej strony rewitalizację obiektów, a z drugiej przedsiębiorczość budowaną na wykorzystaniu tego sektora, szczególnie w turystyce

Tabela 51 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.3 Rewitalizacja zabytków i obiektów kulturowych na terenie gminy

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wykorzystującej walory kulturowe	Gmina Opatówek	GOK, organizacje związane z ochroną zabytków	Granty i konkursy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, RPO, PROW 2014-2020, ZIT
Promocja obszarów o wybitnych walorach kulturowych	Gmina Opatówek	GOK, organizacje związane z ochroną zabytków Gminna Biblioteka Publiczna	Granty i konkursy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, RPO, PROW 2014-2020, ZIT
Odnowa obiektów dziedzictwa kulturowego	Gmina Opatówek	GOK, organizacje związane z ochroną zabytków, Właściciele zabytków	Granty i konkursy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, RPO, PROW 2014-2020, ZIT

Cel operacyjny 3.4 – Ład i spójność przestrzenna

Spójność i ład przestrzenny są istotnymi warunkami wzmacniania konkurencyjności regionu. Poprawa sytuacji w tym zakresie nie jest jednak celem samym w sobie, bowiem infrastruktura techniczna oraz zagospodarowanie przestrzenne są tylko narzędziem osiągania wzrostu konkurencyjności i poprawy dostępności. Niezbędnym działaniem w tym zakresie powinno być poprawianie jakości małej infrastruktury w celu lepszego zagospodarowania oraz wykorzystania potencjału przestrzennego gminy. Wraz z modernizacją istniejącej infrastruktury konieczne jest także dostosowanie zagospodarowania bardziej przyjaznego środowisku.

Tabela 52 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.4 Ład i spójność przestrzenna

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Uaktualnienie planu zagospodarowania przestrzennego z podziałem na strefy: inwestycyjne i gospodarcze, mieszkalne oraz strefy wypoczynku	Gmina Opatówek	-	Budżet powiatu, budżet regionalny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny), budżet gminy
Zagospodarowanie terenów zbiornika retencyjnego „Szale” (w tym mała infrastruktura)	Gmina Opatówek	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, gminy sąsiednie, Powiat kaliski, Inwestorzy zewnętrzni	ZIT, konkursy własne gminy, PROW 2014-2020, środki prywatne
Stworzenie programu rozbudowy ciągów pieszych (chodniki) i oświetlenia ulicznego	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych	Budżet centralny, budżet gminy, ZIT

Rozwój komunikacji i transportu zbiorowego	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych	środki własne, ZIT, Program Infrastruktura i Środowisko
Budowa tras rowerowych	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych	Budżet centralny, budżet gminy, ZIT

Cel operacyjny 3.5 – Efektywność energetyczna i jej racjonalne wykorzystanie

Dzięki nowoczesnym systemom energetycznym region osiągnie szybszy, bardziej efektywny rozwój gospodarczy oraz społeczny i będzie wpływał mniej negatywnie na środowisko. Ponadto, odpowiednia infrastruktura energetyczna i dywersyfikacja źródeł energii zwiększa bezpieczeństwo gminy w tym zakresie. Optymalna gospodarka energią skutkująca poprawą efektywności energetycznej powinna obejmować działania zarówno na etapie produkcji, dystrybucji, jak i jej odbioru.

Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych z jednej strony ogranicza emisję gazów do atmosfery, a z drugiej przyczynia się do dywersyfikacji źródeł energii, co zwiększa bezpieczeństwo energetyczne regionu. Rozwój tego sektora ma w gminie Opatówek dobre perspektywy, bowiem panują tutaj dobre warunki przede wszystkim dla rozwoju energetyki wiatrowej, geotermalnej oraz na bazie biomasy.

Tabela 53 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.5 Efektywność energetyczna i jej racjonalne wykorzystanie

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Wykorzystanie nowych technologii z zakresu odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych, mieszkańcy gminy, przedsiębiorcy	NFOŚ, PROW 2014-2020, środki prywatne, ZIT
Termomodernizacja istniejących budynków oraz promocja energooszczędności w budownictwie (może zaistnieć konieczność uzyskania stosownych zezwoleń na odstępstwa od zakazów obowiązujących w stosunku do chronionych gatunków ptaków (m.in. niszczenie siedlisk gatunków bytujących w obiektach), wydawanych w trybie art. 56 w/w ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.))	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych, mieszkańcy gminy, przedsiębiorcy	NFOŚ, PROW 2014-2020, środki prywatne, ZIT
Wspieranie edukacji ekologicznej w zakresie produkcji różnego rodzaju energii	Gmina Opatówek	Wykonawcy wybrani w drodze zamówień publicznych, mieszkańcy gminy, przedsiębiorcy, szkoły, ośrodek doradztwa rolniczego	NFOŚ, PROW 2014-2020, środki prywatne, ZIT

Budowa nowych instalacji energetycznych wykorzystujących odnawialne źródła energii	Gmina Opatówek	Inwestorzy prywatni	Środki prywatne, ZIT
Promocja odnawialnych źródeł energii wśród przedsiębiorców	Gmina Opatówek	Organizacje pozarządowe	Granty konkursowe, ZIT

7. Potencjalne źródła finansowania – nowa perspektywa

Perspektywy finansowa 2014-2020 to okres nowych wyzwań dla jednostek samorządu terytorialnego, a posiadanie nakładów finansowych stanowi jeden z ważniejszych warunków osiągania założonych celów Strategii Rozwoju.

Opracowanie niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Opatówek pokrywa się z fazą wstępną przygotowań do nowego okresu programowania Unii Europejskiej, przez co precyzyjne określenie katalogu, wskazującego na źródła finansowania działań zawartych w dokumencie Strategii, nie jest możliwe. Mimo, że trwające w Radzie UE negocjacje pakietu legislacyjnego dla polityki spójności są już bardzo zaawansowane, to jednak dokument Umowy Partnerstwa jest jeszcze na etapie konstruowania założeń. Umowa ta jest kluczowa dla dalszych prac, ze względu na: wskazanie sposobu osiągania przez Polskę celów rozwojowych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej, określenie systemu ich wdrażania, ustalenie podziału na działania krajowe i regionalne, wydzielenie programów operacyjnych oraz wskaźników i oczekiwanych rezultatów.

Celem nadrzędnym polityki spójności Unii Europejskiej w latach 2014−2020 będzie wdrożenie założeń Strategii Europa 2020. Wydatkowanie środków w większym niż dotychczas stopniu skierowane ma zostać na gospodarkę, rozwój technologiczny oraz aspekty, dotyczące efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Interwencję środków unijnych ma cechować większa koncentracja na wyznaczonych celach i wyraźniejsze ukierunkowanie na efekty, monitorowane na bieżąco za pośrednictwem systemu wskaźników postępu rzeczowego i finansowego.

Głównym źródłem finansowania ujętych w Strategii zadań będą własne środki finansowe pochodzące z budżetu jednostki, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok. Pozostałe formy finansowania stanowić będą:

1. Poza gminne środki publiczne:
   - subwencje oraz dotacje celowe na dofinansowanie zadań własnych,
   - środki pozabudżetowe.
2. Strategie i programy rządowe.
3. Granty Norweskie.

Środki pozabudżetowe

1. Specjalne, będące wyodrębnionymi rachunkami bankowymi, na które państwowe jednostki budżetowe mogą odprowadzać niektóre z pobranych przez siebie dochodów, by następnie finansować (dysponować) zgromadzonymi tam środkami pieniężnymi. Przykłady: Totalizator Sportowy, gdzie środki przeznaczone są na dopłaty do inwestycji w zakresie turystyki, rekreacji i sportu, środki na dofinansowanie napraw obiektów sportowych lub środki specjalne, będące w dyspozycji Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, przeznaczane na utrzymanie katastru wodnego (systemu informacyjnego o gospodarowaniu wodami), opracowanie planów gospodarowania wodami oraz odbudowę ekosystemów zdegradowanych przez niewłaściwą eksploatację zasobów wodnych.
2. Państwowe Fundusze Celowe udzielane w postaci dotacji, pożyczek i refundacji:
    - Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów;
    - Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej;
    - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
    - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
    - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
3. Agencje Rządowe:
    - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dotacje na infrastrukturę, pożyczki na tworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych);
    - Krajowy Fundusz Mieszkaniowy (dotacje, preferencyjne kredyty na infrastrukturę techniczną, towarzyszącą budownictwu mieszkaniowemu, odnowienie budynków mieszkalnych i infrastruktury po powodzi);
    - Inne.

Strategie i programy rządowe

Zgodnie z dokumentem pn. Plan uporządkowania strategii rozwoju, który stanowi pierwszy etap prac związanych z przedsięwzięciem podjętym przez Rząd, polegającym na uporządkowaniu obowiązujących dokumentów strategicznych, tj. strategii i programów rozwoju, podjęto działania mające na celu doprowadzenie do ograniczenia liczby obowiązujących i opracowywanych dokumentów o charakterze strategicznym. Liczba 42 dokumentów tego typu zostanie zmniejszona do 9 nowych, zintegrowanych strategii rozwoju, realizujących średnio- i długookresową strategię rozwoju kraju. Strategie sektorowe finansowane będą ze środków krajowych jak również ze środków Unii Europejskiej w ramach nowego okresu programowania 2014-2020.

1. **Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki** – w opracowywanym przez ekspertów Ministerstwa Gospodarki dokumencie, szczególną uwagę poświęcono wzmacnianiu współpracy oraz tworzeniu warunków sprzyjających przedsiębiorczości, powstawaniu i wdrażaniu innowacji,

a także efektywnemu korzystaniu z dostępnych zasobów ludzkich, finansowych, rzeczowych i naturalnych. Jej zakres tematyczny obejmuje m.in. następujące zagadnienia: stabilne podstawy makroekonomiczne rozwoju, rynek finansowy, przyjazne środowisko dla przedsiębiorczości, rozwój usług, rozwój sektorów przemysłu i budownictwa, innowacyjność, społeczeństwo informacyjne, eksport i promocję gospodarki.

2. **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego** – w opracowywanym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dokumencie, zwrócono uwagę na jednoczesne zwiększenie konkurencyjności i spójności społeczno-ekonomicznej Polski poprzez stworzenie warunków do pełniejszego wykorzystania potencjału kryjącego się w jej obywatelach. Strategia formułuje cele i priorytety oraz wskazuje najważniejsze obszary koncentracji wysiłku rozwojowego w dziedzinie rozwoju kapitału ludzkiego. Strategia odpowiada na jedno z kluczowych wyzwań stawianych przed państwami na całym świecie, czyli za łączenie efektywnej polityki społecznej z rozwojem gospodarczym.
3. **Strategia Rozwoju Transportu** – dokument przygotowany przez Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, którego istotą jest przedstawienie kierunków rozwoju transportu w Polsce w zgodności z celami zawartymi w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK) i Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (ŚSRK). Wychodzi naprzeciw takim wyzwaniom współczesności, jak: sprostanie wymogom konkurencyjnej gospodarki światowej, uwzględnienie trendów demograficznych, dążenie do poprawy spójności społecznej, dostosowanie systemu transportowego do malejącej dostępności paliw płynnych na świecie. Odnosi się również do aktualnych trendów wynikających z polityki transportowej Unii Europejskiej.
4. **Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko** – dokument opracowany przez Ministerstwo Gospodarki i Ministerstwo Środowiska, obejmuje dwa niezwykle istotne z punktu widzenia funkcjonowania państwa obszary. Podstawową rolą strategii jest zintegrowanie polityki środowiskowej z polityką energetyczną tam, gdzie aspekty te przenikają się w dostrzegalny sposób, ale oraz wytyczenie kierunków, w jakich powinna rozwijać się branża energetyczna oraz wskazanie priorytetów w ochronie środowiska.
5. **Strategia Sprawne Państwo** – dokument przygotowywany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, określający cele i kierunki działań, jakie należy podjąć, aby podnieść sprawność i efektywność państwa do 2020 roku. Strategia zakłada między innymi racjonalne wykorzystanie środków publicznych, porządkowanie struktur organizacyjnych, skuteczne zarządzanie i koordynację – zwłaszcza w takich obszarach, jak: finanse, zarządzanie kryzysowe i ochrona ludności, tworzenie przyjaznego dla obywateli i przedsiębiorców prawa. Zakłada również wdrożenie rozwiązań przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności polskiej jurysdykcji, likwidację barier administracyjnych, wzrost aktywności obywatela w procesach rządzenia i debacie publicznej oraz szerokie wykorzystywanie nowoczesnych technologii informatyczno-komunikacyjnych.

6. **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego** – dokument opracowywany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Działania w nim wskazane mają wspierać zaangażowanie obywatelskie, zachęcać do współpracy oraz wzmacniać kreatywność Polaków, gdyż, „wzmacnianie kapitału społecznego jest projektem cywilizacyjnym, od którego powodzenia zależy jakość życia Polaków i rozwój gospodarczy kraju”[4] Strategia jest dokumentem wielowymiarowym, zakładającym skoordynowaną interwencję publiczną w obszarach dotychczas niedocenianych lub niewystarczająco akcentowanych w dokumentach horyzontalnych.
7. **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie** – dokument opracowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wprowadzający szereg modyfikacji sposobu planowania i prowadzenia polityki regionalnej w Polsce, a wraz z nimi – różnych polityk publicznych, mających największy wpływ na osiąganie celów określonych w stosunku do terytoriów. Polityka regionalna jest w nim rozumiana szerzej niż dotychczas – jako interwencja publiczna realizująca cele rozwojowe kraju przez działania ukierunkowane terytorialnie, a których głównym poziomem planowania i realizacji pozostaje układ regionalny.
8. **Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej** – dokument opracowywany przez Ministerstwo Obrony Narodowej, określający warunki funkcjonowania oraz sposoby rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego. Szczególną rolę w tym systemie odgrywają podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo zewnętrzne (służba dyplomatyczna, Siły Zbrojne RP, służby specjalne), w powiązaniu z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne. Z tego też względu główny obszar zainteresowania Strategii jest ukierunkowany na bezpieczeństwo zewnętrzne i militarne, a jej zintegrowanie z innymi strategiami rozwojowymi pozwoli na wyłączenie z jej zasadniczego zakresu tematycznego innych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, takich jak: bezpieczeństwo ekonomiczne (w tym energetyczne), obywatelskie, społeczne czy ekologiczne (w tym wodne).
9. **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa** – dokument opracowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, którego celem głównym jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju.
10. Program wsparcia budownictwa socjalnego ze środków Funduszu Dopłat;
11. Program dopłat do oprocentowania kredytów na usuwanie skutków powodzi;
12. Program „Radosna szkoła” realizowany jest w latach 2009-2014;
13. Program „Cyfrowa szkoła”;
14. Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych;
15. Inne.

[4] B. Zdrojewski, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Słowo wstępu [w:] Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego – projekt dokumentu po konsultacjach społecznych, Ministerstwo KiDN, Warszawa 10 września 2011 r., s. 9.

Rada Europejska podjęła kluczowe decyzje w sprawie budżetu unijnego na lata 2014-2020. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego uczestniczy w pracach nad nowymi zasadami i systemem inwestowania pieniędzy unijnych. Środki te będzie można zainwestować m.in. w **badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe) rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny) cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do Internetu, e-usługi administracji), czy włączenie społeczne i aktywizację zawodową.**

Schemat 4 Proponowane kierunki perspektywy finansowania na lata 2014 - 2020

Źródło: www.mrr.gov.pl

Środki na poziomi Europejskim:

Obecnie trwają prace strategiczne nad instrumentami wsparcia na lata 2014-2020 dotyczących działań innowacyjnych, dlatego też w niniejszym opracowaniu ograniczono się tylko do wskazania tych instytucji. Należą do nich:

- Narodowe Centrum Nauki – konkursy podstawowe, stypendia dla naukowców, w tym działającym w sektorze rolno – spożywczym;
- Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (badania stosowane i wdrożenia i programy badań stosowanych – projekty międzynarodowe i krajowe);
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości – program operacyjny „Inteligencji Rozwój”;
- Urzędy Marszałkowskie – Regionalne Programy Operacyjne (własne projekty);
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

W tym również programy:

Krajowy Fundusz Kapitałowy (BGK) – wsparcie kapitałowe funduszy VC oraz sektora MiŚP. Ma na celu zmniejszenie luki dostępności finansowania dla innowatorów.

Ulga podatkowa na nowe technologie dla przedsiębiorców. Polega na odliczeniu od podstawy opodatkowania wydatków związanych z zakupem wartości niematerialnych i prawnych związanych z rozwiązaniami nowymi (nie starszymi niż 5 lat) w skali światowej. Ulga podatkowa w postaci możliwości utworzenia **nieopodatkowanego funduszu innowacyjności** dla firm, które uzyskają status centrum badawczo-rozwojowego.

Internetowy Portal Usługowy Urzędu Patentowego – platforma internetowa pozwalająca przedsiębiorcom składać wnioski o ochronę własności przemysłowej drogą elektroniczną, zawierająca też bazę danych i rejestr przedmiotów objętych tą ochroną.

Baza wiedzy o innowacyjnych technologiach (MG) – platforma internetowa agregująca dane na temat technologii oferowanych przez JBR i CBR. Ma ułatwiać przepływ informacji między sektorem B+R a firmami oraz wspierać umiędzynarodowienie polskich technologii (wersja bazy w języku angielskim). Równolegle działa „Baza Danych Technologie, Przedsiębiorstwa i Produkty Innowacyjne” finansowana przez MNiSW oraz szereg baz regionalnych. Ponadto, podejmowane są działania promujące nowe podejście do zamówień publicznych nastawione m.in. na wsparcie innowacji poprzez zwiększenie na nie popytu ze strony państwa (PARP, MG, Urząd Zamówień Publicznych).

Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego (8PR) wspiera badania podstawowe prowadzone na poziomie europejskim.

Programy przewidziane w latach 2014-2020 to:

- Infrastruktura i Środowisko;
- Inteligentny Rozwój;
- Wiedza Edukacja i Rozwój;
- Polska Cyfrowa;
- Polska Wschodnia;
- Pomoc techniczna;
- Europejska Współpraca Terytorialna i Europejski Instrument Sąsiedztwa;
- Programy Regionalne.

Przewidziana jest również realizacja projektów transgranicznych.

Projekt „Wsparcie zielonej energii w latach 2014-2020” - wsparcia dla tego sektora w programie krajowym na lata 2014-2020. - Priorytetem w kolejnej perspektywie finansowej będzie wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, promowanie dostosowania do zmian klimatu, ochrona środowiska naturalnego, a także promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych.

Przejściu na gospodarkę niskoemisyjną służyć będzie wsparcie projektów z zakresu:

- produkcji i dystrybucji OZE;
- efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w przedsiębiorstwach (np. zastosowanie technologii efektywnych energetycznie w firmie);
- efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w infrastrukturze publicznej i mieszkalnictwie (wsparcie kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i w mieszkalnictwie wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne w zakresie związanym m.in. z: ociepleniem obiektu, wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne czy przebudową systemów grzewczych);
- inteligentnych sieci niskiego i średniego napięcia (np. inteligentne sieci elektroenergetyczne dla rozwoju OZE, inteligentny system pomiarowy);
- promowania strategii niskoemisyjnych we wszystkich obszarach, w tym obszarach miejskich (np. budowa, rozbudowa lub modernizacja sieci ciepłowniczej i chłodniczej, również poprzez wdrażanie systemów zarządzania ciepłem i chłodem);
- promowania wysokosprawnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkową energię cieplną (np. budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła, budowa przyłączeń do sieci ciepłowniczych).

„Efektywność Energetyczna w latach 2014-2020”

26 kwietnia 2013 r. odbyła się konferencja na temat efektywności energetycznej w nowym okresie programowania 2014-2020. W trakcie spotkania wystąpili przedstawiciele m.in.: Komisji Europejskiej, Banku Światowego, Inicjatywy Jaspers oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Temat konferencji dotyczył m.in. wsparcia państwa w zakresie rozwoju efektywności energetycznej na poziome krajowym i regionalnym oraz doświadczeń innych państw w tym obszarze. Omawiane były także możliwości zastosowania instrumentów inżynierii finansowej w efektywności energetycznej na przykładzie ESCO. Konferencja była również doskonałą okazją do rozpowszechnienia wiedzy odnośnie efektywności energetycznej w kontekście nowego okresu programowania w ramach celu tematycznego 4 „Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach”. Efektywność energetyczna jest traktowana przez Komisję Europejską w sposób priorytetowy. Głównymi

wyzwaniami dla Polski, jakie stawia Komisja to przede wszystkim inwestowanie w modernizację budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej poprzez np. wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii.

Program dotyczący gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego na perspektywę finansową 2014-2020 - rozpoczęła prace.

Planowane do wsparcia w tym programie to przede wszystkim:

- gospodarka niskoemisyjna;
- przystosowanie do zmian klimatu;
- zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem;
- ochrona środowiska naturalnego;
- efektywność wykorzystania zasobów w sektorze środowiska;
- dziedzictwo kulturowe;
- zrównoważony transport;
- bezpieczeństwo energetyczne;
- sektor zdrowia.

Programy na rzecz innowacji – Program Operacyjny dla Polski Wschodniej

W nowym okresie programowania będą kontynuowane działania dynamizujące procesy rozwojowe w Polsce Wschodniej. Wsparcie dla tych branż będzie kontynuowane również w przyszłej perspektywie finansowej. Jego ważnym celem będą działania ukierunkowane na integrację i wzrost efektywności ośrodków innowacji. Przede wszystkim poprzez tworzenie i wdrażanie różnego rodzaju sieci i centrów współpracy, konsolidujących istniejącą infrastrukturę badawczo-rozwojową i innowacyjną.
Nowy program operacyjny dla Polski Wschodniej będzie dodatkowym wsparciem działań o charakterze ponadregionalnym, uzupełniającym te, które podejmowane są w ramach programów regionalnych i krajowych. Wspierane będą zwłaszcza inwestycje służące: podnoszeniu poziomu innowacyjności, aktywizacji gospodarczej makroregionu, a także rozwojowi ekologicznych sieci transportu miejskiego oraz poprawie układów komunikacyjnych miast wojewódzkich Polski Wschodniej i ich obszarów funkcjonalnych.

Programy na rzecz klastrów

W nowej perspektywie finansowej 2014-2020. będzie wsparcie dla klastrów - *Większy nacisk położony został na współfinansowanie projektów związanych ze sferą badawczo-rozwojową oraz innowacjami. O wsparcie będą mogły ubiegać się uczelnie i jednostki naukowe, które blisko współpracują z biznesem* - Inwestycje przedsiębiorstw również będą mogły uzyskać dofinansowanie, przy czym preferowane będą przedsięwzięcia o dużym potencjale

innowacyjnym, związane nie tylko z produkcją nowych, udoskonalonych wyrobów, ale zakładających rozwój działalności badawczo-rozwojowej – najlepiej we współpracy z jednostkami naukowymi. - W nowej perspektywie finansowej najwięcej możliwości wsparcia będą miały zatem klastry oparte na wiedzy, w których firmy i instytucje badawczo-rozwojowe prowadzą intensywną współpracę w zakresie B+R.

Program Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR)

W Programie Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR) finansowanie otrzymają m.in. projekty systemowe związane z wyłanianiem, monitoringiem i ewaluacją krajowych klastrów kluczowych, a także projekty koordynatorów klastrów z zakresu internacjonalizacji – rozszerzenia działalności oraz rozwoju współpracy. Przewidziane będą również dodatkowe punkty dla tych uczelni, instytutów i przedsiębiorstw, które będą członkami klastrów kluczowych.
Głównym celem programu o roboczej nazwie Inteligentny Rozwój, będzie pobudzenie innowacyjności polskiej gospodarki poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na sektor *B+R,* będą więc skoncentrowane na budowie nowych i wzmacnianiu istniejących powiązań między sektorami biznesu i nauki. Istotny jest także rozwój innowacyjności przedsiębiorstw oraz wzmocnienie jakości badań oraz pozycji krajowych jednostek naukowych w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej.

Unijne wsparcie na rzecz nowych technologii

W przyszłym okresie programowania, jeszcze większy nacisk zostanie położony na wspieranie projektów realizowanych we współpracy sektora nauki z biznesem. To swoiste partnerstwo będzie wspierane przede wszystkim z programu będącego następcą Programu Innowacyjna Gospodarka. Działania będą ukierunkowane m.in. na finansowanie badań naukowych na rzecz innowacyjnej gospodarki, wsparcie rozwoju kadry badawczej, wzrost jej udziału w projektach międzynarodowych oraz współpracę w ramach platform technologicznych i klastrów

Programu Pomoc Techniczna 2014-2020

Cel główny programu: Zapewnienie sprawnego i efektywnego wdrażania polityki spójności w latach 2014-2020.

Cele szczegółowe:

- Budowa potencjału instytucji odpowiedzialnych za realizację instrumentów strukturalnych;
- Przygotowanie beneficjentów do wdrażania projektów współfinansowanych ze środków UE;
- Zapewnienie spójnego systemu informacji i promocji funduszy strukturalnych.

Program operacyjny „Wiedza, edukacja i rozwój” finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego

W latach 2014 – 2020 program ten zastąpi obecnie funkcjonujący Program Kapitał Ludzki. W projekcie tym skupiono się na konieczności wspierania jakości edukacji na wszystkich szczeblach szkolnictwa. Wpływa to bowiem na kwalifikacje i umiejętności osób, które w przyszłości zasilą rynek pracy. Przypomniał, że Polska popiera podjęcie przez KE działań zmierzających do wdrożenia inicjatyw na rzecz zatrudnienia osób młodych.

Mimo licznych badań dotyczących polskiej innowacyjności sporządzanych głównie przez PARP, oraz treściwego i przejrzystego Portalu Innowacji, widoczny w Polsce jest brak wyspecjalizowanej instytucji zajmującej się, z jednej strony analizą - regularnym monitorowaniem rozwoju innowacji, z drugiej strony, również dobrze uargumentowaną popularyzacją idei wspierania innowacji. Zadanie to wykonują poszczególne instytucje, jednak bez dostatecznej koordynacji. W efekcie, uzyskany obraz polskiego sektora B+R pozostaje niepełny. W percepcji społecznej natomiast innowacja pozostaje domeną wąskiej grupy ekspertów, prowadzących badania w wąskich specjalizacjach, a nie powszechną metodą rozwiązywania problemów w codziennym funkcjonowaniu. gospodarki. Inne dostępne źródła finansowania na lata 2014 – 2020 to:

- Konkursy i granty na poziomie Komisji Europejskiej
- Granty i konkursy ministerialne
- Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. fundusze norweskie i fundusze EOG)

W latach 2014-2020 Polska otrzyma łącznie z funduszy europejskich 72,9 mld EUR (w cenach stałych 2011r.), tj. 1 889 EUR na 1 mieszkańca kraju. Z tej kwoty na programy operacyjne łącznie dostępna jest kwota ok. 68 mld EUR. Kwotę tą podzielono na następujące programy operacyjne:

Tabela 54 Programy Operacyjne 2014-2020

Programy operacyjne 2014-2020	Alokacja mln EUR	Fundusz
Polityka Spójności		
Program dotyczący innowacyjności, badań naukowych i ich powiązań ze sferą przedsiębiorstw PO Inteligentny Rozwój (PO IR)	7 625	EFRR
Program dotyczący gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego (POIŚ)	24 158	EFRR, FS
Program dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego oraz dobrego rządzenia PO Wiedza, Edukacja, Rozwój (POWER)	3 197	EFS
Program dotyczący rozwoju cyfrowego PO Polska Cyfrowa	1 946	EFRR
Program pomocy technicznej PO Pomoc techniczna	570	EFRR
Program dotyczący Polski Wschodniej PO Polska Wschodnia	2 000	EFRR
Regionalne Programy Operacyjne	28 089	EFRR, EFS
Wspólna Polityka Rolna i Rybacka		
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich		EFRROW
PO Rybactwo i morze		EFMiR

Alokacja na regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020 przedstawia się następująco:

Tabela 55 Alokacja na regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020

Alokacja ogółem		Województwo
w mln EUR	Pozycja wojew.	
3 117,0	1	Śląskie
2 580,3	2	Małopolskie
2 196,6	**3**	**Wielkopolskie**
2 022,5	4	Łódzkie
2 019,4	5	Dolnośląskie
2 000,0	6	Lubelskie
1 923,6	7	Mazowieckie
1 895,4	8	Podkarpackie
1 706,5	9	Kujawsko-pomorskie
1 671,8	10	Pomorskie
1 549,4	11	Warmińsko-mazurskie
1 435,5	12	Zachodniopomorskie
1 223,3	13	Świętokrzyskie
1 088,0	14	Podlaskie
847,10	15	Opolskie
813,00	16	Lubuskie

Wielkopolska należy do województw o najwyższych wielkościach alokowanych na program regionalny środków, zajmując pod tym względem 3. miejsce po woj. śląskim i małopolskim.

Prace nad zaprogramowaniem optymalnego katalogu interwencji wspólnotowej na lata 2014-2020 w Wielkopolsce rozpoczęły się od zdiagnozowania sytuacji społeczno-gospodarczej Wielkopolski i aktualizacji strategii rozwoju regionu. Zaktualizowana „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020” sformułowała główne cele i kierunki rozwoju Wielkopolski, mając na uwadze, że jednym z jej podstawowych instrumentów realizacyjnych będzie nowy regionalny program operacyjny i dostępne w jego ramach środki wspólnotowe. Przeanalizowano wnikliwie obecnie realizowany WRPO na lata 2007-2013. Dotychczasowe wdrażanie tego Programu wskazuje na bardzo wysoką skuteczność podjętej w jego ramach interwencji. Równie efektywnie Wielkopolska wykorzystuje środki dostępne w ramach krajowych programów operacyjnych, w tym bezpośrednio wdrażając komponent regionalny Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+

Celem głównym nowego WRPO 2014+ będzie „Poprawa konkurencyjności i spójności województwa”. Cele szczegółowe WRPO 2014+ zawężają jego pole interwencji do obszaru wyznaczonego przede wszystkim przez cele tematyczne KE. Cele szczegółowe będą realizowane przez odpowiadające im osie priorytetowe Programu:

Tabela 56 Cele szczegółowe i osie priorytetowe WRPO

	Cele szczegółowe WRPO		Osie Priorytetowe WRPO
1	Wzrost innowacyjności przedsiębiorstw	1	Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka
2	Wzrost zastosowania TIK	2	Społeczeństwo informacyjne
3	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	3	Energia
4	Poprawa stanu środowiska	4	Środowisko
5	Zwiększenie spójności komunikacyjnej	5	Transport
6	Wzrost zatrudnienia	6	Rynek pracy
7	Ograniczenie skali ubóstwa	7	Włączenie społeczne
8	Zwiększenie zatrudnialności	8	Edukacja
9	Poprawa dostępności usług publicznych	9	Infrastruktura dla kapitału ludzkiego
10	Poprawa sprawności zarządzania WRPO	10	Pomoc techniczna

Osiom priorytetowym przypisano priorytety inwestycyjne wymienione w rozporządzeniach dotyczących EFRR oraz EFS, które w WRPO 2014+ są działaniami.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, czyli nowy instrument realizacyjny - ZIT w nadchodzącej perspektywie unijnej na lata 2014-2020 powstanie w aglomeracji kalisko-ostrowskiej, do której należy gmina Opatówek.

W ramach WRPO 2014+ realizowane będą następujące Zintegrowane Inwestycje Terytorialne:

- ZIT dla miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania,
- ZIT dla obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego Kalisza z Ostrowem Wlkp.

Realizacja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych ma na celu:

- realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- zwiększanie wpływu miast i ich obszarów funkcjonalnych na kształt i sposób realizacji działań wspieranych na ich obszarze w ramach polityki spójności;
- sprzyjanie rozwoju współpracy i integracji na obszarach funkcjonalnych największych polskich miast, przede wszystkim tam, gdzie skala problemów związanych z brakiem współpracy i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa;

- promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych;
- promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych.

8. System monitoringu i ewaluacji Strategii

Procedury wdrażania, monitorowania i aktualizacji zawierają listę działań, których podjęcie ma na celu ułatwienie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014-2025 oraz umożliwienie stałego monitorowania i dostosowywania zapisów Strategii do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Proces wdrażania Strategii jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach: organizacyjnym, merytorycznym i społecznym.

Poziom organizacyjny

Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze będzie zależała od komórki zarządzającej jej wdrażaniem – Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii – w której składzie znajdą się: sekretarz gminy oraz kierownicy zespołów, funkcjonujących w Urzędzie Gminy Opatówek oraz ewentualnie inne osoby. W dalszej części niniejszego opracowania określone zostaną zasady (ramy) współpracy międzysektorowej, niezbędnej w tego typu działaniach.

Koordynacja procesu wdrażania Strategii będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania Strategią. Model samorządowy przekazuje proces zarządzania Strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym przypadku – Wójta Gminy Opatówek oraz Rady Gminy. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny Gminy Opatówek. Celem wystąpienia efektu synergii w odniesieniu do działań władz samorządowych w zakresie stymulowania rozwoju gminy zostanie utworzony ośrodek koordynacji podejmowanych decyzji (Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii). Podstawowymi zadaniami Zespołu w zakresie wdrażania Strategii i rozwoju lokalnego powinny być:

- koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych (plany zagospodarowania przestrzennego, strategie branżowe, Wieloletnia Prognoza Finansowa, Program Ochrony Środowiska, itd.),
- przedstawianie informacji o realizacji Strategii,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju będą poproszeni o aktywną współpracę z Zespołem. Utworzenie takiej sieci współpracy na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania Strategią Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014-2025.

Poziom merytoryczny

Poziom merytoryczny obejmuje wdrażanie i monitorowanie realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy oraz przegląd zapisów Strategii i ich aktualizację. W konsekwencji systematycznych działań wdrożeniowych i monitorujących, osiągnięte zostaną cele operacyjne (średniookresowe) i strategiczne (długookresowe). Strategia Rozwoju Gminy Opatówek określona została na lata 2014-2025. Okres ten odzwierciedla kolejny okres budżetowy Unii Europejskiej oraz działania aktualizacyjne dokumentów regionalnych i krajowych.

Strategia jest nadrzędnym dokumentem prowadzącym do osiągania celów średniookresowych i długookresowych w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy.

Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się Radzie Gminy, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne. Tym samym Rada będzie wsparciem merytorycznym dla Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrażania Strategii. Monitoring i aktualizacja będzie dokonywana zgodnie ze Statutem Gminy Opatówek.

Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Opatówek wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań Strategii. Głównym adresatem zapisów Strategii są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

1. Radni, pracownicy Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych;
2. Posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie subregion kaliskiego województwa wielkopolskiego oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z subregionem;
3. Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu;

4. Sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe;
5. Wyższe uczelnie z terenu subregionu;
6. Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Powiatowy Urząd Pracy, placówki edukacyjne.

Upowszechnienie zapisów Strategii Rozwoju Gminy Opatówek wśród społeczności lokalnej ma na celu:

1. Poinformowanie o zakończeniu prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy.
2. Objaśnienie dalszych etapów procesu planowania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie – realizacja zapisów Strategii, zaproszenie partnerów do współpracy.
3. Prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego Gminy Opatówek, priorytetów i kierunków jej rozwoju w najbliższych latach (obszary priorytetowe i cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji).
4. Objaśnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze Strategii Rozwoju – z kierunków interwencji.
5. Zachęcenie do wzięcia udziału w realizacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy Opatówek.

W celu upowszechnienia treści Strategii Rozwoju Gminy proponuje się następujące działania:

1. Opracowanie krótkiego materiału przybliżającego mieszkańcom Strategię Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014-2025.
2. Umieszczenie do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) materiału przybliżającego zainteresowanym Strategię Rozwoju Gminy Opatówek.
3. Udzielanie przez władze samorządowe gminy wywiadów dla prasy lokalnej i regionalnej oraz lokalnych rozgłośni radiowych na temat zakończenia prac nad Strategią Rozwoju Gminy oraz sposobów realizacji jej zapisów.
4. Przekazanie bibliotekom publicznym oraz szkołom z terenu gminy wydrukowanego egzemplarza tekstu Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014-2025 wraz z nagraną płytą CD, zawierającą materiał informacyjny przybliżający Strategię oraz jej pełny tekst.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Opatówek jest również otoczenie jednostki, szczególnie:

1. Sąsiednie gminy,
2. Powiat kaliski
3. Zarząd Województwa Wielkopolskiego,
4. Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu,

5. Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym);
6. Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie,
7. Zagraniczni partnerzy samorządowi Gminy Opatówek.

Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014-2025 Partnerów, biorących udział w realizacji Strategii Rozwoju Gminy, można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

- instytucje publiczne (władze samorządowe, instytucje użyteczności publicznej, agendy rządowe, przedsiębiorstwa komunalne),
- prywatni przedsiębiorcy i organizacje otoczenia biznesu (firmy, spółdzielnie, instytucje finansowe, izby gospodarcze, cechy rzemiosł, fundacje, stowarzyszenia gospodarcze),
- organizacje pozarządowe (towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, grupy nieformalne).

Praca zespołowa, partnerska na rzecz gminy wymaga od osób i organizacji pełnego zaangażowania i wiąże się z podejmowaniem ryzyka. Być „partnerem” oznacza w pełni odpowiadać za działania własne i tych, z którymi wspólnie podejmujemy decyzje.

Niezależnie od tego, czym zajmuje się partnerstwo lokalne, można określić zestaw zasad, ram postępowania, którymi powinno się ono kierować, jeśli jego działania mają być skuteczne:

- realizm – cele i terminy ich realizacji ustalane przez partnerów muszą być możliwe do osiągnięcia;
- pragmatyzm – zdając sobie sprawę z wagi dalekosiężnych planów, partnerstwo powinno poszukiwać wymiernych i szybko osiągalnych rozwiązań, jasno zdefiniowanych problemów;
- stosowność – metody pracy i zasoby muszą być dostosowane do wymogów konkretnych działań, partnerstwo musi umożliwiać osiąganie postępu w rozwoju lokalnym, przezwyciężanie kryzysów i osiąganie akceptowalnych rozwiązań;
- podzielanie wspólnej wizji przyszłości gminy, która rozwija się i wzbogaca wraz z realizacją projektów na rzecz rozwoju;
- otwartość i elastyczność pozwalające uczestniczyć jak największej liczbie osób w partnerstwie i gwarantujące jego zróżnicowany skład, to warunek jego pomysłowości i innowacyjności;
- wysłuchiwanie, szacunek i zaufanie, dzięki którym można przełamać potencjalne konflikty, uwzględnić różne punkty widzenia i osiągnąć prawdziwe porozumienie w miejsce pozornego konsensusu;
- wzajemne zrozumienie umożliwiające poznanie umiejętności i możliwości różnych partnerów i szybkie osiągnięcie najlepszej formy współdziałania i podziału obowiązków w konkretnych sytuacjach;

- zrozumienie i dostosowanie się do potrzeb różnych grup społecznych w celu zmobilizowania i uczynienia odpowiedzialnymi wszystkich mieszkańców gminy;
- przejrzystość działań i troska o informowanie, tak by wszyscy mogli uczestniczyć w działaniu i przez to zmieniać swoją mentalność;
- dyskusja nad rolą, funkcją i działaniami każdego z partnerów w celu wzmocnienia jego poparcia i zaangażowania;
- determinacja (na ogół ze strony kilku kluczowych osób) gwarantująca spójność Strategii jako całości i uniemożliwiająca rozpraszanie działań.

Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonywana w cyklu rocznym i będzie oparta o zestaw bazowych wskaźników. Poniżej zaprezentowano wybrane rodzaje wskaźników, dostosowując ich charakter do rodzaju monitorowanego celu.

Tabela 57 Mierniki celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Opatówek

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Mierniki	Źródła danych
Aktywizacja społeczna gminy i wysoka jakość życia mieszkańców oraz profesjonalizm usług publicznych oparty na wiedzy i innowacjach społecznych	Wzrost aktywizacji oraz wyrównanie potencjałów społecznych gminy	⇒Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność w zakresie polityki społecznej ⇒Liczba szkół, w których realizowane są zajęcia dodatkowe ⇒Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej	⇒ baza własna ⇒ badania własne ⇒ GUS
	Zwiększenie edukacyjnych i zawodowych kompetencji mieszkańców	⇒ Liczba otwartych prywatnych punktów żłobkowych ⇒ Liczba godzin zajęć dodatkowych zorganizowanych w szkołach gminnych ⇒ Liczba szkół, w których realizowane są zajęcia dodatkowe ⇒ Liczba osób dorosłych uczestniczące w kształceniu i szkoleniu ⇒ Wydatki na oświatę i wychowanie z budżetów JST ⇒ Liczba obiektów wspierania osób starszych	⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ własna baza danych ⇒ własna baza danych
	Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego i kulturalnego gminy oraz poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego	⇒ Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury kultury ⇒ Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych ⇒ Liczba nowych zajęć i kół zainteresowań	⇒ baza własna ⇒ badania własne ⇒ badania własne
	Rozwój usług zdrowotnych w tym opieki nad ludźmi starszymi i promocja zdrowego stylu życia oraz wzrost bezpieczeństwa na terenie gminy	⇒ Liczba wprowadzonych innowacji w sektorze ochrony zdrowia ⇒ Liczba sprywatyzowanych ośrodków zdrowia	⇒ własna baza danych ⇒ własna baza danych

		⇒ Liczba jednostek służb ratowniczych doposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	⇒ własna baza danych
		⇒ Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych oraz zdarzeń naruszających bezpieczeństwo mieszkańców	⇒ GUS ⇒ Dane JST
	Rozwój innowacji i profesjonalnych usług publicznych oraz rozwój partnerstwa międzysektorowego	⇒ Liczba przeszkolonego personelu w zakresie poprawy jakości obsługi ludności	⇒ własna baza danych
		⇒ Powierzchnia nowych lub zmodernizowanych pomieszczeń dostosowanych do obsługi osób niepełnosprawnych i starszych w m^3	⇒ własna baza danych
		⇒ Liczba projektów w partnerstwie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego	⇒ badania własne
		⇒ Wysokość środków publicznych przekazanych organizacjom pozarządowym w ramach zlecania realizacji zadań publicznych	⇒ badania własne
Zwiększenie konkurencyjności gospodarki opartej na rolnictwie i przetwórstwie spożywczym oraz wzrost przedsiębiorczości gminy poprzez rozwój i promocję produktów regionalnych i lokalnych	Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy	⇒ Liczba nowych miejsc pracy w gminie	⇒ dane własne
		⇒ Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym	⇒ GUS
		⇒ Liczba nowo powstałych firm	⇒ dane własne
	Wzrost potencjału gospodarczego poprzez rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacyjności	⇒ Liczba wysoko specjalizowanych gospodarstw rolnych	⇒ dane JST
		⇒ Liczba gospodarstw ekologicznych – pozycja w rankingu gmin wielkopolski	⇒ MRiRW
		⇒ Liczba założonych i utrzymanych w okresie obejmującym Strategię Rozwoju koło rolniczych działalności gospodarczych	⇒ CEIDG
		⇒ Liczba inwestycji w gospodarstwach rolnych	⇒ dane własne
		⇒ Liczba powstałych powiązań kooperacyjnych	⇒ dane własne
		⇒ Liczba zorganizowanych targów i spotkań brokerskich	⇒ dane własne

	Rozwój i promocja produktów regionalnych i lokalnych	⇒ Wysokość środków przeznaczonych na promocję produktów regionalnych i lokalnych gminy ⇒ Liczba przebadanych jakościowo produktów lokalnych ⇒ Liczba powstałych sieci sprzedaży produktów lokalnych i regionalnych ⇒ Liczba powstałych nowoczesnych usług dla sektora rolniczego i przetwórstwa spożywczego	⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne
	Nawiązanie i rozwój współpracy z gminami partnerskimi kraju(ów) Unii Europejskiej o podobnym profilu funkcjonowania	⇒ Lista potencjalnych gmin partnerskich ⇒ Lista wyselekcjonowanych potencjalnych gmin partnerskich ⇒ Liczba porozumień o współpracy, lic wizyt studyjnych ⇒ Liczba projektów partnerskich	⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne
Planistyczne i systemowe zagospodarowanie regionu w infrastrukturę techniczną oraz dbałość i poprawa stanu środowiska naturalnego a także racjonalne gospodarowanie jego zasobami	Pełne zagospodarowanie gminy w infrastrukturę techniczną	⇒ Długość zmodernizowanych dróg ⇒ Długość wybudowanych linii wodociągowych i kanalizacyjnych ⇒ Odsetek ludności korzystającej z gazociągów (% ogółu mieszkańców)	⇒ baza własna ⇒ baza własna ⇒ baza własna
	Restaurowanie, partycypacja i ochrona środowiska naturalnego	⇒ Liczba zbudowanych bądź poddanych konserwacji urządzeń melioracyjnych ⇒ Liczba i wartość inwestycji w ochronę powietrza, gleb i wód	⇒ badania własne ⇒ badania własne
	Rewitalizacja zabytków i obiektów kulturalnych na terenie gminy	⇒ Liczba odnowionych obiektów dziedzictwa kulturowego ⇒ Wysokość środków przeznaczonych na promocję obszarów o wybitnych walorach kulturowych	⇒ badania własne ⇒ badania własne
	Ład i spójność przestrzenna	⇒ Długość wybudowanych chodników ⇒ Długość zmodernizowanych chodników ⇒ Liczba powstałego bądź zmodernizowanego oświetlenia ulicznego ⇒ Liczba powstałej „małej infrastruktury” ⇒ Liczba powstałych ścieżek rowerowych	⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne

	Efektywność energetyczna i jej racjonalne wykorzystanie	⇒ Liczba nowych instalacji wykorzystujących OZE ⇒ Zużycie energii elektrycznej ⇒ Liczba budynków poddanych termomodernizacji ⇒ Wysokość środków przeznaczonych na promocję energooszczędności oraz OZE	⇒ baza własna ⇒ GUS ⇒ baza własna ⇒ badania własne

Źródło: Opracowanie własne

Dane dotyczące zaproponowanych powyżej wskaźników dostępne są w ramach oficjalnej statystyki i będą pozyskiwane m.in. z Banku Danych Regionalnych, sprawozdań gminnych oraz z określonych wydziałów Urzędu Gminy Opatówek.

9. Spis ilustracji

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie Gminy Opatówek na tle województwa i powiatu....16
Rysunek 2 Obszary chronionego krajobrazu w Dolinie rzeki Prosny i Kotlinie Grabowskiej....22
Rysunek 3 Zasięg obszaru chronionego krajobrazu Doliny rzeki Prosny na terenie gminy Opatówek. 23
Rysunek 4 Obszar chronionego krajobrazu Dolina rzeki Swędrni k/Kalisza....24
Rysunek 5 Obszar krajobrazu chronionego Doliny rzeki Swędrni oraz obszar Natura 2000 (czerwone paskowane pole) 25
Rysunek 6 Przebieg szlaku edukacyjno rowerowego Natura 2000 45
Rysunek 7 Przebieg czerwonego szlaku turystycznego Opatówek - Trojanów....47

Spis schematów

Schemat 1 Układ zależności oraz hierarchia europejskich, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych.....11
Schemat 2 Struktura Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku....14
Schemat 3 Plan strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Opatówek na lata 2014 - 2025 68
Schemat 4 Proponowane kierunki perspektywy finansowania na lata 2014 - 2020....95

Spis tabel

Tabela 1 Harmonogram konsultacji społecznych....10
Tabela 2 Udział powierzchni gleb w poszczególnych klasach bonitacyjnych 19
Tabela 3 Użytkowanie gruntów na obszarach chronionego krajobrazu w gminie Opatówek....21
Tabela 4 Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Opatówek 25
Tabela 5 Zestawienie gatunków drzew i krzewów parku....26
Tabela 6 Liczba ludności gminy Opatówek (stan na 26.11.2013r.)....27
Tabela 7 Liczba ludności w Gminie Opatówek w latach 2003 - 2013....28
Tabela 8 Współczynniki demograficzne dla Gminy Opatówek na tle powiatu....29
Tabela 9 Dane demograficzne w roku 2012 29
Tabela 10 Ludność Gminy Opatówek w podziale na wiek 30
Tabela 11 Liczba bezrobotnych z podziałem na wiek 30
Tabela 12 Liczba bezrobotnych z podziałem na rodzaj wykształcenia....31
Tabela 13 Wybrane dane dotyczące udzielonej pomocy społecznej w Gminie Opatówek w roku 2012....34
Tabela 14 Środki wydatkowane na pomoc społeczną w roku 2012 w ramach budżetu gminy....35
Tabela 15 Stan organizacji Publicznego Przedszkola w Opatówku oraz oddziałów przedszkolnych dla dzieci 3, 4 i 5 letnich w zespołach szkół w roku szkolnym 2012/2013....37
Tabela 16 Stan organizacji szkół podstawowych i gimnazjów w roku szkolnym 2012/2013 37

Tabela 17 Biblioteki i czytelnictwo na terenie Gminy Opatówek w roku 2012 38
Tabela 18 Urządzenia rekreacyjno-sportowe 40
Tabela 19 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według wybranych sekcji w 2011r. 41
Tabela 20 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2011r. 41
Tabela 21 Pracujący w 2011r. 41
Tabela 22 Pracujący według wybranych sekcji w 2011r. 41
Tabela 23 Osoby fizyczne (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie) prowadzące działalność gospodarczą według wybranych sekcji w 2011r. 42
Tabela 24 Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych 43
Tabela 25 Powierzchnia uprawianych ziemiopłodów 43
Tabela 26 Pogłowie zwierząt gospodarskich 43
Tabela 27 Turystyczne obiekty noclegowe i ich wykorzystanie na terenie gminy Opatówek w2012r. 48
Tabela 28 Dostawy odpadów do ZUOK "Orli Staw" – I kwartał 2013 rok 50
Tabela 29 Wykaz dróg gminnych (miejscowość Opatówek) 51
Tabela 30 Wykaz dróg gminnych 52
Tabela 31 Zasoby mieszkaniowe Gminy Opatówek w roku 2009 i 2011 56
Tabela 32 Dochody budżetowe Gminy Opatówek w latach 2008 – 2012 wg działów Klasyfikacji Budżetowej 57
Tabela 33 Środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych w latach 2010-2012 58
Tabela 34 Wydatki budżetowe Gminy Opatówek w latach 2008 – 2012 wg działów Klasyfikacji Budżetowej 58
Tabela 35 Podstawowe dane z wykonania budżetu gminy Opatówek za 2012 rok 59
Tabela 36 Wykonanie dochodów Gminy Opatówek za 2012 rok 59
Tabela 37 Wykonanie dochodów Gminy Opatówek za 2012 rok 60
Tabela 38 Wykonanie budżetu gminy Opatówek za I i II kwartał 2013 roku 61
Tabela 39 Analiza SWOT – Gmina Opatówek 62
Tabela 40 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.1 Wzrost aktywizacji oraz wyrównanie potencjałów społecznych gminy 71
Tabela 41 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.2 Zwiększenie edukacyjnych i zawodowych kompetencji mieszkańców 72
Tabela 42 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.3 Wzmocnienie i rozwój potencjału kulturowego i kulturalnego gminy oraz poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego 74
Tabela 43 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.4 Rozwój usług zdrowotnych i promocja zdrowego stylu życia oraz wzrost bezpieczeństwa na terenie gminy 76
Tabela 44 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 1.5 Rozwój innowacji i profesjonalnej usług publicznych oraz rozwój partnerstwa międzysektorowego 78

Tabela 45 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 2.1 Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy 81
Tabela 46 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 2.2 Wzrost potencjału gospodarczego poprzez rozwój zrównoważonego rolnictwa opartego na innowacyjności 82
Tabela 47 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 2.3 Rozwój i promocja produktów regionalnych i lokalnych 84
Tabela 48 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 2.4 Nawiązanie i rozwój współpracy z gminami partnerskimi kraj(ów) Unii Europejskiej o podobnym profilu funkcjonowania 85
Tabela 49 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.1 Pełne zagospodarowanie gminy w infrastrukturę techniczną 87
Tabela 50 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.2 Restaurowanie, partycypacja i ochrona środowiska naturalnego i ich partnerzy oraz źródła finansowania 88
Tabela 51 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.3 Rewitalizacja zabytków i obiektów kulturowych na terenie gminy 89
Tabela 52 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.4 Ład i spójność przestrzenna 89
Tabela 53 Kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.5 Efektywność energetyczna i jej racjonalne wykorzystanie 90
Tabela 54 Programy Operacyjne 2014-2020 100
Tabela 55 Alokacja na regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020 101
Tabela 56 Cele szczegółowe i osie priorytetowe WRPO 102
Tabela 57 Mierniki celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Opatówek 107

Spis wykresów

Wykres 1 Procentowy udział klas gleb bonitacyjnych na terenie Gminy Opatówek 20
Wykres 2 Liczba ludności gminy Opatówek w latach 2003 - 2013 28
Wykres 3 Liczba bezrobotnych w latach 2008-2013 31
Wykres 4 Liczba bezrobotnych wg wieku na stan 30.09.2013 31
Wykres 5 Liczba bezrobotnych wg posiadanego wykształcenia na stan 30.09.2013 32
Wykres 6 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem 34
Wykres 8 Dochody budżetu gminy w 2012 r. w mln zł 56
Wykres 9 Wydatki budżetu gminy w 2012 r. w mln zł 57

